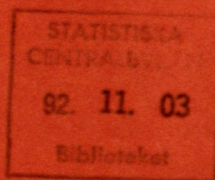

I tid och otid

*En undersökning om kvinnors
och mäns tidsanvändning
1990/1991*

Klas Rydenstam

Levnadsförhållanden

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

I tid och otid : en undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 = At all times : how women and men use their time 1990/91. – (Levnadsförhållanden ; 79). Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2011.

urn:nbn:se:scb-1992-1e79sa9201_pdf

Levnadsförhållanden

Rapport nr 79

I tid och otid

En undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91

Living Conditions

Report no 79

At all times

How women and men use their time 1990/91

Statistics Sweden

© Published by
Statistics Sweden, S-115 81 Stockholm

ISBN 91-618-0600-5
ISSN 0347-7193

Printed in Sweden
SCB-Tryck, Örebro 1992

Förord

Under hösten 1990 och våren 1991 genomförde Statistiska centralbyrån en undersökning om tidsanvändningen i den del av befolkningen som då var i yrkesverksam ålder. Undersökningens främsta syfte utgår från aspekter på jämställdheten i samhället. Huvudfrågan gäller vilka skillnader som finns i kvinnors och mäns deltagande i olika livssfärer, i förvärvsarbetet, hemarbetet, omsorgen om barnen, etc.

Med tidsanvändningsundersökningens tillkomst försvinner en av de mer väldokumenterade bristerna i den officiella statistiken. För första gången mäts betalt och obetalt arbete i samma enhet för att ställas sida vid sida i statistiska tabeller. Därmed speglas kvinnors och mäns bidrag till välfärden på ett mer rättvisande sätt.

Föreliggande rapport och tabellrapporten (Levnadsförhållanden, rapport 80) har utarbetats av Klas Rydenstam som även svarat för undersökningens uppläggning tillsammans med Hans Näsholm, Ingrid Lyberg och Anders Lindberg. Klas Rydenstam och Lars Johnsson har genomfört databearbetningen. Alberto Villarroel har deltagit i redigeringen av tabellmaterialet.

SCB vill rikta ett tack till intervjuarna och till den grupp medarbetare som genomförde det omfattande och svåra kodningsarbetet samt till alla de som medverkade i undersökningen genom att lämna de uppgifter som statistiken grundar sig på.

Statistiska centralbyrån i september 1992

GÖSTA GUTELAND

Lars Lundgren

Innehåll

	sid.
Huvudresultat	9
1 Bakgrund och syften	11
1.1 Så gick det till, kort sagt	12
1.2 Syfte	13
1.2.1 Jämställdhet	13
1.2.2 Obetalt arbete	14
1.2.3 Konsumentpolitik	15
1.3 Publicering av undersökningen	15
2 Rapportens uppläggning	17
2.1 Klassificering av aktiviteter	17
<i>Förvärvsarbete</i>	17
<i>Hemarbete</i>	18
<i>Totalt arbete</i>	18
<i>Utbildning</i>	18
<i>Personliga behov</i>	18
<i>Fri tid</i>	18
2.1.1 Andra klassificeringssystem	19
2.2 Redovisningsgrupper	20
2.3 Uppläggning av resultatredovisningen	21
2.4 Läsanvisningar	22
3 Tidsanvändningens struktur	24
<i>En dryg tredjedel av tiden ägnas åt arbete</i>	24
3.1 Tidsanvändningens struktur för kvinnor och män	26
<i>Kvinnor arbetar mer obetalt</i>	26
<i>Män förvärvsarbetar mer</i>	27
<i>Summan av allt arbete lika fördelat</i>	27
<i>Ingen förändring de senaste åren</i>	28
3.2 Tidsanvändningens struktur i åldersgrupper	28
3.3 Tidsanvändningens struktur i olika familjefaser	30
<i>Småbarnsföräldrar arbetar mest</i>	30
<i>Nästan halva tiden arbete</i>	35
3.3.1 Småbarnspappornas arbete	35
3.4 Barn, makars förvärvsarbete och tidsanvändningens struktur	37
<i>Lika fördelat arbete</i>	37
<i>Små barn leder till arbetsdelning</i>	39
3.5 Tidsanvändningens struktur efter andra indelningar	42
3.5.1 Små regionala skillnader	42
3.5.2 Socioekonomisk grupp	43
3.6 Sammanfattning	48

	sid.	
4	Tidsåtgång för olika aktiviteter	49
4.1	Förvärvsarbete	49
4.1.1	Fördelning för arbetsdagens längd	52
4.2	Hemarbete	53
	<i>Hushållsarbetet ännu kvinnornas område</i>	53
	<i>Underhållsarbetet utmärker männen</i>	58
	<i>Vardaglig omsorg om barnen sköter kvinnorna</i>	58
	<i>Omsorg om andra</i>	59
	<i>Inköp av varor och tjänster, olika och lika</i>	59
4.2.1	Hemarbetets delar i livsfaserna	59
	<i>Hushållsarbete</i>	61
	<i>Underhållsarbete</i>	61
	<i>Omsorg om barn</i>	62
	<i>Omsorg om andra</i>	62
	<i>Inköp av varor och tjänster</i>	62
4.3	Personliga behov	63
4.4	Studier	63
4.5	Fri tid	66
4.5.1	Fritidsaktiviteter i olika livsfaser	72
4.6	Sammanfattning	75
5	Sju aspekter på <i>hur</i> tiden används, tillsammans med vem och var det sker	77
5.1	Dygnsrytm	77
	<i>Att läsa diagrammen</i>	77
5.1.1	Vardagens rytm	80
	<i>Var annan i säng klockan 23</i>	81
	<i>Helgen inte fri från arbete</i>	81
5.2	Tidsanvändningens struktur 17.00 till 21.30	82
5.3	Biaktiviteter	86
5.4	Den fria tidens uppdelning	89
	<i>Kvinnors fria tid mer uppdelad</i>	89
5.4.1	Avbrytande aktivitet	91
5.5	Samvaro med andra	92
5.5.1	Samvaro i samband med hemarbete	93
5.5.2	Samvaro i samband med fri tid	96
5.6	Uppehållsplats	97
5.7	Resor och färdmedel	98
	<i>Män åker bil</i>	99
5.7.1	Arbetsresor	99
5.7.2	Resor med anknytning till hemarbete	99
5.7.3	Fritidsresor	100

6	Tidsbrist, ansvarsfördelning, omsorg	sid. 103
6.1	Upplevd tidsbrist	103
	<i>Småbarnsföräldrarna lider brist på tid</i>	104
6.2	Fördelning av ansvar för hemarbetet	106
6.2.1	Ansvar för att betala räkningar	107
6.2.2	Ansvar för att det finns mat hemma	108
6.2.3	Initiativ till städning	108
6.2.4	Reparationer i bostaden	108
6.2.5	Ansvar för att barnen har hela och rena kläder	108
6.2.6	Kontakter med barnens institutioner	111
6.3	Omsorg om personer som inte tillhör hushållet	112

Bilagor

Bil. 1	Utdrag ur dagboken	113
Bil. 2	Aktivitetsindelning	114
Bil. 3	Redovisningsgruppernas storlek	116
Bil. 4	Standardavvikelser	118
Bil. 5	Beräkning av konfidensintervall	119

Tabell- och diagramförteckning	121
---------------------------------------	-----

Litteratur	127
-------------------	-----

Huvudresultat

Undersökningen avser tidsanvändningen i Sverige under september 1990 - maj 1991 för befolkningen i åldern 20-64 år.

Hemarbete och förvärvsarbete är produktiva verksamheter, som utgör grundstenar i produktionen av varor och tjänster för slutlig konsumtion. Båda bidrar direkt eller indirekt till försörjningen. De förutsätter varandra.

En dryg tredjedel av människors tid upptas av arbete. Förvärvsarbetet, inklusive arbetsresor och annan tid i anslutning till det, tar ungefär 20 procent och hemarbetet cirka 16 procent av veckans alla timmar.

Av kvinnors vecka tar förvärvsarbetet i genomsnitt drygt 27 timmar (16 procent av tiden) och hemarbetet drygt 33 timmar (17 procent). 63 procent av kvinnorna förvärvsarbetar en genomsnittlig vardag och nästan alla utför något hemarbete.

För män är den genomsnittliga förvärvsarbetstiden 41 timmar per vecka (24 procent av tiden) och tiden för hemarbete 20 timmar (12 procent). Andelen män som förvärvsarbetar en genomsnittlig vardag är 80 procent, och andelen som utför något hemarbete drygt 90 procent.

Kvinnor ägnar således mycket mer tid än män åt hemarbete. Män ägnar i genomsnitt mer tid än kvinnor till förvärvsarbete.

Med denna indelning av arbete i hemarbete och förvärvsarbete som utgångspunkt är arbetet ojämnt fördelat mellan kvinnor och män.

Om man betraktar summan av förvärvsarbete och hemarbete blir resultatet ett annat. Detta totala arbete fördelas jämnt; i genomsnitt ägnar kvinnor och män ungefär lika mycket tid åt det.

Om kvinnors och mäns arbetsinsatser på detta sätt är jämnt fördelade så gäller det inte alls ersättningen för arbete. Hemarbetet betecknas som obetalt arbete just mot bakgrund av att någon lön inte utgår och att arbetet (med vissa undantag) inte är pensionsgrundande.

Tiden för personliga behov, att äta, sova, etc. tar nära 70 timmar per vecka i anspråk, vilket är drygt 40 procent av tiden. Kvinnor använder i genomsnitt ett par timmar mer per vecka för detta än män.

Den fria tiden uppgår till cirka 34 timmar per vecka, vilket utgör cirka 20 procent av tiden. Män har ett par timmar mer fri tid per vecka än kvinnor.

Om mycket tid för totalt arbete och lite fri tid innebär tidspress, så är småbarnsföräldrar den mest tidspressade gruppen. De upplever också i högre grad än andra grupper att tiden inte räcker till.

Störst likheter mellan kvinnors och mäns tidsanvändning finns i gruppen sammanboende barnlösa där båda makar arbetar heltid.

Kvinnors och mäns totala arbete och fria tid är förlagda något olika över veckans dagar. Män har mer fri tid och mindre arbete under veckoslut än vad kvinnor har.

Den absolut dominerande fritidssysselsättningen är TV-tittande. Män tillbringar något mer tid än kvinnor framför TV:n. För några grupper av män upptar TV-tittandet i genomsnitt mer än 40 procent av den fria tiden.

Den fria tiden når en kulmen under kvällstimarna. Vid 21.30 på lördagskvällen åtnjuter den allra högsta andelen fri tid, nära 80 procent, något större andel män än kvinnor.

Kvinnorna har ansvaret för huvuddelen av hemarbetet. Det förefaller som om det är detta ansvar som leder till att kvinnors fria tid delas upp på fler och kortare sammanhållna episoder än mäns. När de avslutas tar för kvinnorna dessutom oftare någon hemarbetsaktivitet vid.

1 Bakgrund och syften

Det kanske viktigaste, nya bidraget till beskrivningen av samhället som tidsanvändningsstatistiken ger gäller den produktiva verksamhet som ligger vid sidan av marknaden och förvärvsarbetet. Det gäller omfattningen, fördelningen och inriktningen (och på sikt också förändringen) av den obetalda produktion av varor och tjänster som sker i hushållens regi och främst för hushållens egen räkning. Till övervägande del är denna produktion kvinnors bidrag till vår gemensamma ekonomi och välfärd. Detta arbete mäts nu i samma enhet som förvärvsarbetet och ställs för första gången vid dess sida i den officiella statistikens tabeller. Därmed speglas i statistiken kvinnors och mäns olika bidrag till det gemensamma på ett mer rättvisande sätt. Den bild av tillvaron, uppdelad i förvärvsarbete och fritid som tidigare förmedlats genom statistiken, kompletteras nu med en mer verklighetsnära bild där även hushållsproduktionen får sin plats. Ytterligare ett arbetsbegrepp¹ introduceras i den officiella statistiken.

När tidsanvändningsundersökningen nu publiceras försvinner en av de mer väldokumenterade bristerna i den officiella statistiken. Även för Sverige finns nu den statistik:

- som länge utgjort det främsta kravet på utveckling av den officiella statistiken för att den ska spegla kvinnors och mäns liv och verksamheter på lika villkor,
- som våra nordiska grannländer² haft åtminstone sedan 1970-talet,
- som många andra länder med väl utvecklad offentlig statistik har,
- som är ett nödvändigt underlag för att kunna mäta och värdera det obetalda arbetet och ta med det i ekonomisk statistik så som FN-strategierna påbjuder,
- som FN-organen INSTRAW, FAO, ILO³ och FN:s statistiska kontor i ett projekt försöker utveckla och sprida till fler länder,
- som Eurostat (EG:s statistiska byrå) strävar efter att utveckla till en gemensam angelägenhet för alla EG- och EFTA-länder,
- som kvinnor i Sveriges Riksdag motionerat om.

Undersökningen har till större delen finansierats med medel som avsattes för ändamålet i riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition 1987/88:105 om jämställdhetspolitiken inför 90-talet.

¹ Se avsnitt 2.

² Island utgör härvid ett undantag.

³ INSTRAW står för International Research and Training Institute for Advancement of Women, FAO står för Food and Agriculture Organisation och ILO för International Labour Office.

1.1 Så gick det till, kort sagt

Undersökningens uppläggning bygger på erfarenheterna från den pilotstudie om tidsanvändning som SCB genomförde 1984/85 och från liknande undersökningar som genomförts i andra länder.

Datamaterialet i undersökningen har samlats in med hjälp av tidsdagböcker. Vid en inledande besöksintervju hämtades bakgrundsinformation in och uppgiftslämnarna instruerades hur dagböckerna skulle fyllas i. I dagböckerna antecknade sedan uppgiftslämnarna med egna ord vad de gjorde under mätdagarna, när de steg upp, åt frukost, gick till arbetet osv. I bilaga 1 finns ett uppslag ur en sådan tidsdagbok. Såväl uppgift om huvud- som biaktivitet och samvaro med andra personer samlades in med en tidsnoggrannhet på 10 minuter. De ifyllda dagböckerna, som avser två slumpmässigt utvalda dygn per uppgiftslämnare under perioden september 1990 till maj 1992⁴, kodades sedan vid SCB i Örebro. Vilka aktivitetskategorier som därvid användes framgår av avsnitt 2.1 (se även bilaga 2).

Urvalet, som är riksrepresentativt, bestod av personer bosatta i Sverige i åldern 20-64 år, dvs. personer i yrkesverksam ålder. Detta urval kompletterades med ett tilläggsurval av ensamstående mödrar med hemmavarande barn upp till 17 år, som tidigare deltagit i arbetskraftsundersökningen. Totalt medverkade 3 943 personer, varav 307 tillhör tilläggsurvalet av ensamstående mammor. Bortfallet i undersökningen uppgår till 25 procent, vilket är jämförelsevis lågt för denna typ av undersökningar. Vid estimationen har hänsyn tagits till detta bortfall genom så kallad kompensationsvägning för kön, ålder och civilstånd. Det garanterar dock inte att eventuella fel som kan förorsakas av bortfallet helt har eliminerats⁵.

Undersökningens uppläggning har stora likheter med sina norska och finska motsvarigheter. En studie i vilken tidsanvändningen i Sverige, Norge, Finland och Danmark jämförs befinner sig på ett planeringsstadium och kommer att genomföras i den mån finansieringsfrågan kan lösas.

I tabellrapporten finns en något utförligare teknisk beskrivning av undersökningen⁵.

⁴ Två veckor i samband med jul och påsk undantogs från urvalet av undersökta dygn.

⁵ Se Lindberg 1992 och Lyberg 1992.

1.2 Syfte

Undersökningen har tillkommit som en del i det nationella jämställdhetsarbetet. I regeringens proposition 1987/88:105 om jämställdhetspolitiken inför 90-talet föreslogs att medel skulle avsättas för att stödja projekt och genomföra undersökningar i syfte att belysa tidsanvändningen för olika grupper (Prop. 1987/88:105 sid. 20). Riksdagen antog detta förslag.

1.2.1 Jämställdhet

I propositionen definieras begreppet jämställdhet på följande sätt (Prop. 1987/88:105 sid. 3):

"Jämställdhet innebär, enligt min mening (statsrådet Thalén, min anm.), att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. I detta ligger bl.a. att var och en har ett arbete som ger en sådan lön att man kan svara för sin egen försörjning, att kvinnor och män delar ansvaret för barn och hemarbete och att båda könen engagerar sig lika mycket i politiska, fackliga och andra gemensamma angelägenheter i arbete och samhälle. Ett jämställt samhälle är ett samhälle där den sneda arbets- och maktfördelningen mellan könen är upphävd och där det alltså finns en praktiskt taget jämn könsfördelning inom alla samhällsområden."

Med denna definition av begreppet jämställdhet ter det sig naturligt att tillgripa en tidsanvändningsundersökning som *ett* sätt att mäta och utvärdera graden av jämställdhet vid en viss tidpunkt i ett samhälle. I tidsanvändningsundersökningar mäts ju bl.a. den tid människor engagerar sig i olika livsfärer eller livsområden, hur mycket tid de ägnar åt verksamheter inom dessa.

Den indelning av aktiviteter som vanligen används i tidsanvändningsundersökningar och som även används i denna förefaller att passa väl in i sammanhanget. På den mest aggregerade nivån åtskiljs *förvärvsarbete*, dvs. det avlönade eller betalda arbetet, *hemarbetet*, dvs. det obetalda arbetet i vilket omsorgen om barnen ingår, *studier*, aktiviteter som är förknippade med *personliga behov*, såsom att sova, äta, sköta sin personliga hygien etc. och *fri tid*. Särskilt fördelningen av det betalda och det obetalda arbetet nämns i propositionen.

"Det viktigaste instrumenten för att uppnå en rättvis fördelning av resurserna i samhället är sådana åtgärder som syftar till att uppnå en rättvisare fördelning mellan kvinnor och män av betalt och obetalt arbete." (sid. 20).

I den officiella statistiken har det obetalda arbetet hittills inte haft någon given plats. Samtidigt som mycket stora resurser under lång tid använts för att på olika sätt belysa det betalda arbetets omfattning, fördelning och utveckling har behovet av statistik över det obetalda arbetet dokumenterats⁶ men tidigare alltså inte vunnit gehör hos anslagsgivarna.

1.2.2 Obetalt arbete

Att det obetalda arbetet får en framskjuten ställning i diskussioner om jämställdhet beror naturligtvis på att det är så ojämnt fördelat mellan könen. Till övervägande del utförs det av kvinnor. Det obetalda arbetet tilldrar sig ett ökande intresse även i andra sammanhang. En diskussion pågår t.ex. om att söka mäta värdet av det obetalda arbetet som komplement till nationalräkenskaperna och bruttonationalprodukten.

Det framstår idag som självklart att det obetalda arbetet representerar mycket stora värden. Den övervägande delen av detta arbete är hushållets egen produktion av varor och tjänster för slutlig konsumtion. Arbete tillsammans med kapital (produktionsmedel i form av spis, kylskåp och mycket annat) och andra insatsvaror (t.ex. matråvaror och halvfabrikat i olika stadier) smälter samman till konsumerbara varor (måltider) och utförda tjänster (rena golv) för att nämna ett par exempel.

I detta perspektiv kan förvärvsarbetet ses som hushållens sätt att förse sig med de resurser (produktionsmedel och insatsvaror) som behövs för denna produktion.

I hushållen är obetalt arbete direkt kopplat till *ekonomin*. På en lång rad områden sker avvägningar och överväganden där komponenterna tid och pengar ingår. Att sätta barn i barnomsorgen friställer t.ex. hemarbetstid och kan öppna väg för (mer) betalt arbete. Att laga mat av råvaror istället för halvfabrikat tar längre tid men kan kosta mindre. Konsumentverket har beräknat att varje insatt timme på så sätt kan vara värd 46 kronor (Privata affärer, 1992). Olika aspekter på det obetalda arbetet förefaller också att tilldra sig ett ökande intresse från ekonomers sida (se t.ex. Nilsson och Wadeskog 1991, Jonung och Persson 1990, Goldschmidt-Clermont 1982).

Det obetalda arbetet kan också ses i termer av *reproduktion*. Nya generationer ska födas, få växa upp och socialiseras in i rollen som arbetskraft. Skolan bidrar också till detta. Reproduktionen har också en mer omedelbar

⁶ Se t. ex. den utvärdering av SCB:s statistik som Hedlund och Österberg genomförde 1983. Den slutsats de kom fram till var att den största bristen i den officiella statistiken var avsaknad av statistik över hur befolkningen använder tiden.

och kortsiktig aspekt. Varje arbetsdag ska arbetskraften infinna sig på arbetet och barnen i skolan, "hela och rena", utvilade och närda.

På så sätt är det obetalda arbetet en nödvändig förutsättning för det betalda arbetet och därmed den produktion som sker i förvärvslivet, såväl i ett kort-siktigt som ett långsiktigt tidsperspektiv.

1.2.3 Konsumentpolitik

Tidsanvändningsstatistiken fyller till en del också tomrummet i statistikför-sörjningen på konsumentpolitikens område. Statistiken har tidigare likställt konsumtion med konsumenternas inköp av varor och tjänster. Gapet mellan konsumtion i denna mening och den verkliga, slutliga konsumtionen, över-bryggas av obetalt arbete. Tidsinsatserna, på olika områden med anknytning till denna typ av produktion, bildar delar i konsumentpolitikens hushålls-ekonomiska perspektiv.

Mätningen av obetalt arbete öppnar för en delvis förändrad syn på konsu-menten, nämligen som producent av varor och tjänster. Hushållet köper varor på marknaden. En betydande del av dessa utgör sedan råvaror och produktionsmedel i hushållsproduktionen. Resultatet av hushållsproduktionen blir förädlade varor eller tjänster för slutlig konsumtion. Utan det obetalda arbetet skulle t.ex. djupfrysade fiskpaket bara kunna konsumeras i meningen *köpas*.

1.3 Publicering av undersökningen

Tidsanvändningsundersökningens datamaterial är mycket omfattande. Det som nu publiceras utnyttjar bara en liten del och har styrts av undersök-ningens huvudsyfte och (med några undantag) begränsats till ett köns- och livscykelperspektiv.

Trots begränsningen är tabellmaterialet både omfattande och svårt att över-skåda. Redovisningen har därför delats upp i två delar, en relativt omfattande tabellrapport och en mer beskrivande rapport.

Syftet med denna beskrivande rapport är att lyfta fram och kommentera en del av resultaten i tabellrapporten. Betoningen ligger på frågor och fråge-ställningar som direkt eller indirekt anknyter till jämställdhet. Därvid har en nedskärning av tabellmaterialet gjorts och vissa tabeller har ersatts av dia-gram. Rapporten är långt ifrån heltäckande i sitt perspektiv. Ett begränsat antal aspekter på jämställdhetsproblematiken tas till utgångspunkt för fram-ställningen, andra lämnas helt därhän.

Eftersom huvuddelen av den tekniska beskrivningen av undersökningen, underlaget för diagrammen, variansberäkningar m. m. finns i tabellrapporten bör de båda rapporterna ses som en helhet.

SCB åtar sig ytterligare bearbetningar av undersökningens material på uppdragsbasis. I en bilaga till tabellrapporten finns en förteckning över de bakgrundsvariabler mot vilka olika aspekter på tidsanvändningen kan beräknas.

2 Rapportens uppläggnig

2.1 Klassificering av aktiviteter

I dagböckerna har respondenterna antecknat sina aktiviteter med egna ord. Detta material har sedan kodats av en grupp medarbetare vid SCB. Det schema för klassificering av aktiviteter som därvid använts återfinns i bilaga 2.

Systemet för indelning av aktiviteter är intuitivt naturligt och anknyter till teoretisk begreppsbyggnad.

Huvudgrupperna är:

Förvärvsarbete
Hemarbete
Utbildning
Personliga behov
Fri tid

Klassificeringssystemet är i det stora hela hämtat från den pilotstudie SCB genomförde 1984/85 som i sin tur byggde på system som använts vid motsvarande undersökningar i andra länder, särskilt i Norge och Finland. Dessa bär i sin tur drag av det klassificeringssystem som konstruerades för den stilbildande, multinationella studie som Szalai m. fl. (Szalai 1973) genomförde i 12 länder 1965. Jämförbarheten när det gäller klassificering av aktiviteter mellan denna undersökning och de senaste norska (1990) och finska (1987) undersökningarna är härigenom mycket stor. Jämförbarheten sträcker sig längre än så. I sina huvuddrag är undersökningarna mycket lika till uppläggnig. Dock finns skillnader, främst när det gäller population och tidsperiod för undersökningarna.

Förvärvsarbete

Detta är arbetslivssfären, det betalda arbetet. Förvärvsarbetstiden avser i princip all den tid som används för att ge inkomster av arbete oavsett om det är ordinarie arbete i huvudyrke, extraknäck eller bisyssla. Det är ett *brutto-arbetstidsbegrepp*; i princip all tid som behöver avsättas för att kunna utföra ett arbete ingår. Det innebär att tid för resor till och från arbetet räknas in liksom obetald tid i anslutning till arbetet. Till denna kategori hör eventuell omklädning före och efter arbetet på obetald tid liksom lunch. Om lunchrasten används till t. ex. ärenden, att handla mat eller gå till posten inkluderas dock denna tid inte i förvärvsarbetstiden.

Det arbetstidsbegrepp som används här skiljer sig därmed från andra arbetstidsbegrepp som förekommer i den officiella statistiken, t. ex. i arbetskraftsundersökningarna.

Hemarbete

Hemarbetet utgör en del av den privata sfären, reproduktionen, det obetalda arbetet. Hemarbetet innefattar större delen av alla de sysslor som har att göra med skötsel och omsorg om hem och familj. Här ingår hushållsarbete (matlagning, städning, och tvätt), underhållsarbete (reparationer och underhåll av hus, hem, fordon och annat), omsorg om barn och andra samt inköp av varor och tjänster. Detta hemarbete är obetalt arbete men av stor ekonomisk betydelse för hushållen och en nödvändig förutsättning för landets ekonomi på kort och på lång sikt och för välfärden.

Totalt arbete

Förvärvsarbete och hemarbete har många åtskiljande drag. Förvärvsarbetet ger lön, pension och kanske gemenskap på en arbetsplats vilket hemarbetet inte gör. Det ger också social status, etc. Men såväl förvärvsarbetet som hemarbetet bidrar på olika sätt direkt eller indirekt till försörjningen, och därmed finns också likheter. Det återspeglas i samhällsvetenskaperna på så sätt att ett arbetsbegrepp som innefattar båda sorternas arbete numera ofta används (se t. ex. Engelstad 1991, Dahlström 1989). I undersökningen tillämpas detta arbetsbegrepp genom att betalt och obetalt arbete hela tiden redovisas sida vid sida och kan, när så önskas, summeras.

Studier

Studier utgörs av samtliga aktiviteter som är förknippade med att studera.

Personliga behov

Till de personliga behoven hänförs tid för att sova, äta, sköta den personliga hygien, dvs. tiden för att tillgodose de allra nödvändigaste fysiologiska behoven.

Fri tid

Den fria tiden består i princip av de aktiviteter som återstår då aktiviteterna ovan tagits undan. Därmed blir den fria tiden en restkategori. Till den helt dominerande delen består den fria tiden av aktiviteter som i dagligt språkbruk betecknas som fritidsaktiviteter, nämligen idrotts- och friluftsliv, föreningsverksamheter, underhållning och kultur, social samvaro, att läsa och se på TV samt hobbies av olika slag.

2.1.1 Andra klassificeringssystem

Den norske sociologen Dagfinn Ås (1978) har utvecklat ett klassificeringssystem som bygger på hypotesen att människors aktiviteter inte konkurrerar om tiden på samma villkor. I en given situation måste vissa aktiviteter få komma i första hand och andra får successivt lägre prioritet. Hans indelning av aktiviteter bygger på en typ av hierarkisk "nödvändighetsstruktur" eller vilken grad av ".frihet att välja utan restriktioner..." som föreligger. Indelningen får mycket stora likheter med den som tillämpas i denna undersökning. Ås kategorier är i prioritets- eller nödvändighetsordning:

Nödvändig tid
Kontrakterad tid
Tid för förpliktelser
Fri tid

Nödvändig tid används för att tillgodose fundamentala fysiologiska behov som att sova, äta, att sköta sin hygien och liknande. Tiden för dessa aktiviteter får den högsta prioriteten, aktiviteterna går i princip inte att avstå ifrån.

Kontrakterad tid avser tiden för förvärvsarbete inklusive resor till och från arbetet och annan betald och obetald tid i anslutning till arbetet. Friheten att avstå från arbetet, att bryta kontraktet (med kort varsel), är för de flesta inte särskilt stor men torde variera betydligt från person till person.

Förpliktelserna innefattar aktiviteter av många olika slag men med vissa gemensamma drag. De utgör, enligt Ås, bl. a. konsekvenser av tidigare beslut, t. ex. att gifta sig, att köpa ett hus, att skaffa sig barn. Hemmet ska skötas, barnen ska tas om hand etc. Det är således det som ovan benämnts hemarbete som ingår i denna kategori. Ås menar att det visserligen finns ett mått av valfrihet i samband med dessa aktiviteter men att det på det hela taget bara blir en fråga om att skjuta sysslorna framför sig, förr eller senare måste de utföras.

När så nödvändiga, kontrakterade och förpliktande aktiviteter tagit sin tid återstår den *fria tiden*.

Den praktiska tillämpningen av denna indelning av aktiviteter leder på alla väsentliga punkter till samma indelning som använts i denna undersökning. En skillnad är dock att utbildningsaktiviteter i denna undersökning bildar en egen kategori. I Ås system torde dessa aktiviteter närmast betraktas som kontrakterade.

Om en viss klassindelning av aktiviteter är bra eller inte måste naturligtvis avgöras mot bakgrund av syftet med indelningen. Olika syften kan kräva olika indelningar.

Ett huvudsyfte för denna undersökning är att studera fördelningen av betalt och obetalt arbete ur ett könsperspektiv. Indelningen av aktiviteter är avpassad till detta. Med vissa anpassningar tillåter indelningen också internationella jämförelser.

Ingenting hindrar att andra typer av indelningar tillämpas. Materialet i tabellrapporten medger detta. En annan möjlighet är att beställa nya tabeller från SCB. Aktiviteterna på den mest detaljerade nivån (se bilaga 2) kan därvid hållas isär eller aggregeras på olika sätt.

2.2 Redovisningsgrupper

Den viktigaste redovisningsindelningen som används i undersökningen är naturligtvis *kön*. Samtliga resultat utom vissa totaler, redovisas med uppdelning på kön.

Den andra centrala redovisningsindelningen är *familjecykel*, som definieras av ålder, sambostatus och eventuella hemmavarande barn (se avsnitt 3.3). I texten benämns denna indelning även livs- eller familjefas. Den återspeglar livets faser, från att bo kvar hemma hos sina föräldrar, flytta hemifrån, kanske gifta sig eller bli sammanboende, få barn eller förbli barnlös, bli äldre, ensamstående eller inte och kanske med utflugna barn. Förutsättningarna för fördelning av tiden på olika verksamheter är givetvis mycket olika, beroende på livssituation, om man är ensamstående eller sammanboende, har hemmavarande barn eller ej, om barnen är små, lite mindre små eller stora, o. s. v.

Gruppen *sammanboende*, består av både gifta och ogifta par och make/maka avser en sammanboende partner oavsett om de är gifta eller ej. Med *barn* avses genomgående hemmavarande barn under 18 år, av alla slag, biologiska barn, styvbarn, fosterbarn eller adoptivbarn. Alla som har hemmavarande barn under 18 år tillhör någon av föräldrakategorierna.

För de *sammanboende småbarnsföräldrarna*, som utgör en familjecykelkategori, görs i ett fall en uppdelning med hänsyn till om det yngsta barnet är upp till tre år gammalt eller äldre.

Den *åldersindelning* som används (avsnitt 3.2) återspeglar givetvis en del av familjecykelindelningen. Det finns ju ett påtagligt samband mellan ålder och familjecykel. Åldersgrupperna är 20-34, 35-49 och 50-64 år.

En fjärde indelning, som förekommer i ett fall (avsnitt 3.4), behåller livscykelperspektivet och lägger till anknytningen till arbetsmarknaden. Uppdelning sker efter *normal veckoförvärvsarbets tid*, både för uppgiftslämnaren själv och eventuell make/maka. Eftersom kvinnor och män inte arbetar heltid i samma utsträckning blir ganska få kategorier av denna indelning gemensamma för kvinnor och män.

Den *regionala indelning* som använts är så kallad H-region. Regionerna är Stockholm, Göteborg och Malmö, Större kommuner, Södra mellanbygden, Norra tätbygden och Norra glesbygden. Den har också i en tudelad form (storstadsområden respektive övriga landet) kombinerats med en något reviderad variant av familjecykel (avsnitt 3.5).

Socioekonomisk indelning tillämpas i grova kategorier: arbetare, tjänstemän, företagare/jordbrukare och ej förvärvsarbete. Socioekonomisk grupp redovisas även i kombination med den reviderade familjecykelindelningen (avsnitt 3.5).

I bilaga 3 till denna rapport och i tabellrapporten ges utförligare information om de redovisningsgrupper som använts i undersökningen.

För den som vill beställa tabeller kan andra redovisningsgrupper definieras med hjälp av bakgrundsvariablerna som redovisas i tabellrapporten.

2.3 Uppläggning av resultatredovisningen

I avsnitt 3 redovisas tidsanvändningens struktur mot bakgrund av olika indelningar. Med struktur avses här fördelning av tiden på fem huvudkategorier av aktiviteter, förvärvsarbete, hemarbete (och summan av dessa båda), studier, tid för personliga behov och fri tid.

Strukturbilderna redovisas mot bakgrund av samtliga redovisningsgrupper, som nämnts ovan.

I avsnitt 4 tas fasta på aktivitetsmönster, hur tiden fördelas på verksamheter inom ramen för huvudkategorierna. Beskrivningen här avser således en betydligt mer nedbruten indelning av aktiviteterna. Två nivåer förekommer. På den finaste indelningsnivån med mer än 100 aktivitetsklasser, görs uppdelning endast efter kön och på den lite grövre nivån (drygt 20 aktiviteter) också efter familjecykel.

Avsnitt 5 har en annan karaktär. Här visas med sju exempel hur tidsanvändningsdata kan bearbetas och på så sätt bredda eller kanske i vissa fall fördjupa de bilder som ges i avsnitten 3 och 4. Indelning sker efter kön och i en del fall efter familjecykel. De sju exemplen visar:

- hur huvudgrupper av aktiviteter fördelas vid olika tidpunkter på dagen,
- tidsanvändningens struktur under eftermiddagar och tidiga kvällar,
- hur mycket tid som ägnas åt biaktiviteter (eller samtidigt aktiviteter) av några olika slag,
- i vilken utsträckning den fria tiden består av långa sammanhållna tidsblock eller är uppdelad på fler och kortare episoder, samt vilka typer av aktiviteter det är som avbryter (eller följer på) fritidsepisoder,
- i vilken utsträckning huvudgrupper av aktiviteter utövas i ensamhet, tillsammans med andra, barn, make/maka etc.,
- var den fria tiden tillbringas,
- vilka färdmedel som används vid resor med olika syften.

I avsnitt 6 berörs tre områden, att ha ont om tid, hur sammanboende fördelar ansvaret för vissa hemarbetssysslor och förekomst av personer i andra hushåll som är beroende av uppgiftslämnarnas hjälp av olika slag och hur lång tid den hjälpen brukar ta i anspråk. Det är svar på en del frågor som ställdes i samband med den besöksintervju som genomfördes med alla uppgiftslämnare som redovisas.

2.4 Läsanvisningar

Tolkningen av resultaten som redovisas i rapporten kan ibland kräva lite eftertanke.

Det är (huvudsakligen) *genomsnitt* för hela befolkningsgrupper som redovisas. Det innebär att såväl de som utövat en aktivitet som de som inte gjort det bidrar till genomsnittet. Det är fullt möjligt att inte någon enda verklig person fördelar sin tid på olika aktiviteter på det sätt som t. ex. diagrammen i avsnitt 3 visar. De som utövat en aktivitet under de två slumpmässiga dagarna har i genomsnitt gjort det längre tid än diagrammen visar. Det beror på att genomsnittet dras ner av de som inte utövat aktiviteten. Särskilt viktigt

blir det att tänka på detta vid jämförelse av tidsanvändningen för två grupper där dessa andelar skiljer sig åt kraftigt.

För att inte gå vilse bör man hela tiden hålla i minnet att de redovisade skattningarna avser genomsnitt över dagar och genomsnitt i befolkningsgrupper, i vilka varierande andelar utövar aktiviteterna under mät dagarna. Många gånger har det för texten betungande ordet genomsnitt utelämnats.

I tabellrapporten finns standardavvikelser för en del tabeller redovisade. I bilaga 4 till denna rapport finns standardavvikelser för genomsnittlig tidsåtgång för aktiviteter på nivå 2 efter uppdelning på kön. Standardavvikelser ger underlag för att testa om skillnader mellan grupper är statistiskt säkerställda eller ej (se bilaga 5). Dock har inte alla erforderliga standardavvikelser för att testa alla skillnader i denna rapport funnits tillgängliga. Detta har i texten lett till verbal osäkerhet av typen: "Möjligen finns en skillnad mellan.....", vilket således innebär att det kan ifrågasättas om skillnaden verkligen är statistiskt säkerställd.

3 Tidsanvändningens struktur

Andelen kvinnor som tillhör arbetskraften har i vårt land ökat markant under flera decennier och tillhör nu de högsta i världen. Den är nästan lika hög som för män, 85 procent av kvinnorna respektive 90 procent av männen i åldersgruppen 20-64 år tillhörde arbetskraften 1991 (Arbetskraftsundersökningen). Det är därmed uppenbart att kvinnor genom att förvärvsarbeta i allt högre grad, tar ansvar för sin försörjning. Men har detta också medfört att män i allt högre grad tagit över ansvar för hemarbetet? Tyvärr kan frågan inte besvaras. Det finns inget underlag för att göra jämförelser bakåt i tiden med. Men vi kan jämföra kvinnors och mäns insatser inom dessa båda områden 1990/91, hur mycket tid de i genomsnitt då använde för betalt och obetalt arbete och vad som sedan återstod i form av fri tid. Och med utgångspunkt i definitionen av jämställdhet (avsnitt 1.2.1) är denna fördelning högst relevant att beskriva. Är skillnaderna stora eller små? Skiljer sig olika typer av familjer åt? Är förhållandena desamma i familjer med eller utan barn?

I detta avsnitt jämförs kvinnors och mäns tidsanvändning med avseende på struktur. Jämförelsen avser grovt aggregerade aktiviteter: betalt och obetalt arbete, studier, aktiviteter som är förenade med personliga behov samt fri tid.

Betalt arbete mäts som bruttoarbetstid vilket innebär att resor till och från arbetet liksom pauser och obetald tid i anslutning till arbetstiden ingår. Obetalt arbete utgörs av hemarbete, dvs. hushållsarbete, underhållsarbete, omsorg och inköp.

Det totala arbetet utgörs av summan av betalt och obetalt arbete. I de fall inte studier särskilt nämns ingår även det i det totala arbetet.

I diagram 3.1 ges bilden av denna struktur sett över veckans samtliga dagar, vardagar och veckoslut.

En dryg tredjedel av tiden ägnas åt arbete

Tiden för förvärvsarbete är för alla, kvinnor och män tillsammans, i genomsnitt 34 timmar och 15 minuter per vecka (20 procent av tiden). Det obetalda arbetet uppgår till nära 26 timmar och 40 minuter (16 procent av tiden). Av veckans 168 timmar åtgår således drygt 60 timmar eller 36 procent till arbete i någon form. Och av arbetet är 56 procent betalt och 44 procent obetalt.

Något längre tid används för att tillgodose personliga behov, nära 70 timmar per vecka (42 procent). Sedan utbildningsaktiviteter tagit sina genomsnittliga dryga två timmar (en dryg procent) så återstår något mer än 34 timmars fri

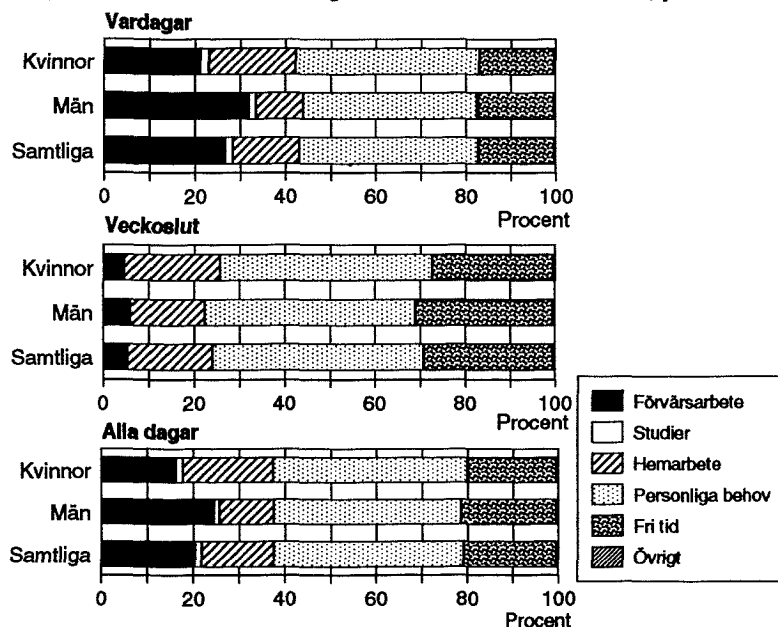
tid. Den fria tiden utgör cirka 20 procent av tiden. Mindre än en av veckans timmar har inte kunnat klassificeras i någon av ovanstående kategorier.

Räknat i tid är således det obetalda arbetet, den produktiva verksamhet som tidigare inte mätts och redovisats i den officiella statistiken, av nästan samma storleksordning som det betalda arbetet i den undersökta populationen.

enna fördelning av tid på olika verksamheter gäller, som sagt, genomsnitt över veckans alla dagar under perioden september 1990 till maj 1991, jul- och påskveckorna undantagna. Betraktas vardagar, dvs. måndagar till fredagar, och veckoslut var för sig påverkas naturligtvis fördelningen av tiden på huvudkategorierna.

Under veckosluten används i genomsnitt 5 procent av den totala tiden till förvärvsarbete och nästan 20 procent till obetalt arbete. Den fria tiden uppgår till nästan 30 procent.

Diagram 3.1 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter kön, procent

Vardagarna kännetecknas naturligtvis av att en stor del av tiden används till arbete. 27 procent av tiden används då till betalt arbete (sex och en halv timme per dag) och 15 procent (tre och en halv timme per dag) till obetalt arbete. Det innebär att mer än 40 procent av tiden avsätts till arbete i någon form. Den fria tiden uppgår i genomsnitt till 4 timmar per dag (cirka 17 procent). Tiden för personliga behov (huvudsakligen nattsömn) uppgår till 9 och en halv timme, vilket är mellan en och två timmar mindre per dygn än under veckosluten.

3.1 Tidsanvändningens struktur för kvinnor och män

Kvinnor arbetar mer obetalt

Mäns och kvinnors tidsinsatser i hemarbetet är långt ifrån lika stora. Kvinnor använder i genomsnitt mer än 33 timmar per vecka till detta, män drygt 20. Det innebär att av allt obetalt arbete som utförs så utför männen en dryg tredjedel och kvinnorna nästan två tredjedelar. Det kan också uttryckas så att kvinnor i genomsnitt använder 65 procent mer tid till hemarbete än vad män gör.

Dessa skillnader är något mindre under veckoslut och större under vardagar.

Av alla kvinnor i undersökningen uppgav i det närmaste 100 procent att de utfört någon typ av hemarbete under de två mätdygnen. Motsvarande andel för män är 94 procent (tabell 3.1).

Tabell 3.1 Andel som utövat aktiviteter efter kön och ålder, procent

	Förvävsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fri tid		
	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar
20-34 år															
Kvinnor	55	15	44	15	10	14	98	99	98	100	100	100	99	100	99
Män	76	20	60	16	10	14	91	92	91	100	100	100	98	99	98
35-49 år															
Kvinnor	74	17	58	10	8	10	99	98	98	100	100	100	99	99	99
Män	86	21	68	10	9	9	95	96	95	100	100	100	98	99	98
50-64 år															
Kvinnor	56	16	45	6	4	5	98	99	99	100	100	100	100	100	100
Män	74	25	60	8	5	7	94	95	95	100	100	100	99	99	99
Samtliga															
Kvinnor	71	19	56	11	8	10	96	96	96	100	100	100	99	99	99
Män	63	16	49	11	8	10	98	99	98	100	100	100	99	100	99
Män	80	22	63	11	8	10	93	94	94	100	100	100	98	99	98

Män förvärvsarbetar mer

Bilden av förvärvsarbetet går i motsatt riktning. Män ägnar detta mer tid i genomsnitt än vad kvinnor gör. Under veckoslut tycks dock någon sådan skillnad inte finnas.

Hela gruppen kvinnor förvärvsarbetar i genomsnitt drygt 27 timmar och hela gruppen män 41 timmar per vecka¹. Skillnaden är således omkring 14 timmar, dvs. ungefär lika stor som för obetalt arbete, men i motsatt riktning. Men andelen kvinnor som förvärvsarbetat under mätdagarna och därigenom bidragit till genomsnittet med mer än noll timmar, är betydligt lägre än för män, 63 respektive 80 procent för vardagar (tabell 3.1). Om man i stället beräknar genomsnittet enbart för de som *faktiskt* förvärvsarbetat under mätdagarna blir antalet arbetade timmar 52 och en halv för kvinnor respektive 60 och en halv timme för män (tabell 3 i tabellrapporten). Skillnaden reduceras till 8 timmar per vecka.

Skillnaden i tid för betalt arbete är mer svårtolkad än skillnaden i obetalt arbete. Det beror just på att skillnaden i andel kvinnor och män som förvärvsarbetat under mätdagarna är betydande. Man vet från annan statistik att mäns förvärvsfrekvens är något högre än kvinnors, dvs. att det är en större andel män än kvinnor som förvärvsarbetar. Därutöver finns en skillnad i att kvinnor i högre grad än män anpassar sitt förvärvsarbetande till livscykel. Det tar sig uttryck i att kvinnor tar ut större delen av den bortovaro från arbetslivet som föräldraförsäkringen möjliggör. Kvinnor förvärvsarbetar också oftare deltid än män. I de allra flesta fall arbetar män heltid, oavsett stadium i livscykel. (Som senare ska framgå verkar det dock som om fäder till mycket små barn i realiteten arbetar något mindre än fäder till lite större, små barn.)

Summan av allt arbete lika fördelat

Betraktar vi nu arbete som summan av obetalt och betalt arbete förändras bilden. Arbete uppgår för kvinnor till 60 timmar och 40 minuter och för män till drygt 61 timmar, en skillnad som inte är statistiskt säkerställd. I genomsnitt har dock män ett par timmar mer fritid per vecka och kvinnorna något längre tid för att tillgodose sina personliga behov.

Betraktas vardagar och veckoslut var för sig ökar åter skillnaderna. Under veckoslut har män en timme mer fri tid per dag än kvinnor. Och kvinnors totala arbete tar under veckoslut någon halvtimme längre tid per dag än männens.

¹ Det gäller att hela tiden hålla i minnet att populationen är avgränsad till åldersgrupperna 20-64 år, dvs. personer i yrkesverksam ålder. Hade populationen varit vidare och innefattat även äldre hade det genomsnittliga antalet arbetade timmar blivit lägre.

Ingen förändring de senaste åren

En ytlig jämförelse av ovan beskrivna struktur av tidsanvändningen med motsvarande från den pilotundersökning SCB genomförde 1984/85 pekar i riktning mot att i varje fall ingen påtaglig förändring skett under perioden 1984/85 till 1990/91. Det är möjligt att en mer ingående jämförelse skulle kunna leda till ett något annat resultat.

3.2 Tidsanvändningens struktur i åldersgrupper

I diagram 3.2 visas tidsanvändningens struktur för kvinnor och män i olika åldersgrupper. Sett över hela veckor är könsskillnaderna mycket små när det gäller summan av betalt och obetalt arbete. Däremot finns skillnader mellan åldersgrupper. Det är i den mellersta åldersgruppen som arbetet tar mest tid i anspråk. Det förklaras troligen till stor del av att åldersgrupperna har olika sammansättning med avseende på stadium i livsrytmen (se vidare avsnitt 3.3).

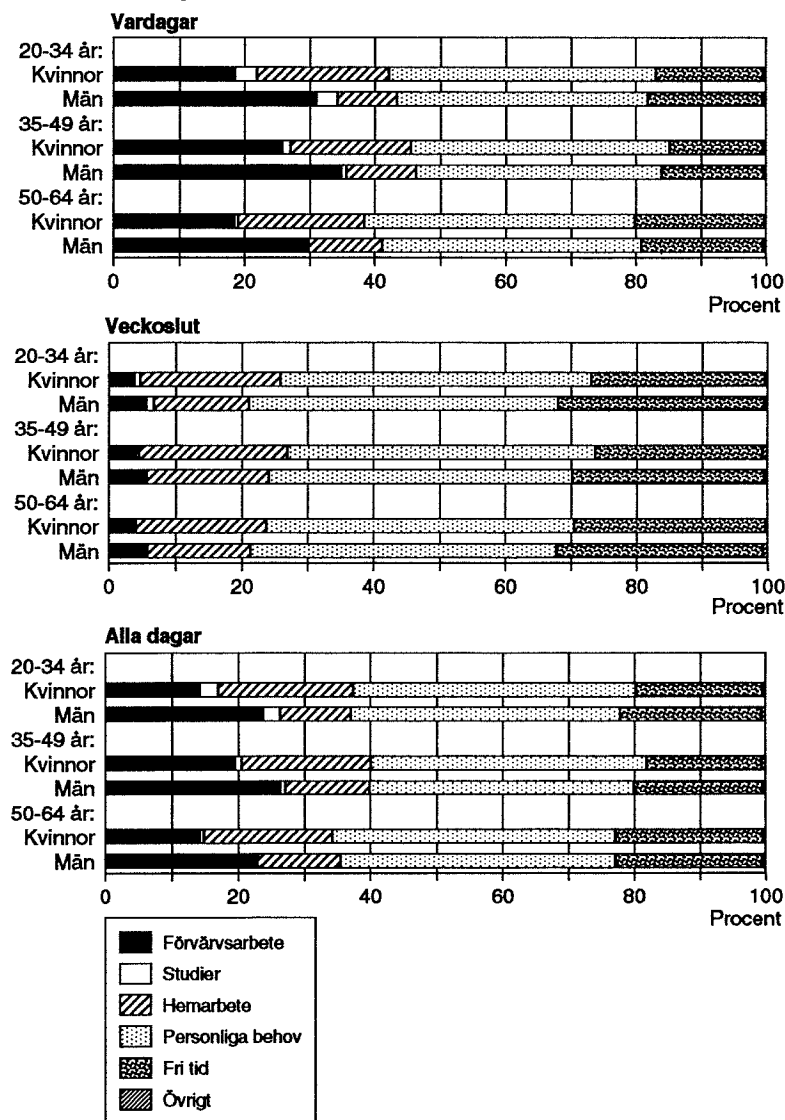
Arbetets sammansättning av betalt och obetalt arbete visar samma mönster som vid jämförelsen av kvinnor och män utan hänsyn till ålder; kvinnor i olika åldersgrupper har mer obetalt och mindre betalt arbete än män i samma åldersgrupper.

Tiden för kvinnornas förvärvsarbete varierar mellan åldersgrupperna, från cirka 15 procent av tiden i den yngsta åldersgruppen upp till 20 procent för mellangruppen och sedan åter till ungefär 15 procent för de äldsta. För männens del är denna skillnad betydligt mindre, men den finns även där.

Den tid som inte går åt till arbete i någon form används antingen för personliga behov eller är fri tid. I de båda yngsta åldersgrupperna fördelar kvinnor och män tiden något olika på dessa båda kategorier. Män har lite mer fri tid, kvinnor lite mer tid för personliga behov men summan blir ungefär densamma.

I samtliga åldersgrupper tycks kvinnor fördela sin totala arbetstid något jämnare över veckan än vad män gör. Män arbetar totalt kortare tid än kvinnor under veckoslut, dvs. den relativa likheten i arbetsbelastning i genomsnitt under veckan som helhet förbyts mot ett visst mått av olikhet under veckosluten.

Diagram 3.2 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter ålder och kön, procent

3.3 Tidsanvändningens struktur i olika familjefaser

Familjecykelindelningen återspeglar olika faser i livet, att bo hemma hos sina föräldrar, lämna föräldrahemmet och kanske flytta samman med någon, eventuellt få barn som först är små och sedan blir äldre för att med tiden flytta hemifrån, att leva vidare ensam eller som sammanboende. Eller att leva ensamstående under någon period eller livet igenom, med eller utan barn. Dessa livsfaser ställer olika krav på hur tiden kan disponeras och disponeras. Särskilt i samband med att barn föds till världen tvingas ofta (en eller båda) föräldrarna till ganska radikala omDispositioner av tiden.

Småbarnsföräldrar arbetar mest

Av diagram 3.3 - 3.5 framgår att framförallt mammors (särskilt småbarnsmammors) tidsanvändning skiljer sig från övriga kvinnors när det gäller struktur. Samtidigt som småbarnsmödrarnas förvärvsarbete tar betydligt mindre tid än vad det gör för andra grupper av jämnåriga kvinnor, är deras totala arbetstid längre. Det är naturligtvis omsorgen om de små barnen som tar tid. Den totala arbetstiden är nästan lika stor för mödrarna till de lite äldre barnen, från skolåldern och uppåt som för småbarnsmödrarna. Skillnaden ligger i arbetets sammansättning och andelen som förvärvsarbetar (se även tabell 3.2). Förvärvsarbete ersätter för de äldre barnens mödrar en del av det obetalda arbetet. Minskningen av obetalt arbete utgörs nästan helt av en minskning av tiden för aktiv omsorg om barnen (tabell 8a i tabellrapporten).

I total genomsnittlig tid för arbete finns inte några markanta skillnader mellan ensamstående och sammanboende mödrar. Däremot finns en viss skillnad i arbetets sammansättning för småbarnsmammornas del. Av de ensamstående är det en större andel som förvärvsarbetade under mättagarna vilket bidrar till att de i genomsnitt ägnar mer tid till förvärvsarbete. Och de ägnar mindre tid till hemarbete eller obetalt arbete. Det är framför allt hushållsarbetet och omsorgen om barnen som tar, och kanske måste ta, lite kortare tid för de ensamstående. En annan möjlig förklaring till detta kan ju vara att de ensamstående mödrarnas barn ofta också har en pappa som tidvis tar över omsorgen om dem. Det är också tänkbart att tvingande ekonomiska skäl verkar i riktning mot att fler ensamstående förvärvsarbetar mer. Tiden för detta kanske inte finns med mindre än att någonting annat får stryka på foten. Möjligen kan det också vara så att de ensamstående småbarnsmödrarna i genomsnitt har färre och äldre barn än de sammanboende vilket kan antas ställa mindre krav på tid för både hushållsarbete och omsorg.

Diagram 3.3 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, vardagar, procent

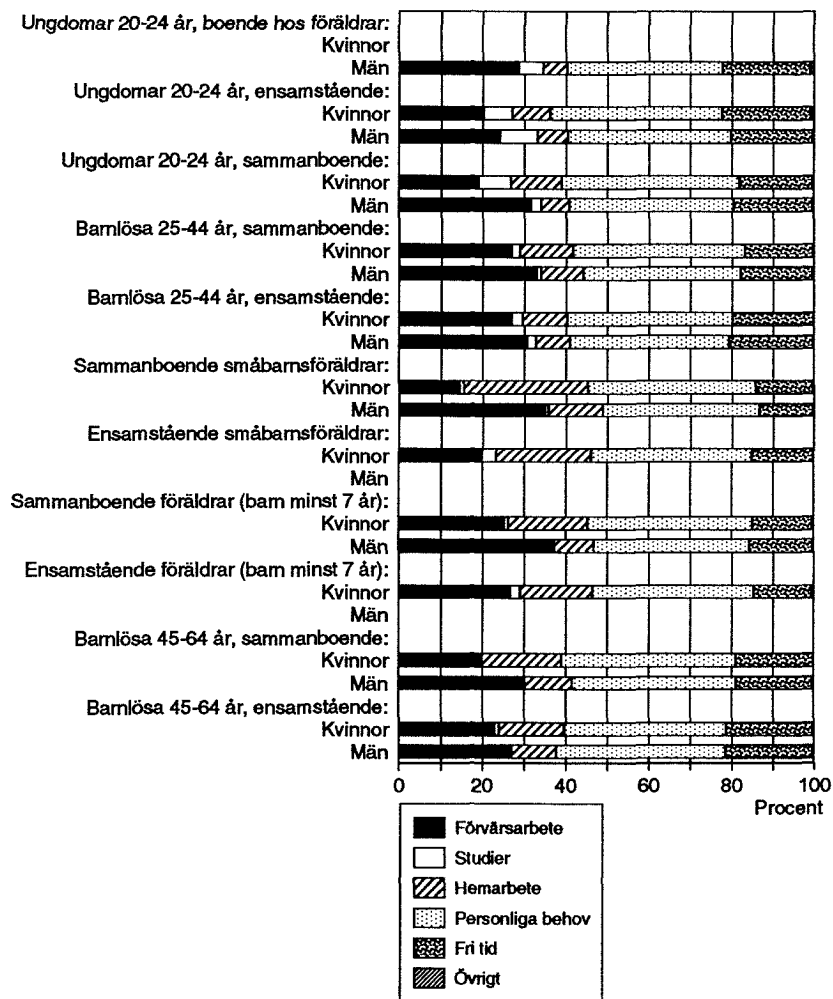

Diagram 3.4 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, veckoslut, procent

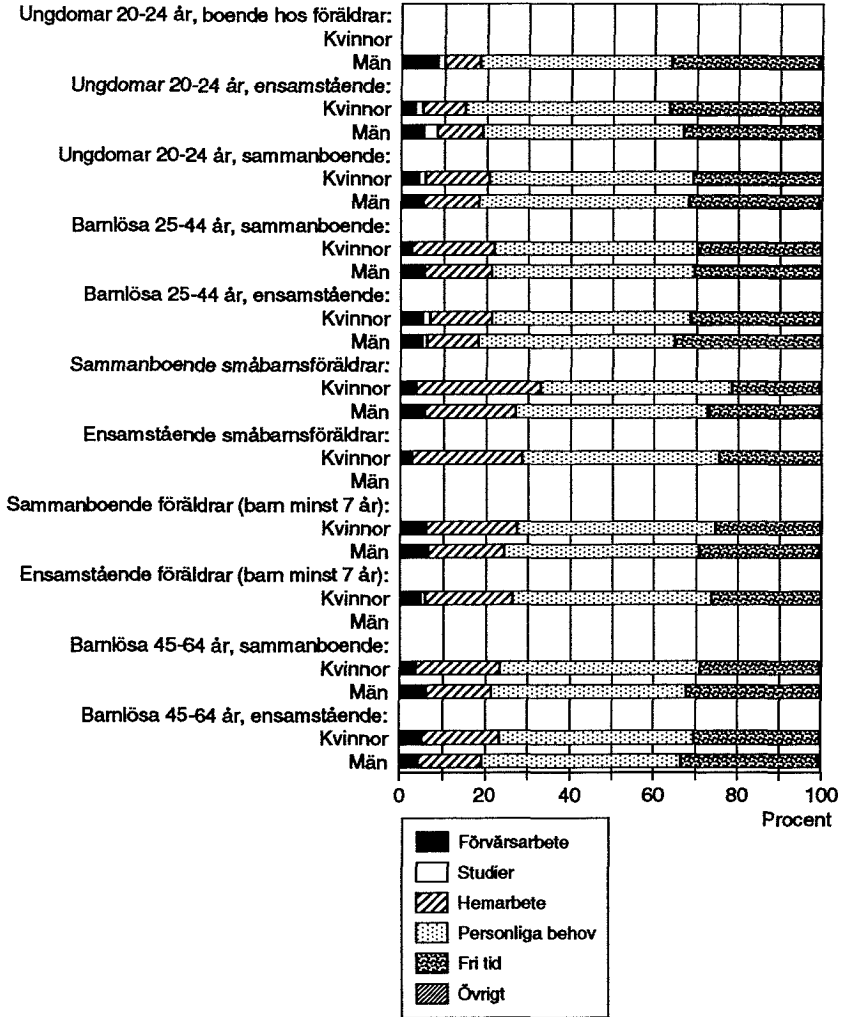
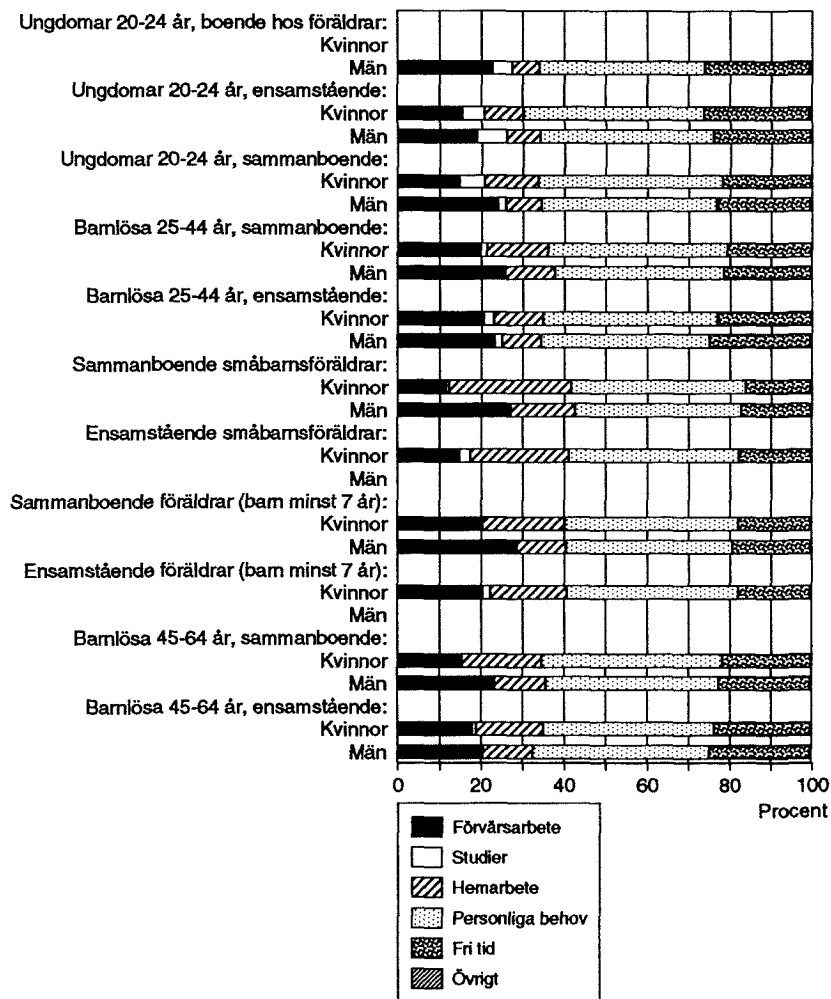

Diagram 3.5 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, alla dagar, procent

Tabell 3.2 Andel som utövat aktiviteter efter kön och familjecykel, procent

	Förvärvsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fritid		
	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:															
Kvinnor
Män	64	24	52	23	16	21	75	80	77	99	99	99	96	97	96
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:															
Kvinnor	59	14	46	30	20	27	97	99	97	100	100	100	100	100	100
Män	64	20	52	35	21	31	91	92	91	100	100	100	97	100	98
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:															
Kvinnor	59	15	46	30	13	25	97	97	97	100	100	100	99	99	99
Män	80	19	62	14	5	11	90	90	90	100	100	100	100	100	100
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:															
Kvinnor	73	11	55	13	12	12	97	98	98	100	99	100	99	100	99
Män	83	21	65	8	9	8	96	95	96	100	100	100	97	98	97
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:															
Kvinnor	73	17	57	15	12	14	98	96	98	100	100	100	99	100	99
Män	76	18	59	14	11	13	91	92	91	100	100	100	98	100	98
Sammanboende småbarnsföräldrar:															
Kvinnor	48	14	38	7	6	7	100	99	100	100	100	100	99	100	99
Män	85	20	66	9	4	8	95	97	96	100	100	100	98	99	98
Ensamstående småbarnsföräldrar:															
Kvinnor	60	8	45	16	8	14	100	100	100	100	100	100	99	100	100
Män
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):															
Kvinnor	75	22	60	10	8	9	99	99	99	100	100	100	99	99	99
Män	90	26	72	9	7	8	93	96	94	100	100	100	98	100	99
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):															
Kvinnor	74	17	58	15	9	13	98	98	98	100	100	100	99	99	99
Män
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:															
Kvinnor	59	15	47	4	4	4	98	99	98	100	100	100	99	100	99
Män	75	23	60	7	5	7	94	95	95	100	100	100	99	99	99
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:															
Kvinnor	63	17	50	8	6	7	98	98	98	100	100	100	100	100	100
Män	70	18	55	10	10	10	98	97	98	100	100	100	99	100	99

Mödrars vardag kännetecknas alltså totalt sett av mycket totalt arbete (i genomsnitt 40 procent av tiden eller något mer om man räknar över veckans alla dagar). Samma förhållande präglar fädernas vardag. Den bild av relativ jämställdhet när det gäller tidsinsatser i arbete som tidigare noterats under förutsättning att betalt och obetalt arbete tillåts bilda en enda kategori av totalt arbete, kvarstår således. Likaså kvarstår, eller i vissa fall förstärks könsskillnaderna när det gäller sammansättningen av det totala arbetet.

Nästan halva tiden arbete

Den grupp som i genomsnitt har den längsta uppmätta totala arbetstiden är sammanboende småbarnspappor. Det gäller vardagar där arbetet, betalt och obetalt, tar nära hälften av dygnets timmar, närmare bestämt 11 och en halv timme. Det är något mer än för kvinnorna i motsvarande situation. Men i gengäld har männen det lite lugnare under veckosluten.

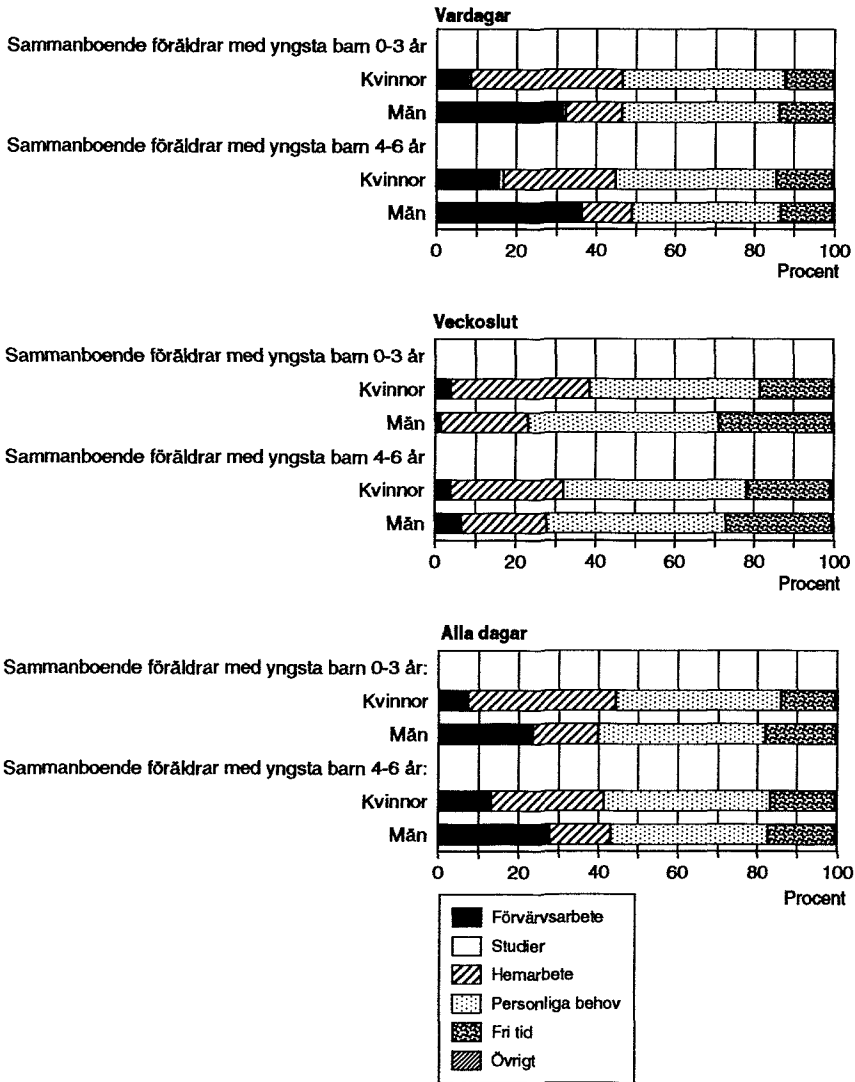
Eftersom tiden för personliga behov varierar relativt lite mellan olika grupper speglas mängden fri tid av den totala arbetstiden. Mycket arbete medför i huvudsak lite fri tid. Så är det också för föräldrarna till hemmavarande barn. Deras fria tid är begränsad jämfört med andra grupper. De har tre till fyra timmar fri tid under vardagarna, något mer under veckosluten, särskilt män. Som tidigare noterats fördelas kvinnors och mäns fria tid över veckans alla dagar på något olika sätt. Det gäller även här att män har betydligt mer fri tid än kvinnor under helgerna.

Av diagram 3.3-3.5 framgår också att mäns förvärvsarbete (inklusive studier) är ganska konstant över livsfaserna. Dock förvärvsarbetar barnlösa män i den övre åldersgruppen något mindre. Man kan se i tabell 3.3 att detta åtminstone till en del förklaras att det andelen förvärvsarbetande under måtdagarna är något lägre i denna än i övriga grupper. Förtidspension och deltidspension torde ligga bakom denna skillnad.

3.3.1 Småbarnspappornas arbete

I diagram 3.3 framgår att pappor med hemmavarande barn förvärvsarbetar mycket, det finns ingen annan grupp representerad i diagrammet som förvärvsarbetar mer. Detta aktualiserar en uppgift som då och då återkommer i debatten, nämligen att män förvärvsarbetar mer än någonsin i samband med att de får barn. Av diagram 3.6 framgår att så knappast är fallet. I genomsnitt förvärvsarbetar papporna till de allra yngsta barnen (0-3 år) mindre än papporna till de lite äldre småbarnen (4-6 år). Andelen pappor som arbetar en genomsnittlig vardag är också mindre i den första än i den andra gruppen, 78 respektive 86 procent.

Diagram 3.6 Genomsnittlig tid för aktiviteter, sammanboende småbarnsföräldrar efter kön och yngsta barnets ålder, procent

Åtminstone till en del beror skillnaden i förvärvsarbets-tid mellan dessa båda grupper på att även pappor tar ut föräldraledighet. Hur stor del av skillnaden som beror på föräldraledighet och hur mycket som beror på andra orsaker skulle kunna utredas något genom ytterligare bearbetning av datamaterialet.

3.4 Barn, makars förvärvsarbete och tidsanvändningens struktur

Det har tidigare påpekats att många kvinnor, i motsats till män, anpassar sitt förvärvsarbete till livssituationen genom att under längre eller kortare perioder arbeta deltid. Vad innebär det för tidsanvändningen? Finns någon skillnad i tid för totalt arbete och fri tid om förvärvsarbetet sker på hel- eller deltid? Är männens tid för hemarbete beroende av om deras respektive maka/sammanboende förvärvsarbetar heltid, deltid eller inte alls? Och hur ser tidsanvändningen ut i det fall både make och maka förvärvsarbetar heltid och därmed lever efter en jämställd princip på det området?

I diagram 3.7-3.9 och tabell 3.3-3.4 redovisas tidsanvändningen mot bakgrund av en indelning som samtidigt innehåller uppgift om svarspersonens egen vanliga eller normala veckoarbetstid, eventuell make/makas motsvarande arbetstid och huruvida det förekommer barn i svarspersonens hushåll och om det yngsta av dessa är i förskoleåldern eller äldre².

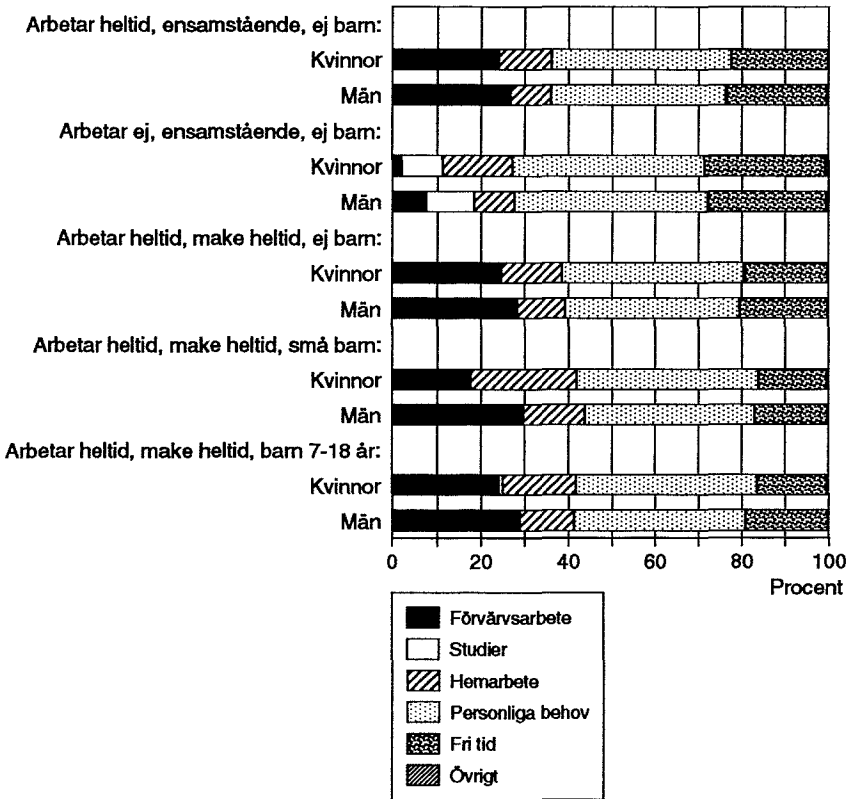
Lika fördelat arbete

Sammanboende, barnlösa män och kvinnor som lever i förhållanden där båda makar båda arbetar heltid uppvisar större likheter i genomsnittlig tidsanvändning än någon annan grupp. Skillnaderna i såväl betalt som obetalt arbete är jämförelsevis små, omkring en timme per dag. Likaså är andelen kvinnor och män i denna grupp som förvärvsarbetar en genomsnittlig vardag ungefär lika stor, 87 respektive 90 procent. Kvinnor och män har dessutom ungefär lika mycket fri tid.

Om de sammanboende kvinnorna och männen som båda arbetar heltid har hemmavarande barn i åldern 7-18 år, har de också en i förhållande till andra grupper jämnare fördelning av såväl förvärvs- som hemarbete. I denna grupp finns dock en viss skillnad i mängden fri tid. Kvinnorna har i genomsnitt mindre fri tid än männen och mer tid för personlig omvårdnad.

² Det ska betonas att en del av dessa redovisningsgrupper är ganska små. En del är dessutom så små att de överhuvudtaget inte redovisas. Fem grupper är redovisningsbara för kvinnor och män (diagram 3.7), elva för enbart kvinnor (diagram 3.8) och tio för enbart män (diagram 3.9). Detta medför att åtminstone en del av resultaten har låg precision. Uppgifterna bör därför tolkas med försiktighet. Se vidare tabellrapporten.

Diagram 3.7 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter egen och i förekommande fall make/makas vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper samt kön, alla dagar, procent

Små barn leder till arbetsdelning

Men denna relativa likhet finns inte i motsvarande småbarnsfamiljer. Förutom att den totala arbetsbördan är större så är arbetet ojämnt fördelat på det sätt som tidigare konstaterats; män står för huvuddelen av förvärvsarbetet, kvinnorna för merparten av hemarbetet. Andelen kvinnor som förvärvsarbetar en genomsnittlig dag är i denna grupp avsevärt mindre än motsvarande andel män trots att de själva uppger sig vara heltidsarbetande (drygt 50 respektive drygt 70 procent sett över veckans alla dagar, enligt tabell 3.3 och 3.4). Det är oklart vad denna markanta skillnad beror på. Själva redovisningsindelningen utesluter nämligen i princip de föräldralediga. En förklaring kan vara att en del heltidsanställda kvinnor själva klassificerar sig som heltidsarbetande när de för en begränsad tid arbetar deltid och uppbär föräldrapenning för den resterande arbetstiden, eller kanske utnyttjar föräldraförsäkringens garantibelopp under enstaka dagar. Även frånvaro från arbetet på grund av egen eller barns sjukdom kan ligga bakom skillnaden, eller att förvärvsarbete under veckoslut är vanligare i denna grupp än i andra. Oavsett dessa förklaringar kvarstår det faktum att det finns en viktig skillnad mellan män och kvinnor i denna grupp. Män förvärvsarbetar på, nästan som om ingenting hänt (se dock avsnittet 3.3.1 om småbarnspappornas arbete) och kvinnor, även om de upprätthåller ett heltids förvärvsarbete, anpassar sig (eller tvingas anpassa sig) till situationen genom att arbeta mindre i förvärvslivet.

Datamaterialet ger ingen möjlighet att bedöma hur sammanboende kvinnors arbetsinsatser påverkas av att deras män förvärvsarbetar hel eller deltid. Skälet till detta är att så få män överhuvudtaget arbetar deltid. Däremot kan män jämföras med hänsyn till deras sammanboende kvinnors sysselsättningsgrad.

Man kan notera att småbarnspapporna är en hårt arbetsbelastad grupp, särskilt om mammorna till barnen också förvärvsarbetar. Det är till och med så att just småbarnspappor som lever tillsammans med hel- eller deltidsarbetande maka är de enda grupper som i genomsnitt når upp till en total arbetstid på 12 timmar per vardagsdygn. Om mammorna är heltidsarbetande förvärvsarbetar papporna något mer än om mammorna är deltidsarbetande. Skälet till detta kan möjligen vara att barnen i genomsnitt är något äldre i de familjer där mammorna är heltidsarbetande. Pappornas totala arbete tycks vara ganska oberoende av om deras sammanboende har heltid eller deltids förvärvsarbete. Men med en icke förvärvsarbetande maka blir småbarnspappornas hela arbetsinsats mindre.

Diagram 3.8 Genomsnittlig tid för aktiviteter, kvinnor i olika situationer med avseende på egen och i förekommande fall makes vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, alla dagar, procent

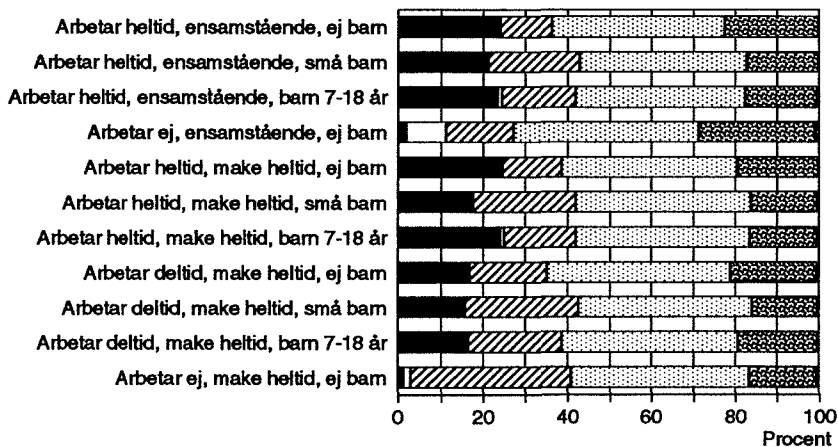
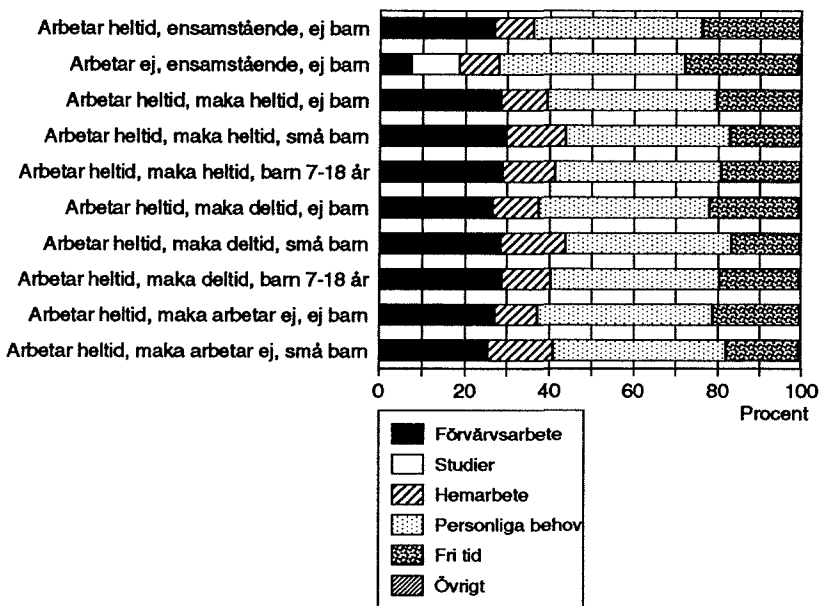

Diagram 3.9 Genomsnittlig tid för aktiviteter, män i olika situationer med avseende på egen och i förekommande fall makas vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, alla dagar, procent

Tabell 3.3 Andel som utövat aktiviteter, kvinnor efter livssituation med avseende på egen och i förekommande fall makes vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, procent

	Förvärvsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fri tid		
	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar
Kvinnor															
Arbetar heltid, ensamstående, ej barn	82	20	64	8	9	8	98	97	97	100	100	100	100	100	100
Arbetar heltid, ensamstående, små barn	79	10	59	6	3	5	100	100	100	100	100	100	98	100	99
Arbetar heltid, ensamstående, barn 7-18 år	83	16	64	10	8	9	98	97	97	100	100	100	100	99	99
Arbetar ej, ensamstående, ej barn	9	4	8	44	24	39	100	97	99	100	100	100	100	100	100
Arbetar heltid, make heltid, ej barn	87	17	67	7	6	7	96	98	97	100	100	100	100	99	100
Arbetar heltid, make heltid, små barn	87	14	52	5	4	5	100	100	100	100	100	100	100	99	99
Arbetar heltid, make heltid, barn 7-18 år	86	22	68	9	10	9	98	99	98	100	100	100	100	99	99
Arbetar deltid, make heltid, ej barn	70	18	55	6	3	5	99	99	99	100	100	100	100	99	100
Arbetar deltid, make heltid, små barn	68	19	54	5	5	5	100	99	100	100	100	100	100	99	100
Arbetar deltid, make heltid, barn 7-18 år	69	25	57	7	3	6	100	99	100	100	100	100	100	99	100
Arbetar ej, make heltid, små barn	4	7	5	11	9	10	99	99	99	100	100	100	100	99	100

Tabell 3.4 Andel som utövat aktiviteter, män efter livssituation med avseende på egen och i förekommande fall makes vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, procent

	Förvärvsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fri tid		
	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar
Män															
Arbetar heltid, ensamstående, ej barn	86	20	67	9	8	9	91	93	92	100	100	100	97	100	98
Arbetar ej, ensamstående, ej barn	21	16	19	44	28	40	88	85	87	99	99	99	97	99	98
Arbetar heltid, make heltid, ej barn	90	24	71	6	6	6	97	95	96	100	100	100	98	98	98
Arbetar heltid, make heltid, små barn	92	22	72	8	5	7	93	93	93	100	100	100	98	99	98
Arbetar heltid, make heltid, barn 7-18 år	90	26	72	11	8	10	96	97	96	100	100	100	99	100	99
Arbetar heltid, make deltid, ej barn	88	28	71	9	5	8	93	94	93	100	100	100	100	99	100
Arbetar heltid, make deltid, små barn	93	19	72	7	4	6	97	99	97	100	100	100	97	98	97
Arbetar heltid, make deltid, barn 7-18 år	92	26	73	6	6	6	91	95	93	100	100	100	97	100	98
Arbetar heltid, make arbetar ej, ej barn	85	29	69	10	6	9	89	94	90	100	100	100	98	100	98
Arbetar heltid, make arbetar ej, små barn	77	19	61	6	1	5	94	98	95	100	100	100	99	100	99

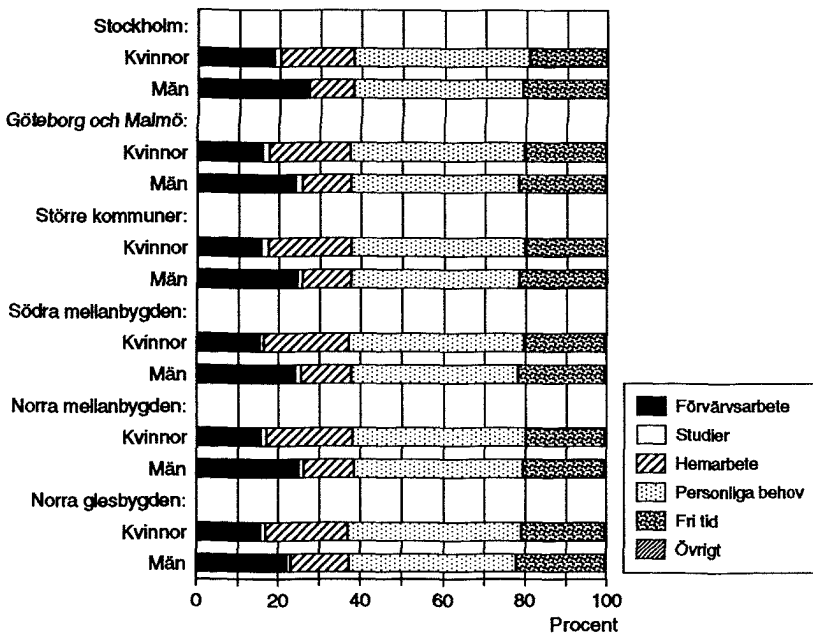
3.5 Tidsanvändningens struktur efter andra indelningar

I tabellrapporten finns tidsanvändningen redovisad efter ytterligare indelningar. Några av dessa ska kommenteras kort.

3.5.1 Små regionala skillnader

I diagram 3.10 visas en nästan magisk likhet i tid för totalt arbete i samtliga H-regioner³, för kvinnor och män och från storstadsområdena till norra glesbygden.

Diagram 3.10 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter H-region och kön, alla dagar, procent

³ Se avsnitt 2.2.

Möjligen kan man urskilja vissa skillnader i sammansättningen av arbetet. I Stockholm förefaller kvinnor förvärvsarbete något mer än i andra regioner. Och i norra glesbygden tycks män förvärvsarbete mindre än i andra regioner. Jämfört med övriga regioner är det en mindre andel män i norra glesbygden som arbetar en genomsnittlig dag, vilket kanske kan vara ett utslag av en något högre arbetslöshet (tabell. 3.5) Samtidigt är det intressant att notera att obetalt arbete "fyller på" så att det totala arbetet får samma genomsnittliga, tidsmässiga omfattning som i andra regioner.

3.5.2 Socioekonomisk grupp

I diagram 3.11 visas tidsanvändningens struktur i några olika socioekonomiska grupper.

Det mest utmärkande är kanske att män i gruppen jordbrukare och företagare förvärvsarbetar mer och ägnar mindre tid åt hemarbete än andra. Man kan också notera att arbetarkvinnor i genomsnitt tycks förvärvsarbete något mer under veckoslut än motsvarande män. Arbetarkvinnornas totala arbete under veckosluten blir därmed betydligt större än männens som i stället åtnjuter mer fri tid. Detta förhållande gäller också de som ej förvärvsarbetar men med den skillnaden att det inte är en företeelse som bara gäller under veckosluten.

Vi har tidigare konstaterat att det är av stor betydelse för tidsanvändningen att ha hemmavarande barn, särskilt när de är små. För att vara på den säkra sidan vid tolkning av skillnader mellan olika grupper, t.ex. mellan H-regioner och socioekonomiska grupper bör man därför försäkra sig om att strukturen vad avser barn (eller hellre familjecykel, som ju innehåller uppgifter om barn) inte skiljer sig åt mellan grupperna. För att hjälpa till med detta har en modifierad variant av familjecykel kombinerats dels med en grov indelning i H-region (diagram 3.12), dels med socioekonomisk grupp (diagram 3.13). Redovisningsgrupperna blir små och endast tidsanvändningen för hela veckan har beräknats.

Diagram 3.12 ger knappast grund för att konstatera någon mer påtaglig skillnad mellan tidsanvändningens struktur i storstadsområdena och landet i övrigt.

När det gäller socioekonomisk grupp och familjecykel (diagram 3.13) tycks de ensamstående barnlösa kvinnorna möjligen skilja sig åt. Och i gruppen sammanboende småbarnsföräldrar kan det finnas vissa olikheter. Det är dock tveksamt om dessa skillnader är statistiskt säkerställda, grupperna är nämligen ganska små.

Diagram 3.11 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter socioekonomisk grupp och kön, procent

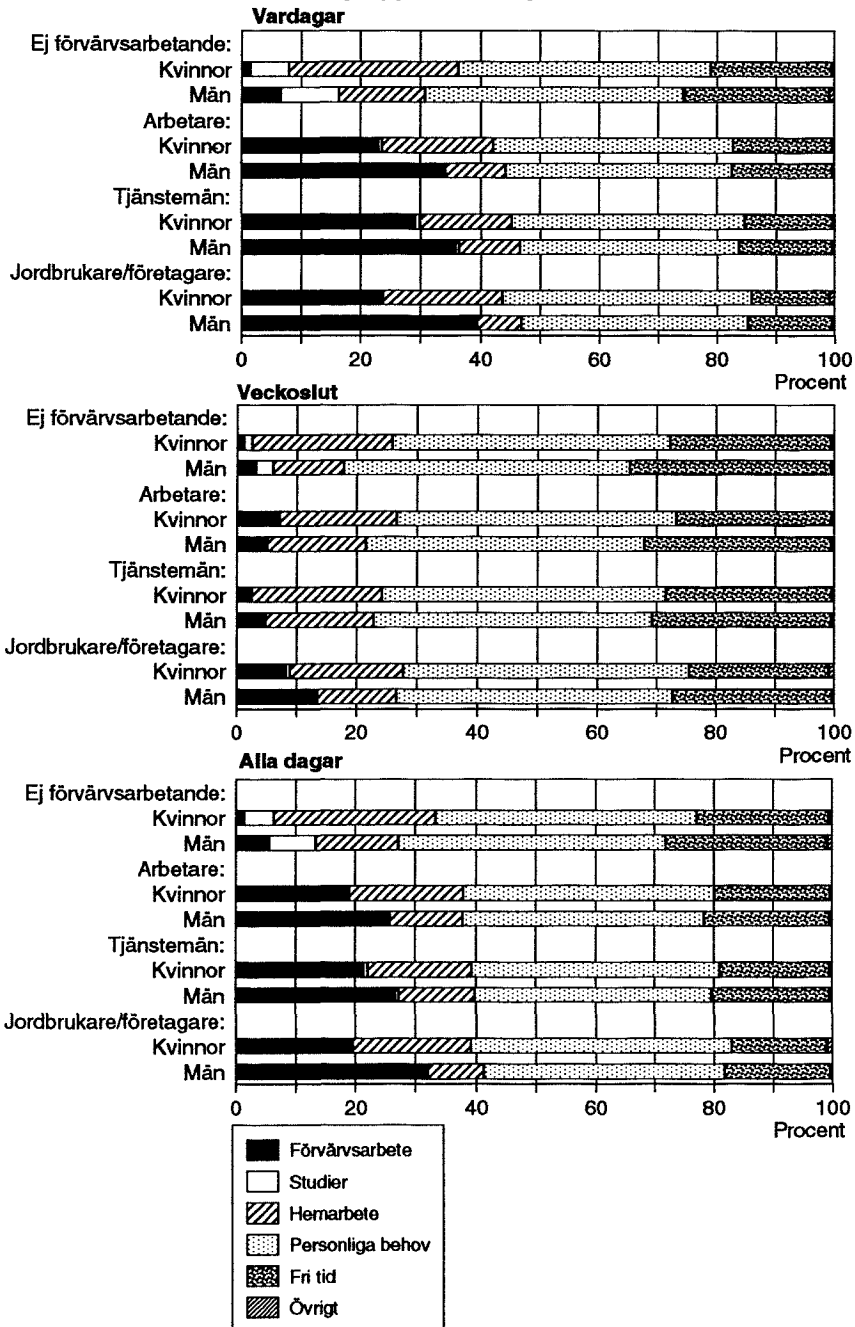

Diagram 3.12 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel (reviderad), H-region (reviderad) och kön, alla dagar, procent

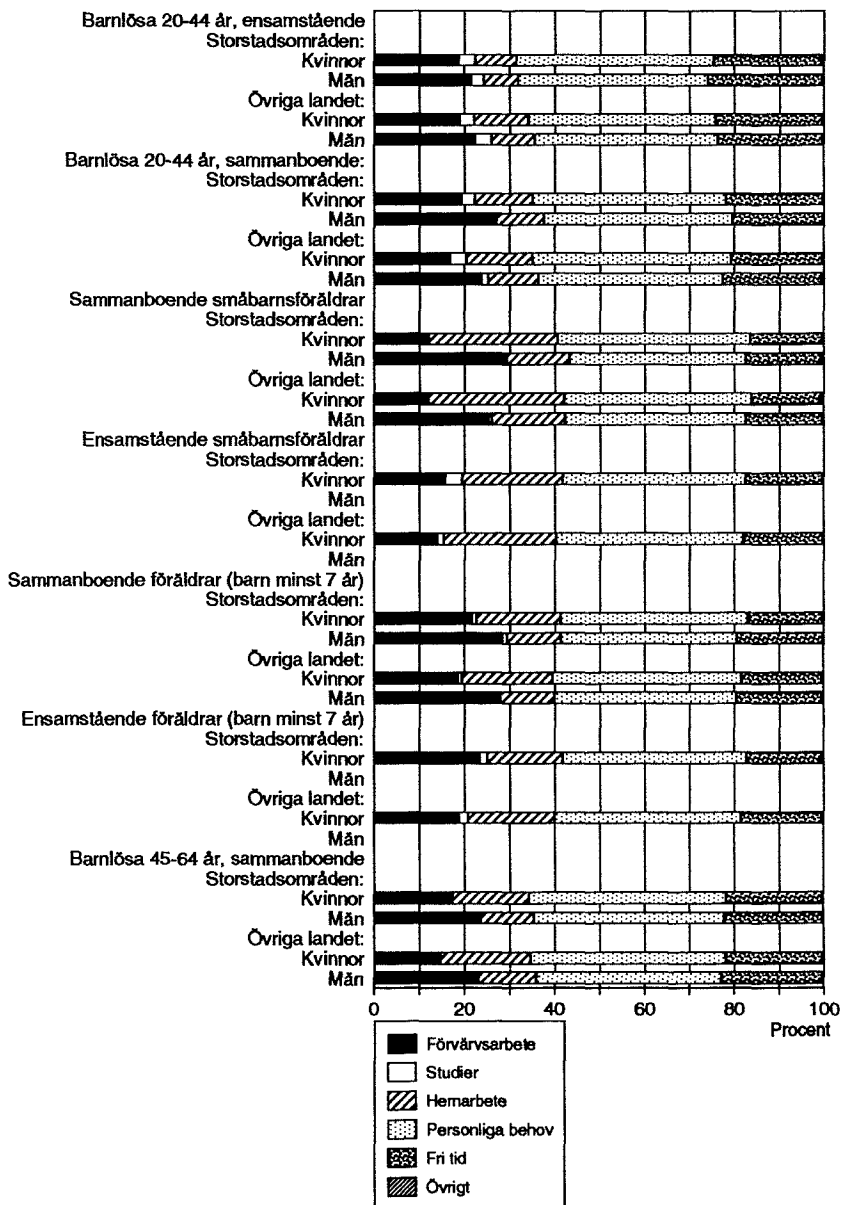
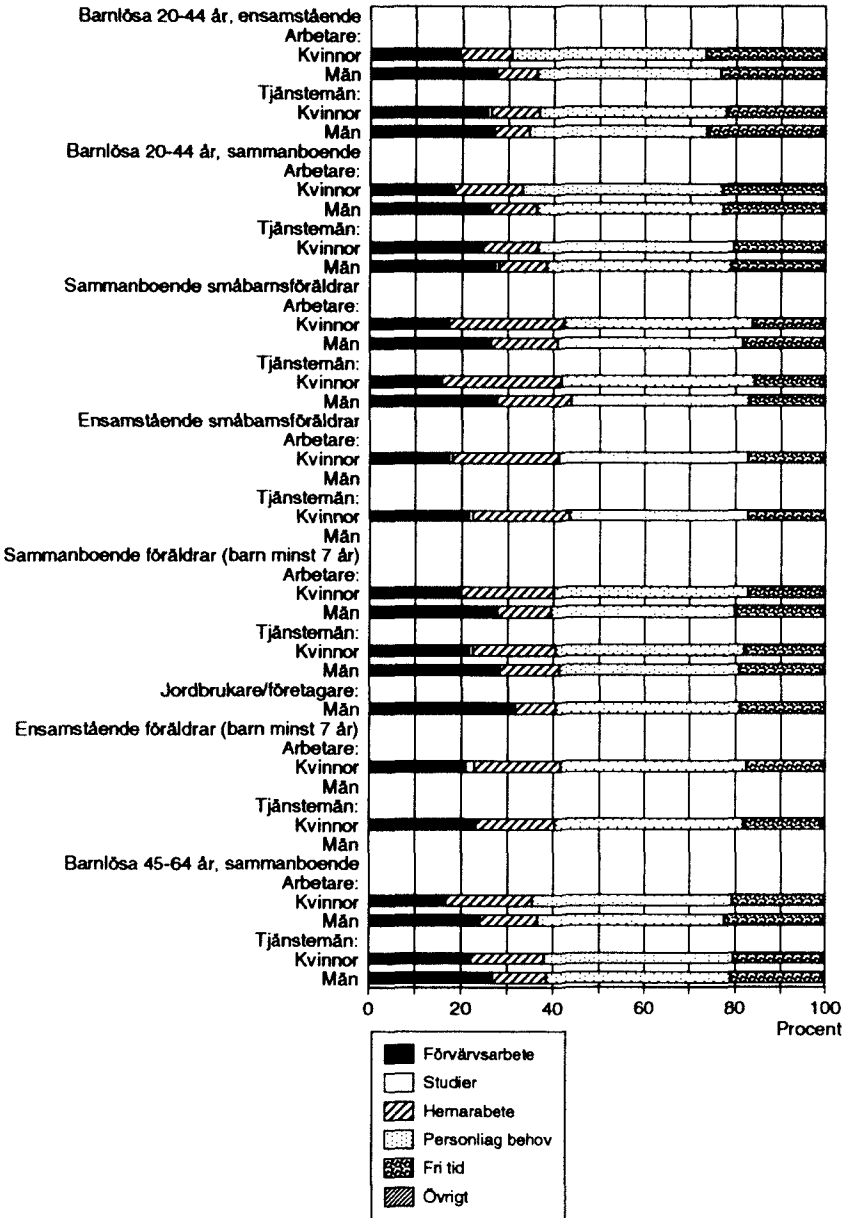

Diagram 3.13 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel (reviderad), socioekonomisk grupp och kön, alla dagar, procent

Tabell 3.5 Andel som utövat aktiviteter efter kön och H-region, procent

	Förvärvsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fritid		
	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla
	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar
Stockholm															
Kvinnor	69	13	53	11	9	10	97	98	97	100	100	100	100	100	100
Män	86	15	66	11	9	10	93	93	93	100	100	100	97	99	97
Göteborg och Malmö															
Kvinnor	63	13	49	11	8	10	98	97	98	100	100	100	100	100	100
Män	76	23	61	15	10	14	91	94	92	100	100	100	99	100	99
Större kommuner															
Kvinnor	60	17	48	14	10	13	99	99	99	100	100	100	99	100	99
Män	80	24	64	10	7	9	94	95	94	100	100	100	98	99	98
Södra mellanbygden															
Kvinnor	63	16	49	7	4	6	100	99	100	100	100	100	100	100	100
Män	77	24	62	10	8	10	93	96	94	100	100	100	99	100	99
Norra tätbygden															
Kvinnor	62	19	50	8	6	7	100	100	100	100	100	100	96	99	97
Män	81	20	64	14	7	12	96	94	95	99	100	99	99	99	99
Norra glesbygden															
Kvinnor	57	21	47	10	3	8	99	99	99	100	100	100	100	99	100
Män	73	18	57	8	4	7	95	94	95	99	99	99	97	99	98

Tabell 3.6 Andel som utövat aktiviteter efter kön och socioekonomisk grupp, procent

	Förvärvsarbete			Studier			Hemarbete			Personliga behov			Fritid		
	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla	Var-	Vecko-	Alla
	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar	dagar	slut	dagar
Ej förvärvsarbetande															
Kvinnor	6	5	6	25	15	22	99	98	99	100	100	100	99	100	99
Män	17	11	16	34	20	30	93	91	92	100	100	100	98	100	98
Arbetare															
Kvinnor	70	22	56	5	4	5	99	99	99	100	100	100	99	99	99
Män	83	17	64	6	5	5	94	96	95	100	100	100	98	100	99
Tjänstemän															
Kvinnor	82	13	62	9	8	9	98	99	98	100	100	100	99	100	99
Män	89	20	69	12	9	11	95	95	95	100	100	100	98	99	98
Jordbrukare/företagare															
Kvinnor	86	44	74	3	6	4	98	99	98	100	100	100	99	98	99
Män	95	53	83	5	4	5	85	92	87	100	100	100	98	99	98

Den slutsats som ligger närmast till hands är därmed att varken tudelad H-region (storstadsområden kontra övriga landet) eller socioekonomisk grupp, i form av uppdelning på arbetare och tjänstemän har någon betydande inverkan på tidsanvändningens struktur.

3.6 Sammanfattning

Om arbete definieras som summan av obetalt hemarbete och betalt förvärvsarbete, så finns en påtaglig likhet i totalt arbetad tid mellan kvinnor och män i olika livsfaser. Skillnaderna i detta avseende är i många fall större mellan livsfaserna än mellan kvinnor och män i samma livsfas. Hålls de båda typerna av arbete åtskilda blir emellertid bilden en annan. Kvinnor sköter huvuddelen av det obetalda och männen huvuddelen av det betalda arbetet. Här är det långt till jämställdhet.

Den genomsnittliga fördelningen av förvärvs- och hemarbete på kvinnor och män skiljer sig åt mellan olika livsfaser. Det är barn och i första hand små barn som tycks förändra förutsättningarna för arbetsfördelningen. Detta är naturligtvis inte någon uppseendeväckande slutsats utan konsekvenser som till en del är planerade av samhället och i viss mån nödvändiga av naturen. Kanske kan det vara ägnat att förvåna att sammanboende män och kvinnor som båda förvärvsarbetar heltid och som inte har hemmavarande barn eller barn som är minst 7 år gamla, uppvisar så stora likheter i genomsnittlig tid för förvärvs- och hemarbete. Betraktar man å andra sidan samtliga sammanboende föräldrar med hemmavarande barn, vilket kanske är mer relevant, blir bilden av relativ likhet vagare i konturerna.

I de fall mäns och kvinnors fria tid skiljer sig åt i omfattning, så är det männen som i de flesta grupper har något mer fri tid.

Kvinnogruppernas tid för personliga behov är i genomsnitt något längre än männens.

Kvinnors och mäns hemarbete och fria tid tycks i någon mån fördelas olika över veckan. Under veckoslut har kvinnor mindre fri tid än män. I stället använder kvinnor då mer tid till hemarbete.

4 Tidsåtgång för olika aktiviteter

I föregående avsnitt jämfördes män och kvinnor i olika livsfaser med avseende på starkt aggregerade aktiviteter. I detta avsnitt redovisas aktiviteterna mer uppdelade. Tidsuppgifter för kvinnor och män särredovisas här på en betydligt mer detaljerad nivå (ett hundratal aktiviteter). Jämförelser mellan kvinnor och män i olika livsfaser görs på en mellannivå som består av ett tjugotal aktiviteter.

Kopplingen till undersökningens huvudsyfte, nämligen jämställdhet, blir olika stark beroende på vilken grupp av aktiviteter som beskrivs. Särskilt hemarbetet är av intresse här. För hemarbete är förutom dess hela omfattning även fördelningen av olika hemarbetssysslor mellan kvinnor och män högst intressant. Vissa hemarbetssysslor torde vara mer bundna i tiden, de behöver utföras vid bestämda tidpunkter, andra kan tas om hand när det passar. (Den diskussionen lämnas dock därhän.) Och om det ligger någon sanning i påståendet att barn inte gör som föräldrarna säger utan som föräldrarna själv gör, så kan den rådande arbetsfördelningen bli normbildande för efterkommande generationer. Dessutom utpekas vissa av hemarbetets delar direkt i definitionen av jämställdhet.

4.1 Förvärvsarbete

I tidigare avsnitt har förvärvsarbete utgjort en sammanhållen kategori som utöver själva arbetstiden innehåller tid för resor till och från arbetet, pauser och obetald tid i anslutning till arbetet, dvs. bruttoarbetstid eller den tid som totalt sett avsätts för förvärvsarbete. I detta avsnitt redovisas bl.a. hur stora dessa komponenter i bruttoarbetstiden är:

Ordinarie arbete i huvudycke
 Övertidsarbete i huvudycke
 Bisyssla, extraknäck
 Måltider i samband med arbete
 Annan tid på arbetsplatsen
 Arbetsresor

När det gäller förvärvsarbete var det ett huvudsyfte att kartlägga dess hela omfattning och inplacering i tiden. Arbetets innehåll och dess olika komponenter kom i andra hand. Skälet till detta är att det skulle öka uppgiftslämnarbördan att mer i detalj kartlägga arbetets komponenter och innehåll utan

att resultatet skulle bli tillräckligt tillförlitligt för att motivera den extra arbetsinsatsen.

Det som i undersökningen benämns ordinarie arbete i huvudyrke, dvs. den vanliga arbetstiden, utgör naturligtvis merparten av veckans bruttoarbetstid. För kvinnor 22 och en halv av totalt 27 timmar och en kvart, för män 33 och en halv av drygt 41 timmar (tabell 4.1). Som andel av bruttoarbetstiden utgör det ordinarie arbetet därmed drygt 80 procent för båda könen. Det ska åter betonas att andelen kvinnor som förvärvsarbetar en genomsnittlig dag är mindre än motsvarande andel män, 49 respektive 63 procent sett över veckans alla dagar (tabell 4.2). Denna skillnad är större under vardagar och betydligt mindre under veckoslut.

Det antal genomsnittstimmar för olika aktiviteter som redovisas baseras med några enstaka undantag på *hela* redovisningsgrupper, oavsett om personerna i gruppen utövat aktiviteten i fråga eller ej. Tiden för förvärvsarbete, 41 timmar och 6 minuter för män och 27 timmar och 16 minuter för kvinnor ska således tolkas som de genomsnittliga tidsmässiga insatser som gruppen män respektive kvinnor i sin helhet gör. Betraktar man bara de som faktiskt arbetat blir den genomsnittliga skillnaden mindre (se avsnitt 3.1). Vid tolkning av siffrorna är det viktigt att hela tiden hålla detta i minnet.

Utöver ordinarie arbete i huvudyrke särredovisas *övertidsarbete i huvudyrke* och *bisyssla*. Indelning av arbetet i dessa tre kategorier har inte kunnat ske med någon säker precision. Respondenterna har visserligen uppmanats att skilja dessa typer av arbeten åt, men möjligheterna att kontrollera att så faktiskt skett är små. Resultatet är emellertid att 8 procent av männen uppger att de arbetat övertid en genomsnittlig vardag och motsvarande andel för kvinnor är 5 procent (tabell 4.2). Skillnaden är således inte särskilt stor och krymper ytterligare något om veckans alla dagar beaktas. Arbete i bisyssla förekommer mer sällan, endast några enstaka procent uppger att de utfört någon sådan. På denna punkt finns ingen skillnad mellan könen.

Den tid som ägnats åt övertidsarbete och extraknäck är relativt blygsam i förhållande till den totala tiden för förvärvsarbete. För kvinnor är storleksordningen av övertidsarbetet en halv timme och för män en timme per vecka, för bisyssla något mindre.

Måltider i samband med arbete utgör för både män och kvinnor cirka 5 procent av bruttoarbetstiden. Uppgifterna om måltider i samband med arbete bör tolkas med försiktighet.

Arbetsresorna utgör knappt tio procent av bruttoarbetstiden, lika stor andel för kvinnor som män.

Tabell 4.1 Genomsnittlig tid för aktiviteter med anknytning till förvärsarbete efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Förvärsarbete	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Ordinarie arbete i huvudyrke	4.12	0.43	22.27	6.18	0.56	33.24	5.16	0.50	27.59
Övertidsarbete i huvudyrke	0.05	0.03	0.32	0.09	0.07	1.00	0.07	0.05	0.46
Bisyssla, extraknäck	0.04	0.03	0.24	0.06	0.05	0.39	0.05	0.04	0.32
Måltider i samband med arbete	0.14	0.01	1.10	0.23	0.02	1.59	0.18	0.01	1.35
Annan tid på arbetsplatsen	0.04	0.01	0.23	0.07	0.01	0.38	0.06	0.01	0.31
Arbetsresor	0.26	0.04	2.19	0.38	0.08	3.25	0.32	0.06	2.53
Förvärsarbete, totalt	5.05	0.56	27.16	7.42	1.19	41.06	6.24	1.08	34.15

Tabell 4.2 Andel som utövat aktiviteter med anknytning till förvärsarbete efter kön, procent

Förvärsarbete	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Ordinarie arbete i huvudyrke	61	13	47	78	16	60	70	14	54
Övertidsarbete i huvudyrke	5	2	4	8	4	7	6	3	5
Bisyssla, extraknäck	1	2	1	3	2	2	2	2	2
Måltider i samband med arbete	37	3	27	57	4	42	47	4	35
Annan tid på arbetsplatsen	17	4	13	26	4	20	22	4	17
Arbetsresor	58	12	45	74	14	57	66	13	51
Förvärsarbete, totalt	63	16	49	80	22	63	71	19	56

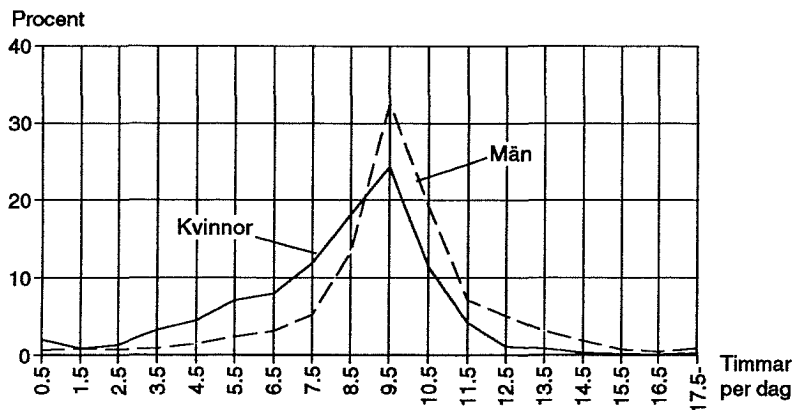
4.1.1 Fördelning för arbetsdagens längd

Som redan nämnts är det en större andel män än kvinnor som förvärvsarbetar en genomsnittlig dag. I avsnitt 3.1 konstaterades att skillnaden mellan könen i tid för förvärvsarbete minskar betydligt om endast de som faktiskt förvärvsarbetade under mättdagen ingår i beräkningen.

I diagram 4.1 visas fördelningen för arbetsdagens längd efter kön. I underlaget för diagrammet ingår endast de som förvärvsarbetade under mättdagarna. Endast vardagar ingår.

Den "vanligaste" bruttoarbetstiden är mellan 9 och 10 timmar för såväl kvinnor som män. Fördelningen för männen arbetstid är mer sammanpressad kring sitt högsta värde, spridningen är ganska liten. För kvinnornas del är fördelningen något förskjuten mot kortare förvärvsarbetsdagar, vilket innebär att större andel av kvinnor än av män har kortare förvärvsarbetsdagar än 8 och halv timme. Och en större andel män än kvinnor har längre förvärvsarbetsdagar än dessa åtta och en halv timme. Överhuvudtaget är längden på kvinnornas förvärvsarbetsdagar något jämnare fördelad, spridningen är större. Det är naturligt med hänsyn att en betydande andel kvinnor arbetar deltid.

Diagram 4.1 Fördelning för arbetsdagens längd efter kön, bruttoarbetstid för de som förvärvsarbetat, vardagar, procent

Tidsinsatser inom andra områden kan givetvis redovisas på samma sätt som arbetsdagens genomsnittliga längd, ovan. Detta är dock inte gjort.

4.2 Hemarbete

Hemarbetet består i undersökningen av

Hushållsarbete

Underhållsarbete

Omsorg om egna barn

Omsorg om andra personer

Inköp av varor och tjänster

Annat hemarbete (en mindre restkategori)

Resor i samband med hemarbete

Frågan här gäller vad dessa aktivitetsgrupper består av och vem som gör vad och hur mycket, vilka skillnader finns mellan kvinnor och män? Tidigare har konstaterats att kvinnorna sköter knappt två tredjedelar och män drygt en tredjedel av hemarbetet som helhet.

Det finns anledning att påpeka att redovisningen av aktiviteter i avsnitt 3 och 4 avser huvudaktiviteter. Det händer naturligtvis att flera saker görs samtidigt varav bara en kan utgöra huvudaktivitet i tidsdagboken. I tidsdagboken finns också utrymme för att anteckna biaktiviteter. Även om det innebär att göra våld på verkligheten begärs således vid insamlingen av data att de som fyller i tidsdagböcker anger vilken aktivitet som är huvudaktivitet om flera aktiviteter utförs samtidigt. Detta tycks dock inte utgöra några egentliga problem, ytterst få intervjupersoner nämner detta som en svårighet. Överhuvudtaget är det bara några få procent som uppger att de hade problem med att fylla i dagboken.

Inte minst när det gäller hemarbetsaktiviteter finns många gånger anledning tro att flera aktiviteter utförs samtidigt. T.ex. att laga mat och lyssna på radio, hålla ett öga på barnen och kanske ge ett öra åt tvättmaskinen för att veta när den löpt igenom sitt tvättprogram. I dessa fall har respondenterna således ombetts bestämma vad som är huvud- och vad som är den viktigaste biaktiviteten. I avsnitt 5.3 redovisas en del uppgifter om biaktiviteter.

Hushållsarbetet ännu kvinnornas område

Totalt sett utgör hushållsarbetet 12 av hemarbetets närmare 27 timmar per vecka (tabell 4.3). För kvinnornas del utgör det merparten av hemarbetet, 17 och en halv av drygt 33 timmar per vecka (cirka 52 procent). Av männens 20 timmars hemarbete (drygt 80 procent av männen bidrar en genomsnittlig dag, se tabell 4.4) består sex och en halv timme eller drygt 30 procent av hushållsarbete. Kvinnorna utför, i tid räknat och i genomsnitt, mellan två och tre gånger (2.6) så mycket hushållsarbete som män. Under veckosluten krymper denna kvot något lite (till 2.2).

Tabell 4.3a Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Hemarbete	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Matlagning	0.45	0.58	5.41	0.20	0.28	2.34	0.32	0.43	4.06
Brödbakning	0.07	0.08	0.52	0.00	0.01	0.04	0.04	0.05	0.28
Egenproduktion av matvaror	0.01	0.02	0.09	0.01	0.03	0.09	0.01	0.02	0.09
Diskning, avdukning	0.22	0.28	2.45	0.08	0.12	1.04	0.15	0.20	1.54
Städning av bostaden	0.38	0.44	4.38	0.13	0.24	1.52	0.25	0.34	3.14
Tvätt, strykning	0.21	0.24	2.33	0.03	0.05	0.24	0.12	0.14	1.27
Vård, tillverkning av kläder	0.05	0.06	0.36	0.00	0.00	0.01	0.02	0.03	0.18
Eldning, vedhuggning	0.01	0.01	0.09	0.04	0.05	0.28	0.02	0.03	0.18
Hushållsarbete, totalt	2.19	2.53	17.22	0.48	1.18	6.36	1.33	2.05	11.55
Skötsel av tomt och trädgård	0.05	0.09	0.46	0.05	0.17	0.58	0.05	0.13	0.52
Rastning av hund	0.05	0.06	0.39	0.04	0.05	0.33	0.05	0.06	0.36
Annan skötsel av sällskapsdjur	0.04	0.05	0.32	0.02	0.03	0.18	0.03	0.04	0.25
Byggnadsarbeten, ombyggnader	0.00	0.00	0.02	0.01	0.03	0.11	0.01	0.02	0.07
Reparationer, underhåll i hemmet	0.02	0.03	0.14	0.05	0.11	0.49	0.04	0.07	0.32
Reparation, underhåll av fordon	0.01	0.01	0.06	0.06	0.13	0.57	0.03	0.07	0.32
Reparation, underhåll av annat	0.00	0.01	0.04	0.03	0.08	0.32	0.02	0.04	0.18
Ospecificerat underhåll	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.05	0.00	0.01	0.03
Underhållsarbete, totalt	0.18	0.26	2.22	0.28	1.02	4.24	0.23	0.44	3.24

Forts.

Tabell 4.3b Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Hemarbete, forts.	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Tillsyn och hjälp till barn	0.28	0.26	3.09	0.07	0.09	0.53	0.17	0.17	2.00
Hjälp med läxläsning	0.02	0.00	0.11	0.01	0.00	0.04	0.01	0.00	0.08
Lek med barn	0.06	0.07	0.46	0.04	0.08	0.36	0.05	0.08	0.41
Samtal med barn	0.02	0.02	0.16	0.01	0.01	0.06	0.02	0.01	0.11
Högläsning för barn	0.02	0.02	0.16	0.01	0.01	0.08	0.02	0.02	0.12
Föräldramöten mm	0.02	0.00	0.12	0.01	0.00	0.06	0.02	0.00	0.09
Närvaro vid barns aktiviteter	0.02	0.03	0.15	0.01	0.02	0.09	0.01	0.03	0.12
Annan omsorg om barn	0.01	0.00	0.07	0.00	0.01	0.03	0.01	0.00	0.05
Omsorg om egna barn, totalt	0.46	0.41	5.12	0.16	0.22	2.04	0.31	0.32	3.37
Hjälp till vuxna i eget hushåll	0.01	0.01	0.08	0.01	0.01	0.05	0.01	0.01	0.07
Hjälp till barn i andras hushåll	0.03	0.04	0.25	0.02	0.02	0.14	0.03	0.03	0.19
Annan hjälp till andras hushåll	0.03	0.05	0.25	0.04	0.10	0.40	0.03	0.08	0.32
Besök av patient på sjukhus	0.01	0.01	0.06	0.01	0.01	0.04	0.01	0.01	0.05
Omsorg om andra, totalt	0.08	0.11	1.03	0.07	0.14	1.03	0.08	0.13	1.03
Inköp av dagligvaror	0.13	0.09	1.21	0.07	0.08	0.53	0.10	0.09	1.07
Inköp av andra varor	0.10	0.12	1.16	0.07	0.13	1.02	0.09	0.13	1.09
Medicinsk behandling utom hemmet	0.03	0.00	0.15	0.02	0.00	0.08	0.02	0.00	0.12
Ärenden, offentliga inrättningar	0.01	0.00	0.07	0.01	0.00	0.05	0.01	0.00	0.06
Andra och ospecificerade ärenden	0.04	0.02	0.25	0.03	0.02	0.20	0.04	0.02	0.22
Inköp varor o tjänster, totalt	0.31	0.23	3.24	0.20	0.23	2.28	0.26	0.23	2.56
Annat hemarbete	0.06	0.05	0.40	0.06	0.05	0.39	0.06	0.05	0.40
Resor i samband med hemarbete	0.28	0.25	3.13	0.23	0.29	2.55	0.26	0.27	3.04
Hemarbete, totalt	4.37	5.05	33.17	2.28	3.53	20.09	3.32	4.29	26.39

Tabell 4.4a Andel som utövat hemarbetsaktiviteter efter kön, procent

Hemarbete	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Matlagning	89	91	90	66	70	67	77	80	78
Brödbakning	12	12	12	1	2	1	6	7	7
Egenproduktion av matvaror	2	3	2	1	2	1	1	3	2
Diskning, avdukning	72	78	74	38	47	41	55	62	57
Städning av bostaden	74	79	76	36	50	40	55	64	58
Tvätt, strykning	47	49	48	9	12	10	28	31	29
Vård, tillverkning av kläder	8	9	8	1	1	1	4	5	4
Eldning, vedhuggning	5	5	5	7	9	8	6	7	6
Hushållsarbete, totalt	96	98	96	81	85	82	88	91	89
Skötsel av tomt och trädgård	19	27	21	8	17	11	14	22	16
Rastning av hund	10	11	10	9	10	9	10	10	10
Annan skötsel av sällskapsdjur	13	14	13	7	8	7	10	11	10
Byggnadsarbeten, ombyggnader	0	0	0	1	1	1	0	1	0
Reparationer, underhåll i hemmet	3	4	3	7	10	8	5	7	6
Reparation, underhåll av fordon	3	3	3	10	16	12	6	10	7
Reparation, underhåll av annat	1	2	1	4	7	5	2	4	3
Ospecificerat underhåll	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Underhållsarbete, totalt	37	45	40	34	48	38	36	46	39

Forts.

Tabell 4.4b Andel som utövat hemarbetsaktiviteter efter kön, procent

Hemarbete, forts.	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Tillsyn och hjälp till barn	31	28	31	17	17	17	24	23	24
Hjälp med läsläsning	7	1	5	3	1	2	5	1	4
Lek med barn	12	13	13	8	11	9	10	12	11
Samtal med barn	10	8	9	4	3	3	7	6	6
Högläsning för barn	9	9	9	5	5	5	7	7	7
Föräldramöten mm	8	0	6	4	0	3	6	0	4
Närvaro vid barns aktiviteter	3	4	3	1	3	2	2	3	2
Annan omsorg om barn	3	2	3	1	2	1	2	2	2
Omsorg om egna barn, totalt	36	33	35	23	22	23	29	27	29
Hjälp till vuxna i eget hushåll	3	3	3	2	3	2	3	3	3
Hjälp till barn i andras hushåll	4	5	4	1	3	2	3	4	3
Annan hjälp till andras hushåll	4	7	5	5	9	6	5	8	6
Besök av patient på sjukhus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Omsorg om andra, totalt	11	15	13	9	15	11	10	15	12
Inköp av dagligvaror	47	32	43	30	29	30	38	31	36
Inköp av andra varor	23	20	22	18	22	19	21	21	21
Medicinsk behandling utom hemmet	5	1	4	2	0	2	4	0	3
Ärenden, offentliga inrättningar	7	1	6	5	1	4	6	1	5
Andra och ospecificerade ärenden	12	4	10	12	6	10	12	5	10
Inköp varor o tjänster, totalt	64	47	59	48	46	48	56	47	53
Annat hemarbete	26	16	24	21	13	19	24	15	21
Resor i samband med hemarbete	67	55	64	57	56	56	62	56	60
Hemarbete, totalt	98	99	98	93	94	94	96	96	96

Den mest tidskrävande delen i hushållsarbetet är både för kvinnor och män matlagning (5 timmar och 40 minuter respektive 2 och en halv timme per vecka). Därefter kommer städning som tar ungefär en timme kortare tid per vecka. Matlagning är också den hemarbetsaktivitet som flest män deltar i, 66 procent under vardagar och 70 procent under veckoslut. För kvinnor ligger andelen som utövar de olika hushållssysslorna genomgående högre, i flera fall mycket högre. Ett undantag finns dock, nämligen eldning och vedhuggning som totalt sett utgör ett par hundradelar av hushållsarbetet.

En vanlig dag tvättar eller stryker omkring 50 procent av kvinnorna, vilket i genomsnitt för hela gruppen tar två och en halv timme per vecka i anspråk. På denna punkt är männens insats ytterst blygsam i förhållande till kvinnornas, endast 10 procent av männen uppger att de utfört en sådan aktivitet en genomsnittlig dag under veckan. Genomsnittstiden för alla mäns arbete med tvätt och strykning blir en knapp halvtimme per vecka.

Underhållsarbetet utmärker männen

Den enda av hemarbetets huvudkomponenter som män avsätter mer tid till än vad kvinnor gör är underhållsarbete (fyra och en halv timme respektive två och en halv timme per vecka). För män utgör underhållsarbetet den efter hushållsarbete näst största posten i hemarbetet, en knapp fjärdedel. För kvinnor utgör underhållsarbetet inte ens en tiondel av hemarbetet och mycket annat inom hemarbetets ram tar betydligt mer tid i anspråk.

Det som främst skiljer könen åt när det gäller inriktning av underhållsarbetet, är att män lägger ner mer tid på reparationer och underhåll av hem, fordon och annat (här ingår dock ej städning).

Vardaglig omsorg om barnen sköter kvinnorna

De olika aktiviteter som tillsammans bildar kategorin omsorg om egna barn är tillsyn och hjälp till barn (den vardagliga omsorgen, att få barnen ur och i säng, att mata dem, klä dem, hjälpa dem att tvätta sig, etc.), hjälp med läxläsning, lek, högläsning, deltagande vid föräldramöten och närvaro vid barnens egna aktiviteter.

Kvinnors och mäns insatser på detta område präglas inte av någon mer långtgående jämställdhet. Hela gruppen kvinnor (oavsett om de har barn eller ej) avsätter i genomsnitt drygt fem timmar i veckan för omsorg om barnen. Det motsvaras av cirka 2 timmar för män. Denna relativa skillnad i tid som avsätts för barnen kvarstår i stort sett när jämförelsen avser enbart föräldrar (se avsnitt 4.2.1).

Det som främst tycks skilja kvinnor och män åt inom ramen för omsorg om barnen är att kvinnor avsätter mycket mer tid än män till den vardagliga

omsorgen (drygt tre timmar respektive en knapp timme). När det t.ex. gäller aktiv lek med barnen är skillnaden däremot nästan försumbar.

Omsorg om andra

Omsorg om andra består av hjälp till vuxna i eget hushåll, hjälp till barn i andras hushåll och övrig hjälp till andras hushåll. Man får förmoda att detta är verksamheter som mäts med relativt stor osäkerhet. Skälet till detta är att det vid kodningen av data ibland är svårt att avgöra huruvida en bestämd aktivitet är hjälp till annan eller ej. Vi torde ha att göra med underskattning av den tid som avsätts för aktiviteter inom denna kategori¹.

Resultatet av undersökningen är dock att en timme per vecka avsätts för sådan omsorg, kvinnor och män skiljer sig inte åt. Huvuddelen av denna timme utgörs av hjälp till andra hushåll.

Inköp av varor och tjänster, olika och lika

Kvinnor lägger ner en timme mer per vecka för inköp än män (tre och en halv timme respektive två och en halv timme). Inköp av dagligvaror och andra typer av varor tar den helt dominerade andelen av denna tid.

Tiden för inköp är alltså ojämnt fördelad om man ser till hela veckan eller endast veckodagar. Men under veckosluten är inköpsarbetet lika fördelat mellan kvinnor och män.

Tiden för resor i samband med hemarbete är i genomsnitt ganska jämnt fördelat och uppgår till cirka tre timmar per vecka.

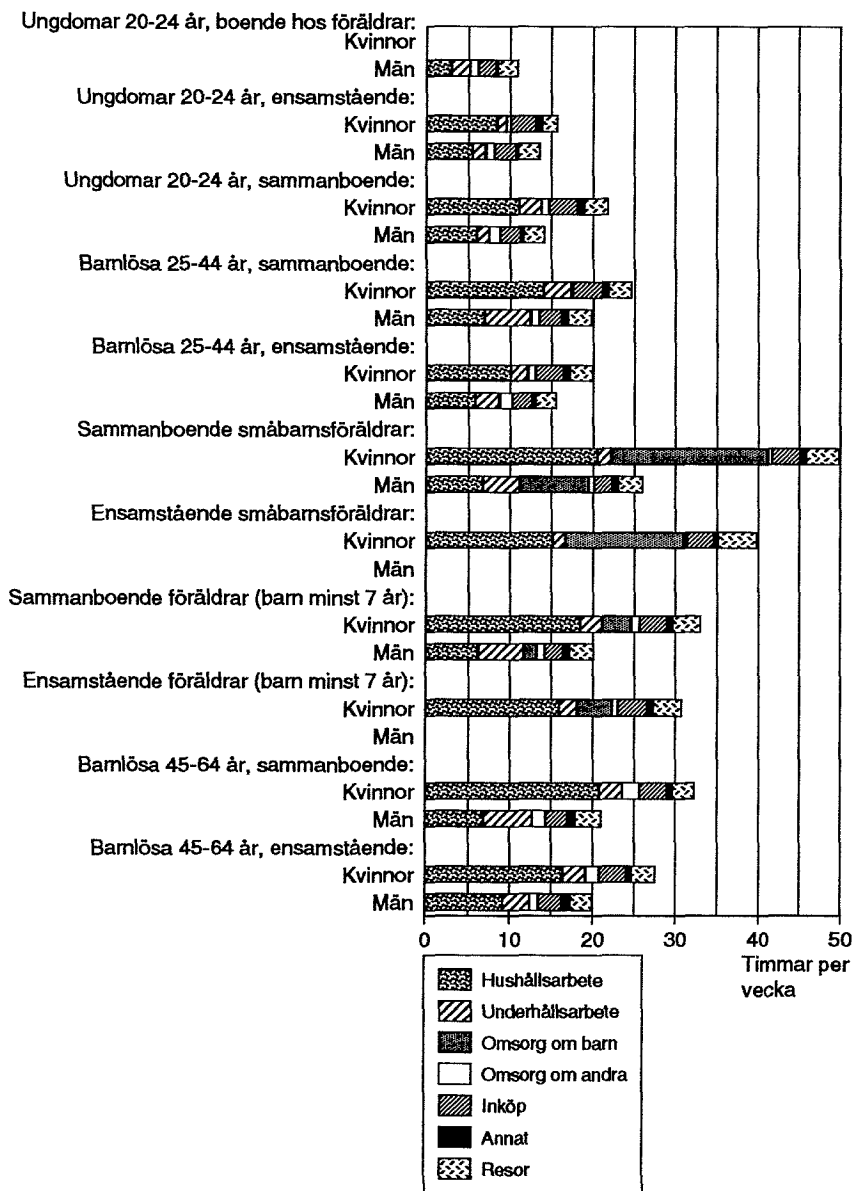
4.2.1 Hemarbetets delar i livsfaserna

I avsnitt 3 konstaterades att den tid som avsätts för hemarbete varierar kraftigt mellan kvinnor och män och mellan olika faser i livet. I diagram 4.2 framgår denna variation mycket tydligt.

En fråga är hur stor variationen är. Och beror variationen på att hemarbetets sammansättning är olika i olika grupper? Kan man spåra någon skillnad mellan generationer?

¹ I undersökningen har försök gjorts att med andra metoder än dagbokföring uppskatta hur omfattande omsorgen är om människor som tillhör andra hushåll än urvalspersonens eget. Se avsnitt 6.3.

Diagram 4.2 Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter familjecykel och kön, timmar per vecka

Hushållsarbete

Mäns hushållsarbete visar förhållandevis små variationer över livsfaserna. Med undantag för de som ännu bor kvar hos sina föräldrar, håller sig hushållsarbetet mellan 5 och 10 timmar per vecka. Den grupp män som tycks använda mest tid till hushållsarbete är barnlösa², ensamstående män i övre medelåldern.

För kvinnornas del är hushållsarbetet i genomsnitt mycket mer tidskrävande (från cirka 10 till 20 timmar per vecka) och det finns tydliga skillnader mellan livsfaserna, äldre använder mer tid för hushållsarbete än yngre och sammanboende mer tid än ensamstående. Men de äldsta, ensamstående kvinnorna har mer hushållsarbets-tid än de yngsta sammanboende kvinnorna.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns genomsnittliga tid för hushållsarbete är mindre för ensamstående än för sammanboende. Att skillnaden i tid för hushållsarbete mellan ensamstående, barnlösa kvinnor och män är begränsad kan vara naturligt mot bakgrund av att där inte finns någon fördelningsaspekt; var och en sköter sitt. När kvinnor sköter sitt tar det lite längre tid än för männen men så är kanske standarden på städning, maten och strykningen genomsnittligt högre. Men det blir en arbetsfördelningsfråga när kvinnor och män flyttar samman. Vem ska göra vad? Utfallet medför uppenbarligen att skillnaderna i kvinnors och mäns tidsinsatser i hushållsarbetet ökar; kvinnorna tar på sig en större del av arbetsbördan. Till en början måttligt, minst skillnad visar de unga, sammanboende utan barn. Men barnens tillkomst tycks öka på skillnaden, en skillnad som sedan kvarstår³. I analogi med detta finns störst skillnader i grupperna sammanboende föräldrar och äldre sammanboende utan barn. Här är förhållandet i tid mellan kvinnor och män ungefär ett till tre.

De ensamstående kvinnorna med barn, särskilt med små barn, ägnar hushållsarbetet något mindre tid än de sammanboende småbarnsmödrarna. Detta berördes kort i avsnitt 3.2.

Underhållsarbete

Skillnaderna i kvinnors och mäns underhållsarbete tycks liksom för hushållsarbetet vara större för sammanboende än för ensamstående. Även denna aktivitet blir kanske föremål för delning efter sammanflyttning, men utfallet blir det motsatta, männen får mer, dock inte så mycket att summan av hushålls- och underhållsarbete i genomsnitt balanserar varandra.

² Utan hemmavarande barn under 18 år.

³ Det finns naturligtvis andra möjliga förklaringar till dessa skillnader. Det kan t.ex. vara fråga om ålderseffekter, yngre kanske delar hemarbetet mer jämt än äldre. Longitudinella data, som kräver upprepade mätningar över tiden skulle kunna kasta mer ljus över detta.

För sammanboende män över 25 år, utan hemmavarande barn har underhållsarbetet nästan samma omfattning som hushållsarbetet. För sammanboende kvinnor är motsvarande storleksförhållande från en fjärdedel (unga barnlösa kvinnor) till mindre än en tiondel (småbarnsmammor).

Omsorg om barn

Omsorg om barn är naturligtvis mest tidskrävande för småbarnsföräldrar och särskilt då småbarnsmammor som i genomsnitt lägger ner ungefär dubbelt så mycket tid på denna omsorg som vad barnens pappor gör (gäller de sammanboende). Skillnaden i tid för barnomsorg mellan sammanboende och ensamstående småbarnsmammor är cirka 4 timmar per vecka. Möjliga förklaringar till detta diskuterades kort i avsnitt 3.2.

När det yngsta barnet inte längre är i förskoleåldern avtar de aktiviteter som i undersökningen benämnts omsorg om egna barn, betydligt. Det är möjligt att den mycket markanta skillnad som diagrammet (4.2) visar är skenbar i den meningen att omsorgen kanske avtar mer successivt med barnens stigande ålder. Frågan är möjlig att analysera med hjälp av undersökningens data, med det är inte gjort. En annan förklaring kan vara att omsorgen om de lite äldre barnen är mer inbäddad i andra typer av aktiviteter och därför döljs i högre grad. Även denna fråga skulle kunna belysas bättre genom ytterligare bearbetningar av materialet..

Omsorg om andra

Som tidigare påpekats tar denna typ av arbete inte så mycket tid i anspråk och det finns en risk för att denna tid mäts med en precision som kanske kan ifrågasättas. Även här torde det vara så att en mängd aktiviteter, vars egentliga innebörd är omsorg om andra, bäddas in i andra typer av aktiviteter som att handla, laga mat, etc. Ett alternativt sätt att mäta i vilket utsträckning omsorg om personer i andra hushåll sker har prövats i undersökningen. Resultatet av presenteras i avsnitt 6.3.

Inköp av varor och tjänster

Inköpsarbetet är jämnt fördelat över familjefaserna. Kvinnor i samtliga familjefaser använder i genomsnitt mellan 3 och 4 timmar och män mellan 2 och 3 timmar per vecka.

Inköp av varor och tjänster tar mellan två och fyra timmar i anspråk per vecka. Det är tveksamt om det finns grund för tolkningen att livsfaserna skiljer sig åt.

4.3 Personliga behov

Hit hänförs tid för att *sova*, sköta *den personliga hygien*en och *måltider*.

I förhållande till andra grupper av aktiviteter är denna tidsmässigt ganska konstant, befolkningsgrupperna skiljer sig åt i begränsad utsträckning.

Kvinnor och män skiljer sig något i tid för personliga behov, 71 timmar och en kvart respektive 68 och en halv timme per vecka (tabell 4.5). Större delen av denna skillnad beror på att kvinnors nattvila är något längre än männens. Det är nattvilan som utgör den helt dominerande delen av all tid för personliga behov, närmare 80 procent.

Möjligen tar också personlig hygien något lite mer tid för kvinnor än för män, drygt 6 respektive knappt 5 och en halv timme per vecka.

Måltider och kaffedrickande tar mellan åtta och nio timmar per vecka. I denna tid ingår då inte tid för måltider och kaffe pauser i samband med förvärvsarbetet.

4.4 Studier

I denna grupp ingår dels mer *målinriktade studier*, som kan väntas leda till något yrke eller examen, dels *fritidsbetonade studier* av typen *studiecirklar* i olika ämnen, men också *läsning av facklitteratur*. Studier på betald arbetstid ingår inte.

I populationen som helhet intar inte studier någon dominerande plats i den genomsnittliga tidsbudgeten (tabell 4.7 och 4.8). En genomsnittlig dag ägnar sig tre, fyra procent åt målinriktade studier och tiden för detta är i hela populationen omkring en och en halv timme per vecka (en procent av tiden). Studiecirklar och läsning av facklitteratur tar ännu mindre tid i anspråk, endast några tiotal minuter per vecka.

Materialet ger inte underlag för att konstatera skillnader mellan kvinnor och män.

Tabell 4.7 Genomsnittlig tid för aktiviteter med anknytning till studier efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Studier	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Målinriktade studier, lektioner	0.13	0.01	1.10	0.09	0.01	0.45	0.11	0.01	0.57
Målinriktade studier, hemarbete	0.05	0.03	0.31	0.07	0.04	0.42	0.06	0.04	0.37
Studiecirklar och liknande	0.03	0.01	0.15	0.01	0.00	0.07	0.02	0.01	0.11
Läsning av facklitteratur o dyl	0.02	0.03	0.17	0.03	0.03	0.23	0.03	0.03	0.20
Resor i samband med studier	0.03	0.01	0.18	0.02	0.00	0.11	0.03	0.00	0.15
Studier, totalt	0.27	0.08	2.31	0.22	0.09	2.08	0.24	0.09	2.20

Tabell 4.8 Andel som utövat aktiviteter med anknytning till studier efter kön, procent

Studier	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Målinriktade studier, lektioner	4	1	3	3	0	2	4	0	3
Målinriktade studier, hemarbete	4	3	4	3	2	3	4	3	3
Studiecirklar och liknande	2	0	1	1	0	1	1	0	1
Läsning av facklitteratur o dyl	4	4	4	6	5	6	5	5	5
Resor i samband med studier	6	1	5	4	0	3	5	1	4
Studier, totalt	11	8	10	11	8	10	11	8	10

4.5 Fri tid

Den fria tiden som för kvinnor uppgår till nära 33 timmar per vecka och för män till drygt 35 timmar per vecka är indelad i:

Idrott och friluftsliv
 Föreningsverksamhet
 Underhållning, kultur
 Social samvaro
 TV och radio
 Läsning
 Hobbies
 Övrig fri tid
 Resor i samband med fri tid

Var och en av dessa kategorier är i sin tur indelade i ett varierande antal aktiviteter (se tabell 4.9).

På den mer detaljerade nivån förekommer aktiviteter som är mycket sällsynta. I vissa fall är det en procent eller mindre av populationen som utövat en aktivitet en genomsnittlig dag. I denna mening sällsynta aktiviteter mäts med låg precision och slumpfelen blir därmed betydande. Tidsangivelserna för sådana aktiviteter anger därför snarast storleksordning. Å andra sidan torde det inte ha någon helt avgörande betydelse om en viss typ av verksamhet i genomsnitt utövas en eller åtta minuter per dygn.

I avsnittet som behandlar hemarbete nämndes problematiken med huvud- och biaktivitet. Även när det gäller fritiden är det säkert mycket vanligt att flera aktiviteter utövas samtidigt, t.ex. att lyssna på radio och samtidigt stryka kläder. Det är den person som fyllde i tidsdagboken som själv avgjorde vad som var huvud- och vad som var biaktivitet. Det är således huvudaktiviteter som redovisas här. I avsnitt 5.3 ges uppgifter om förekomst av vissa biaktiviteter.

Den över allt annat i tid helt dominerande fritidsaktiviteten är *TV-tittande* (inklusive video) (tabell 4.9). En tredjedel eller något mer av den fria tiden går åt till detta, för män nästan 13 timmar per vecka (37 procent av den fria tiden) och för kvinnor 10 timmar och en kvart vilket utgör drygt 30 procent av kvinnors genomsnittliga fria tid. För män är denna andel ytterligare någon procentenhet större om man enbart ser till vardagarna.

Andelen personer som tittar på TV en genomsnittlig dag är mellan 80 och 87 procent, något större andel av kvinnor än av män (tabell 4.10).

Radiolyssnande som huvudaktivitet är varken särskilt vanlig (drygt 10 procent lyssnar på detta sätt en genomsnittlig dag) eller tidskrävande (en dryg halvtimme per vecka).

Skillnaden i fri tid mellan kvinnor och män uppgår totalt sett till cirka två och halv timme per vecka vilken är lika stor som skillnaden i tid för TV-tittande.

Social samvaro uppgår totalt till knappt åtta timmar, åtta och en halv för kvinnor och drygt sju för män, och är därmed den huvudkategori av fritidsaktiviteter som tar näst mest tid i anspråk. Av detta upptar *fester och kalas*, dvs. mer genomarbetade sammankomster, en dryg timme per vecka. Den andel som deltagit i någon fest en genomsnittlig dag är cirka fem procent. *Besök* av eller hos släkt och vänner tar i genomsnitt ungefär dubbelt så mycket tid, och förekommer betydligt oftare än fester. Man kan notera att *telefonsamtal* tar en å två timmar per vecka, mer tid för kvinnor än för män. Det är också en större andel kvinnor (drygt 50 procent) än män (cirka 30 procent).

Läsning tar 4 timmar per vecka och knappt 70 procent uppger denna aktivitet en genomsnittlig dag.

Idrott och friluftsliv tar i genomsnitt två och en halv timme per vecka. Var fjärde man och kvinna ägnar sig åt någon sådan aktivitet en godtycklig dag i veckan. Den tid som läggs ner på dessa aktiviteter är dock större för män än för kvinnor. Skillnaden är en timme per vecka. Möjligen är det så att kvinnors friluftsliv är något mer inriktat på *promenader* av olika slag och mäns mer på *idrott och motion*.

En timme och tre kvart per vecka ägnas totalt sett åt *hobby* av något slag. Var femte avsätter tid till detta en genomsnittlig dag.

Underhållning och kultur samt *föreningsverksamhet* är de huvudkategorier av fritidsaktiviteter som ägnas minst tid (mindre än en timme per vecka) och som har minst andel utöware, cirka 5 procent.

Resor i samband med fri tid, slutligen tar två å tre timmar i anspråk per vecka. En genomsnittlig dag gör cirka 40 procent en sådan resa, under helgerna drygt 10 procentenheter fler.

Tabell 4.9a Genomsnittlig tid för fritidsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Fri tid	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Promenader i skog och mark	0.01	0.06	0.19	0.01	0.03	0.10	0.01	0.05	0.14
Andra promenader	0.06	0.12	0.53	0.04	0.09	0.36	0.05	0.10	0.45
Jakt	0.00	0.00	0.00	0.01	0.05	0.16	0.01	0.03	0.08
Fiske	0.00	0.00	0.01	0.01	0.03	0.10	0.00	0.02	0.05
Idrott, motion utomhus	0.02	0.04	0.17	0.06	0.10	0.48	0.04	0.07	0.33
Idrott, motion inomhus	0.04	0.02	0.23	0.06	0.06	0.44	0.05	0.04	0.34
Bilutflykter	0.00	0.01	0.03	0.01	0.01	0.05	0.00	0.01	0.04
Annat idrotts- eller friluftsliv	0.01	0.02	0.09	0.02	0.05	0.19	0.01	0.04	0.14
Idrott och friluftsliv, totalt	0.14	0.28	2.05	0.21	0.42	3.08	0.17	0.35	2.37
Föreningsverksamhet (ej religiös)	0.04	0.04	0.29	0.06	0.08	0.45	0.05	0.06	0.37
Religiös verksamhet	0.01	0.05	0.14	0.00	0.03	0.08	0.01	0.04	0.11
Föreningsverksamhet mm, totalt	0.05	0.09	0.43	0.06	0.12	0.54	0.05	0.11	0.48
Åskådare vid idrottsevenemang	0.00	0.02	0.06	0.01	0.03	0.09	0.01	0.02	0.07
Biobesök	0.01	0.01	0.06	0.01	0.01	0.07	0.01	0.01	0.06
Teater, konsert, utställningar	0.01	0.02	0.08	0.00	0.01	0.03	0.00	0.02	0.05
Biblioteksbesök	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.02	0.00	0.00	0.02
Annan underhållning	0.00	0.01	0.03	0.01	0.01	0.05	0.00	0.01	0.04
Underhållning, kultur, totalt	0.02	0.06	0.25	0.03	0.06	0.26	0.02	0.06	0.25
Fest, kalas	0.06	0.23	1.19	0.05	0.24	1.15	0.06	0.24	1.17
Besök hos släkt och vänner	0.11	0.25	1.43	0.09	0.24	1.33	0.10	0.24	1.38
Besök av släkt och vänner	0.08	0.16	1.13	0.04	0.12	0.44	0.06	0.14	0.58
Samtal	0.11	0.15	1.24	0.10	0.16	1.23	0.11	0.15	1.24
Telefonsamtal	0.18	0.17	2.02	0.09	0.09	1.00	0.13	0.13	1.31
Besök på restaurang, kafé, bar	0.02	0.01	0.13	0.03	0.05	0.26	0.03	0.03	0.19
Dans, diskotek	0.01	0.05	0.15	0.02	0.08	0.24	0.01	0.07	0.19
Spel, sällskapslekar	0.02	0.05	0.18	0.02	0.05	0.21	0.02	0.05	0.19
Andra sociala sammankomster	0.01	0.00	0.07	0.00	0.00	0.02	0.01	0.00	0.05
Social samvaro, totalt	1.00	1.46	8.33	0.44	1.43	7.08	0.52	1.45	7.50

Forts.

Tabell 4.9b Genomsnittlig tid för fritidsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

Fri tid, forts.	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
TV-, videotittande	1.17	1.55	10.16	1.35	2.31	12.54	1.26	2.13	11.36
Radiolyssnande	0.04	0.05	0.29	0.08	0.07	0.42	0.05	0.06	0.36
TV och radio, totalt	1.21	1.59	10.46	1.40	2.38	13.36	1.31	2.19	12.12
Dagstidningsläsning	0.12	0.14	1.26	0.16	0.19	1.57	0.14	0.16	1.42
Veckotidningsläsning	0.03	0.04	0.22	0.01	0.01	0.09	0.02	0.03	0.16
Bokläsning	0.14	0.17	1.45	0.08	0.10	1.00	0.11	0.13	1.23
Övrig, ospecificerad läsning	0.06	0.07	0.46	0.07	0.08	0.53	0.07	0.08	0.49
Läsning, totalt	0.35	0.42	4.20	0.32	0.39	3.59	0.34	0.40	4.09
Stickning	0.02	0.03	0.16	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.08
Annat handarbete	0.05	0.05	0.33	0.00	0.00	0.01	0.02	0.02	0.17
Dator	0.00	0.00	0.01	0.01	0.04	0.14	0.01	0.02	0.08
Tekniska hobbies, samling	0.00	0.01	0.02	0.01	0.01	0.07	0.01	0.01	0.04
Spel, lek ensam	0.02	0.05	0.21	0.01	0.03	0.13	0.02	0.04	0.17
Penningspel	0.00	0.01	0.03	0.01	0.01	0.05	0.01	0.01	0.04
Lyssnande, grammfon, bandspelare	0.01	0.02	0.11	0.02	0.03	0.19	0.02	0.03	0.15
Musikutövning	0.01	0.01	0.07	0.02	0.04	0.19	0.02	0.03	0.13
Andra hobbies	0.02	0.04	0.17	0.02	0.04	0.20	0.02	0.04	0.19
Hobbies, totalt	0.14	0.21	1.51	0.12	0.20	1.38	0.13	0.20	1.45
Vila, meditera, göra ingenting	0.10	0.13	1.16	0.08	0.11	1.04	0.09	0.12	1.10
Övrig och ospecificerad fri tid	0.03	0.07	0.29	0.02	0.04	0.18	0.02	0.06	0.23
Övrig fri tid, totalt	0.13	0.20	1.44	0.10	0.15	1.22	0.12	0.18	1.33
Resor i sb med fri tid	0.16	0.35	2.28	0.20	0.45	3.09	0.18	0.40	2.49
Fri tid, totalt	4.00	6.27	32.55	4.08	7.21	35.20	4.04	6.54	34.08

Tabell 4.10a Andel som utövat fritidsaktiviteter efter kön, procent

Fri tid	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Promenader i skog och mark	2	8	4	1	4	2	2	6	3
Andra promenader	10	20	13	7	13	9	9	17	11
Jakt	0	0	0	1	2	1	0	1	0
Fiske	0	0	0	0	2	1	0	1	0
Idrott, motion utomhus	2	4	3	5	7	6	4	6	4
Idrott, motion inomhus	6	3	5	7	5	6	6	4	6
Bilutflykter	0	1	1	0	2	1	0	1	1
Annat idrotts- eller friluftsliv	2	4	3	4	7	5	3	5	4
Idrott och friluftsliv, totalt	20	36	25	22	35	25	21	35	25
Föreningsverksamhet (ej religiös)	3	2	3	5	5	5	4	4	4
Religiös verksamhet	1	4	2	0	3	1	1	3	1
Föreningsverksamhet mm, totalt	4	6	5	5	7	6	5	7	5
Åskådare vid idrottsevenemang	0	2	1	1	2	1	0	2	1
Biobesök	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Teater, konsert, utställningar	1	2	1	0	1	0	0	2	1
Biblioteksbesök	1	0	1	1	0	1	1	0	1
Annan underhållning	1	1	1	0	1	1	0	1	1
Underhållning, kultur, totalt	3	5	4	3	6	3	3	6	4
Fest, kalas	3	8	5	2	9	4	3	8	4
Besök hos släkt och vänner	16	27	19	13	26	17	14	27	18
Besök av släkt och vänner	14	23	17	7	16	10	11	19	13
Samtal	33	36	34	29	32	30	31	34	32
Telefonsamtal	54	52	54	31	31	31	42	42	42
Besök på restaurang, kafé, bar	1	1	1	2	3	2	2	2	2
Dans, diskotek	1	2	1	1	4	2	1	3	1
Spel, sällskapslekar	3	5	3	3	5	3	3	5	3
Andra sociala sammankomster	1	0	1	0	0	0	1	0	1
Social samvaro, totalt	77	84	79	60	74	64	69	79	72

Forts.

Tabell 4.10b Andel som utövat fritidsaktiviteter efter kön, procent

Fritid, forts.	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
TV-, videotittande	80	83	81	83	87	84	81	85	82
Radiolyssnande	12	12	12	14	15	14	13	13	13
TV och radio, totalt	82	85	83	85	88	86	83	86	84
Dagstidningsläsning	43	42	42	45	46	46	44	44	44
Veckotidningsläsning	9	10	9	4	4	4	6	7	6
Bokläsning	28	29	28	15	16	16	22	23	22
Övrig, ospecificerad läsning	17	18	18	18	18	18	18	18	18
Läsning, totalt	71	70	70	64	64	64	67	67	67
Stickning	4	4	4	0	0	0	2	2	2
Annat handarbete	5	6	5	0	0	0	3	3	3
Dator	0	1	0	1	3	2	1	2	1
Tekniska hobbies, samling	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Spel, lek ensam	6	11	8	3	5	4	5	8	6
Penningspel	1	1	1	2	2	2	1	1	1
Lyssnande, grammfon, bandspelare	2	4	3	4	6	5	3	5	4
Musikutövning	1	2	2	2	4	3	2	3	2
Andra hobbies	6	6	6	3	5	4	4	5	5
Hobbies, totalt	22	28	24	15	22	17	19	25	21
Vila, meditera, göra ingenting	23	28	24	19	23	20	21	25	22
Övrig och ospecificerad fritid	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Övrig fritid, totalt	23	29	25	20	24	21	22	26	23
Resor i sb med fritid	30	50	36	32	56	39	31	53	37
Fritid, totalt	99	100	99	98	99	98	99	99	99

4.5.1 Fritidsaktiviteter i olika livsfaser

I diagram 4.3 visas fördelningen av huvudkategorier för fritidsaktiviteter samt mängden fri tid i olika livsfaser.

Den bild som tidigare förmedlats blir här tydlig; ungdomsårens myckna fria tid reduceras något i samband med familjebildning för att sedan minska kraftigt i samband med att barn föds till världen. När barnen blir äldre ökar den fria tiden. Män har något mer fri tid än kvinnor. Tidigare har framgått att denna skillnad till stor del motsvaras av kvinnors något längre tid för personliga behov.

Med den indelning av den fria tiden i huvudkategorier som tillämpas, blir sammansättningen av den fria tiden ganska lika inom familjecykelgrupperna.

Det är tydligt att män tittar mer på TV⁴ än vad kvinnor gör. Det tycks gälla i alla grupper, kanske med undantag av sammanboende barnlösa män och kvinnor i åldersgruppen 25-44 år. Det är också en näst intill genomgående trend att kvinnor ägnar mer tid åt social samvaro än vad män gör. Särskilt unga ensamstående och barnlösa kvinnor ägnar mycket tid åt samvaro.

I diagram 4.4 visas etermedias, vilket nästan helt utgörs av TV-tittande, procentuella andel av den fria tiden. Trots att män genomsnittligt har mer fri tid än kvinnor utgör deras TV-tittande genomgående en större andel av den fria tiden. Pappor med hemmavarande barn, även små, och män över 45 år utan barn har i genomsnitt en andel som överstiger 40 procent. Mer än 4 av 10 timmars fri tid tillbringas framför TV:n, i genomsnitt för alla män i dessa grupper över veckans alla dagar. Detta avser endast TV-tittande som huvudaktivitet. Även småbarnspapporna tillbringar således en stor andel av sin fria tid framför TV:n. När den fria tiden är relativt sett kort, som den är för småbarnsföräldrar, tycks alltså dess sammansättning i genomsnitt inte förändras i någon större omfattning, TV-tittandet försvarar sin relativa plats.

⁴ Med TV-tittande avses i detta avsnitt förutom TV-tittande, video-tittande och radiolyssnande. Radiolyssnande utgör en mycket liten del av det hela, eftersom det vanligen är bisyssla.

Diagram 4.3 Genomsnittlig tid för fritidsaktiviteter efter familjecykel och kön, timmar per vecka

Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:

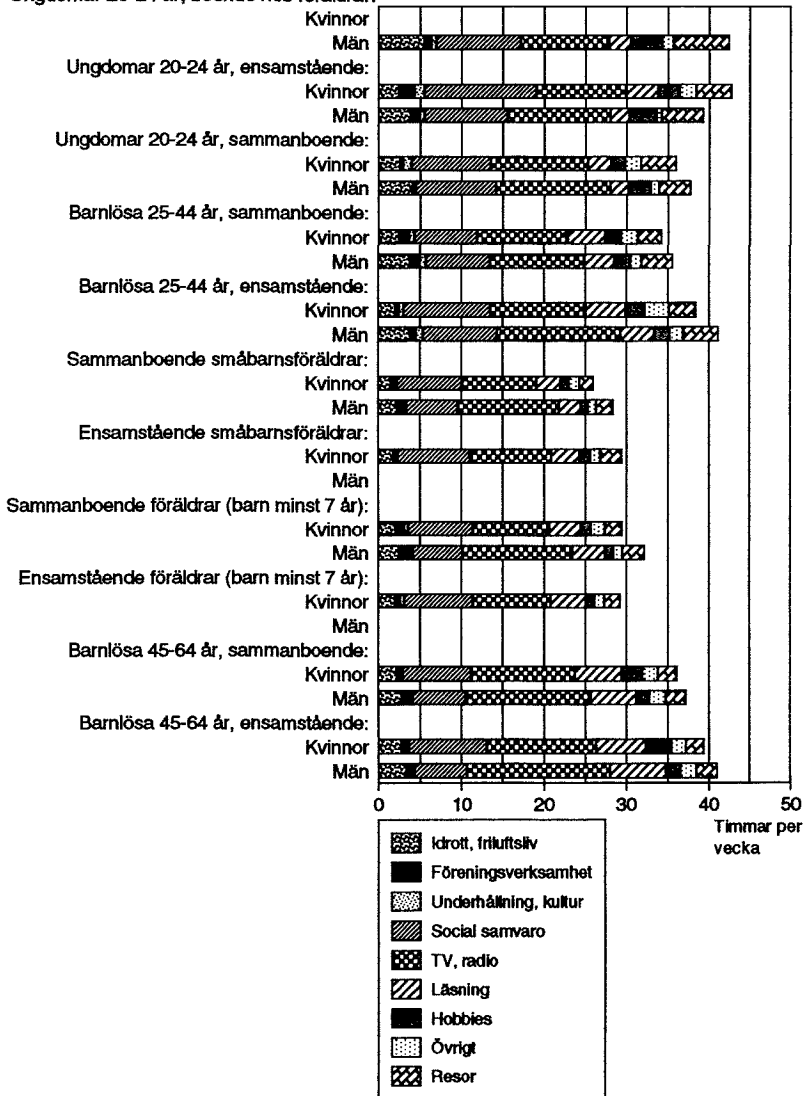
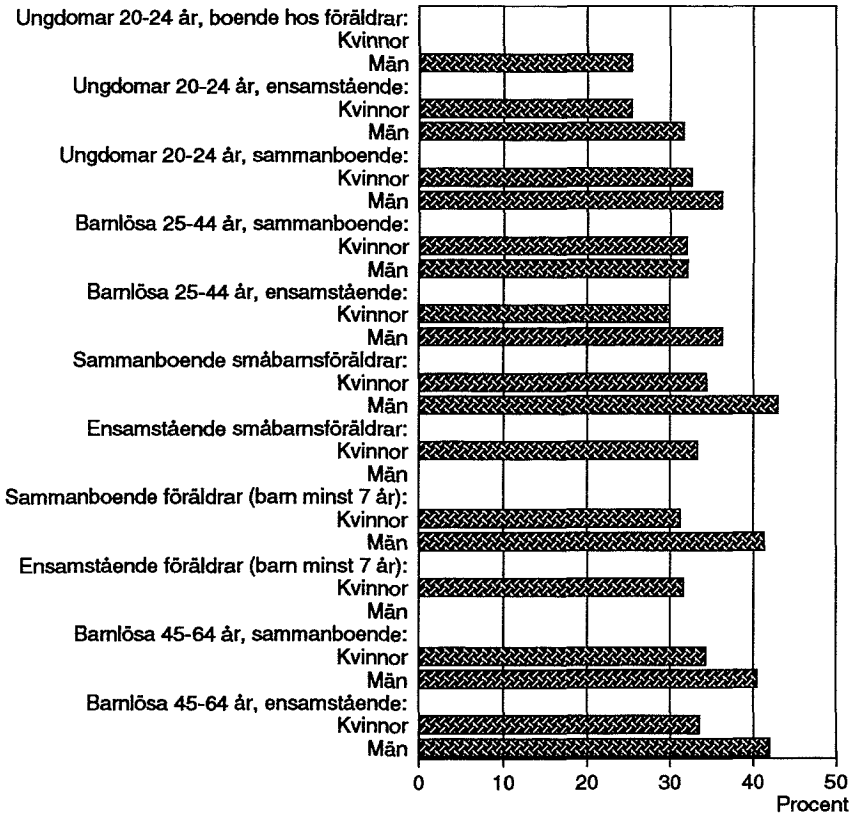

Diagram 4.3 Etermedias andel av den fria tiden efter familjecykel och kön, alla dagar, procent

4.6 Sammanfattning

Kvinnors *bruttoarbetstid* i förvärvsarbete uppgår till drygt 27 timmar per vecka och mäns till 41 timmar. Till en del beror denna skillnad på att andelen kvinnor som arbetar en genomsnittlig vardag är lägre än andelen män, 63 procent respektive 80 procent. Av bruttoarbetstiden utgör cirka 80 procent det ordinarie arbetet. Resten är resor till och från arbetet, måltider, extraknäck och liknande.

Hemarbetet uppgår för kvinnor till drygt 33 timmar per vecka och för män till 20 timmar. Nära hälften av det totala *hemarbetet*, utgörs av *hushållsarbete*. Det är därmed den dominerande delen, både för kvinnor och män. Det hindrar inte att kvinnor ägnar mer än dubbelt så mycket tid åt detta som män. Inom hushållsarbetes ram tar *mallagning* mest tid. Mäns insatser i arbetet med tvätt och strykning är särskilt blygsamma

Underhållsarbete är den enda av hemarbetets huvudkategorier som män ägnar mer tid åt än vad kvinnor gör. Totalt sett utgör underhållsarbetet en sjundedel av hemarbetet.

Omsorg om egna barn tar mycket tid i anspråk, särskilt för småbarnsföräldrarna. För småbarnsmödrarna (i genomsnitt) upp till nästan 20 timmar i veckan. För småbarnspapporna är denna tid avsevärt kortare.

Inköp av varor och tjänster tar ett par tre timmar per vecka, något mer för kvinnor än för män. Det är en ungefär en tiondel av allt hemarbete.

Omsorg om andra är en i förhållande till andra huvudgrupper inom ramen för hemarbete, relativt sällsynt förekommande aktivitet. Denna omsorg tar en timme per vecka, kvinnor och män tycks inte skilja sig åt (se även avsnitt 4.2 och 6.3).

Den fria tiden, som uppgår till nästan 33 timmar per vecka för kvinnor och drygt 35 timmar för män, domineras mycket kraftigt av *TV-tittande*. Vissa grupper av män tillbringar i genomsnitt mer än 40 procent av hela sin fria tid framför TV:n. För kvinnor är andelen lite mindre, cirka 30 procent. Radio-lyssnande förekommer i mycket begränsad utsträckning som huvudaktivitet (se dock avsnitt 5.3).

Social samvaro utgör en fjärde- eller femtedel av den fria tiden, mer för kvinnor än för män.

5 Sju aspekter på *hur* tiden används, tillsammans *med vem* och *var* det sker

Datamaterialet i tidsanvändningsundersökningen är mycket rikt på information. Genom att bearbeta och redovisa det på olika sätt, kan en rad skilda aspekter på tiden och vad tiden används till beskrivas. Här visas några exempel på sådana bearbetningar. Ett syfte är att något försöka fördjupa den bild av likheter och skillnader i hur kvinnor och män använder tiden som presenterats i tidigare avsnitt. Ett annat syfte är att illustrera och förmedla något av tidsanvändningsundersökningars potentiella möjligheter som verktyg för beskrivning av vardagslivet.

5.1 Dygnsrytm

Hur fördelar sig befolkningens aktiviteter vid olika klockslag? Hur stora andelar män och kvinnor är det som ägnar sig åt olika typer av aktiviteter vid olika tidpunkter under genomsnittliga vardagar, lördagar och söndagar? Vilka skillnader finns mellan kvinnor och män och vilka eventuella skillnader är särskilt markanta?

I diagrammen nedan tillämpas en gruppering av aktiviteter som något skiljer sig från den som använts i tidigare avsnitt. *Studier* har förts till *förvärvsarbete*, *hemarbete* är oförändrat, *sömn* består endast av nattvilan, *måltider/hygién* utgör resten av det som tidigare benämnts *personliga behov* och *fri tid* har samma innehåll som tidigare. Aktivitetskategorin *övrigt* är främst oklassificerbara aktiviteter (totalt mindre än en procent av tiden).

Det ska betonas att den gruppering av aktiviteter som används i diagram och tabeller inte är given, den kan anpassas efter olika intressen, behov och syften. Samma sak gäller redovisningsgrupperna. De möjligheter undersökningen erbjuder på denna punkt är stora och bara en mycket liten del utnyttjas i denna rapport och i tabellrapporten.

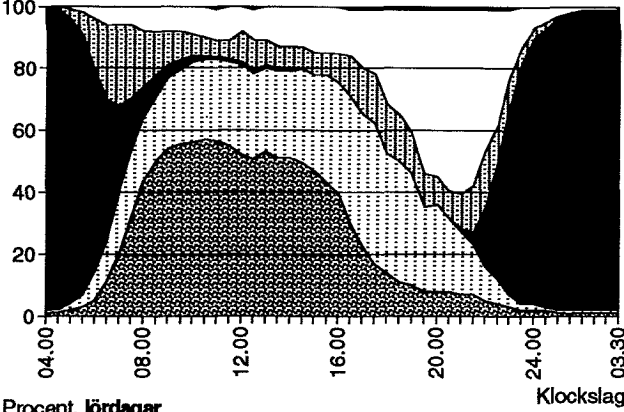
Dygnsrytm redovisas här bara för kvinnor och män.

Att läsa diagrammen

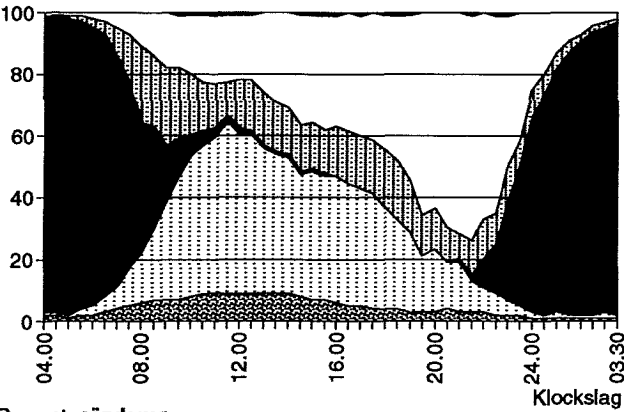
Dygnets tidpunkter är avsatta på den vågräta axeln i diagram 5.1. Den lodräta axeln ger aktiviteternas procentandelar vid olika tidpunkter. Det mörka fältet markerar *nattsömn*. En tänkt lodrät linje vid klockan 04.30 täcks nästan helt

Diagram 5.1a Andel som utövat aktiviteter vid olika tidpunkter, kvinnor, procent

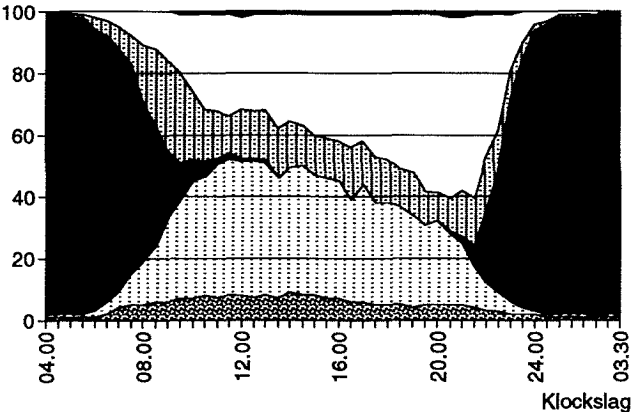
Procent, vardagar

Procent, lördagar

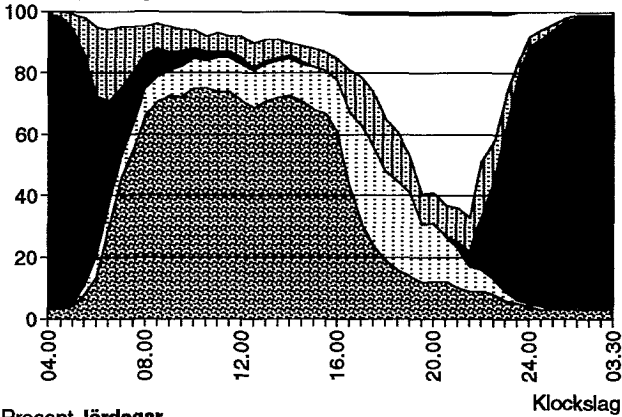
Procent, söndagar

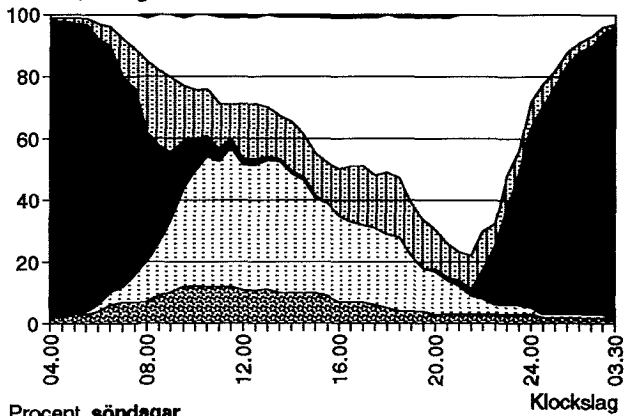
- Övrigt
- Fri tid
- ▨ Måltider, hygien
- Nattsömn
- ⋯ Hemarbete
- ▩ Förvärsarbete

Diagram 5.1b Andel som utövat aktiviteter vid olika tidpunkter, män, procent

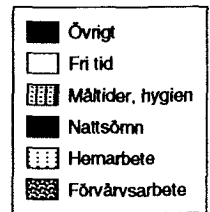
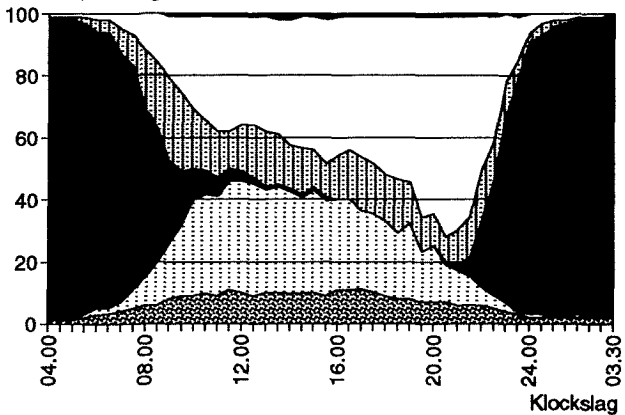
Procent, vardagar

Procent, lördagar

Procent, söndagar

av detta mörka fält, vilket innebär att nästan alla sover. Och den tänkta lodräta linjen vid klockan 12.00 täcks i diagrammen över vardagar till ungefär 80 procent av förvärvs- eller hemarbete, både för kvinnor och män. Restande 20 procentenheter fördelas mellan måltider och fri tid.

Den yta en viss aktivitet täcker i diagrammen är proportionell mot den tid aktiviteten tar i anspråk, i genomsnitt för alla och en genomsnittlig dag. Ju större yta en aktivitet täcker desto mer tid har använts för denna. Denna skillnad blir tydlig vid jämförelse av förvärvsarbete under vardagar samt lördag och söndag.

Diagrammen baseras på tabell 36-38 i tabellrapporten.

5.1.1 Vardagens rytm

Mellan klockan 6 och halv 7 en genomsnittlig vardagsmorgon har ungefär varannan kvinna och man¹ stigit upp. Fram till klockan 8 eller halv 9 ökar andelen personer som är verksamma med något som går in under beteckningen förvärvsarbete. Klockna 9 är drygt 50 procent av kvinnorna och drygt 70 procent av männen i förvärvsarbete². Mycket större andelar förvärvsarbetande än så blir det inte under dagen. Vid fyra tiden på eftermiddagen sjunker hastigt andelen förvärvsarbetande och klockan 18 är mellan 10 och 20 procent verksamma med något som om går in under beteckningen förvärvsarbete.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga fördelning av aktiviteter under en genomsnittlig vardag är tydlig. När andelen kvinnor som förvärvsarbetar är som högst är den nästan 20 procentenheter lägre än motsvarande andel för män. Hemarbetet når sin höjdpunkt vid 17-tiden och en tid framåt. Då är nästan en tredjedel av männen och uppemot hälften av kvinnorna sysselsatta inom denna sfär. Vid praktiskt taget varje tidpunkt på dygnet är andelen kvinnor som är sysselsatta med hemarbete i någon form, betydligt högre än motsvarande andel män.

Men betraktar man summan av betalt och obetalt arbete blir likheterna mellan kvinnor och män i detta avseende mycket stora. Det är samma fenomen som konstaterats i tidigare avsnitt.

Under den tidiga kvällen stiger sedan andelen som åtnjuter fri tid. Den når sin kulmen omkring klockan 21, något tidigare för kvinnor än för män. Men

¹ Dvs. kvinna eller man som är i åldersgruppen 20-64 år och därför tillhör populationen.

² Notera att vi håller fast vid bruttoarbetstidebegreppet. Naturligtvis är det ingenting som hindrar att något annat arbetstidsbegrepp i stället används i denna typ av diagram.

andelen kvinnor med fri tid når inte upp till männens nivå. Andelarna är knappt 60 respektive knappt 70 procent.

Var annan i säng klockan 23

Den fria tiden infaller för de flesta under kvällstimmarerna. Beaktar man att en betydande andel av *all* fri tid används till TV-tittande så är det antagligen så att de flesta som åtnjuter fri tid vid 21-tiden sitter framför TV:n. Just denna fråga skulle naturligtvis belysas bättre genom att beräkna andel personer som tittar på TV vid olika tidpunkter. Det är dock inte gjort.

Vid 23-tiden har halva populationen gått till sängs och klockan 24.00 är det mindre än 20 procent som fortfarande är uppe.

Helgen inte fri från arbete

För båda könen skiljer sig vardagarna betydligt från lördagar och söndagar. Lördagar och söndagar har stora likheter.

Man sover längre på lördagar och söndagar. Först vid mellan 8 och halv 9 har halva befolkningen (i åldern 20-64 år) stigit ur sängen. Hemarbete tar vid för både kvinnor och män och vid 12-tiden nås ett maximum då drygt 60 procent av kvinnorna (lördagar) och drygt 50 procent av männen (också lördagar) sysslar med arbete (till största delen obetalt) i någon form.

Andelarna kvinnor och män som åtnjuter fri tid ökar successivt under dagens lopp. Någon gång under eftermiddagen når dessa andelar upp till hälften. Vid klockan 21 eller 22 är de med fri tid som allra flest (60 till 80 procent, alltid något större andelar för män än för kvinnor).

Först klockan tolv på kvällen har halva befolkningen i åldersgruppen 20-64 år krupit till kojs en genomsnittlig lördag under perioden september 1990 till maj 1991.

Lördagar och söndagar används i ganska stor utsträckning till hemarbete. En fråga att belysa i detta sammanhang skulle kunna vara: Hur skiljer sig hemarbetet åt under veckodagar, lördagar och söndagar? Är hemarbetets delar förlagda till bestämda veckodagar eller är sammansättningen densamma oberoende av dag? Och hur skiljer sig familjecykelgrupperna åt i detta avseende?

5.2 Tidsanvändningens struktur 17.00 till 21.30

När tidsanvändningens struktur beskrevs i avsnitt 3, avsågs "all" tid. Genomsnitt för hela dygn eller hela veckor redovisades. Det är naturligtvis ingenting som hindrar att någon annan avgränsning av tiden görs, att beskrivningen avser förmiddagar, eftermiddagar eller något liknande.

I detta avsnitt visas en motsvarande bild av tidsanvändningens struktur men nu avser den bara den sena eftermiddagen och en bit in på kvällen.

Frågan är, hur förändras bilden av jämställdhet (eller brist på jämställdhet) när jämförelsen inskränker sig till en period då man kan föreställa sig att den samhälleliga rytmen påbjuder vissa aktiviteter och erbjuder andra vid sidan av förvärvsarbetet. Någon måste ju hämta hem de barn som tillbringat dagen i barnomsorgen, laga mat till dem, lägga dem och utföra andra hemarbets-sysslor som förvärvsarbetet förskjuter till efter förvärvsarbets-tid. Samtidigt erbjuder samhället vid denna tid färskva kvällstidningar och ännu färskare TV-program till allmänt avnjutande. Det är en hypotes att obetalt arbete och fritidsaktiviteter konkurrerar om tiden särskilt starkt just under den sena eftermiddagen och tidiga kvällen och att jämställdheten i termer av deltagande i olika livssfärer då sätts på prov för sammanboende kvinnor och män, särskilt de med (små) barn.

Ambitionen är inte någon annan än att peka på en typ av frågeställning som datamaterialet kan erbjuda underlag för analys av och ge ett första, men inte alls tillräckligt underlag för att besvara frågan.

Diagrammen över dygnsrhythm (se avsnitt 5.1) ger en indikation på att det aktuella tidsutsnittet är mer upptaget av hemarbete och mindre av fri tid för kvinnornas del än för männens.

Det tycks också finnas en viss skillnad (diagram 5.2) mellan kvinnor och män i riktning mot att kvinnor i genomsnitt har mer tid i obetalt (och totalt) arbete och mindre fri tid än männen under eftermiddagen/kvällen. Den genomsnittliga skillnaden i hemarbetstid under vardagar är uppemot en halv timme, en respektive en halv timme (10 procentenheter i diagrammet motsvarar ungefär en halvtimme). Det ska då noteras att män förvärvsarbetar något mer men tycks trots detta ha något mer fri tid. Även under veckosluten går skillnaden i samma riktning, vilket innebär att det inte enbart är ett vardagsfenomen.

Ser man till sammanboende i olika familjefaser (diagram 5.3) finns de mest markerade skillnaderna under veckoslut. Sammanboende småbarnsmammor och småbarnspappor skiljer sig åt mest. Den betydande skillnaden i hem-

Diagram 5.2 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter kön, vardagar, veckoslut och alla dagar mellan klockan 17.00 och 21.30, procent

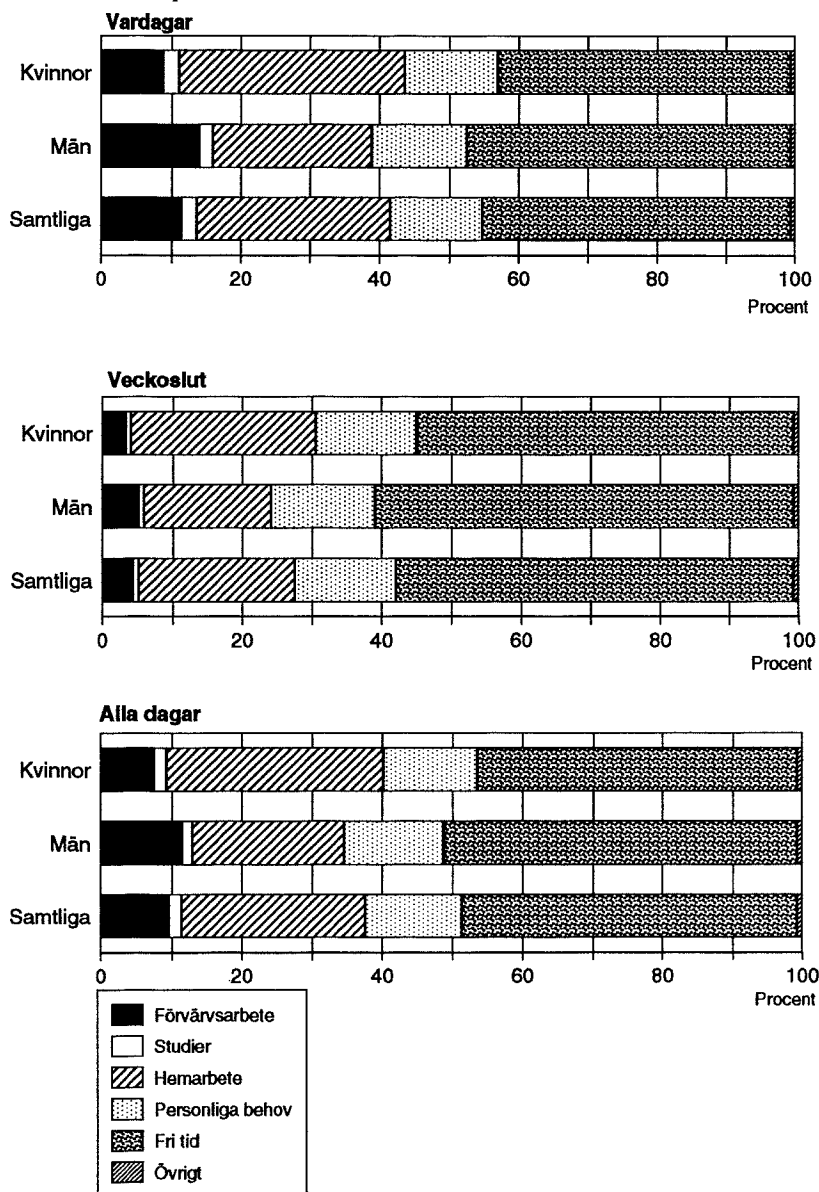
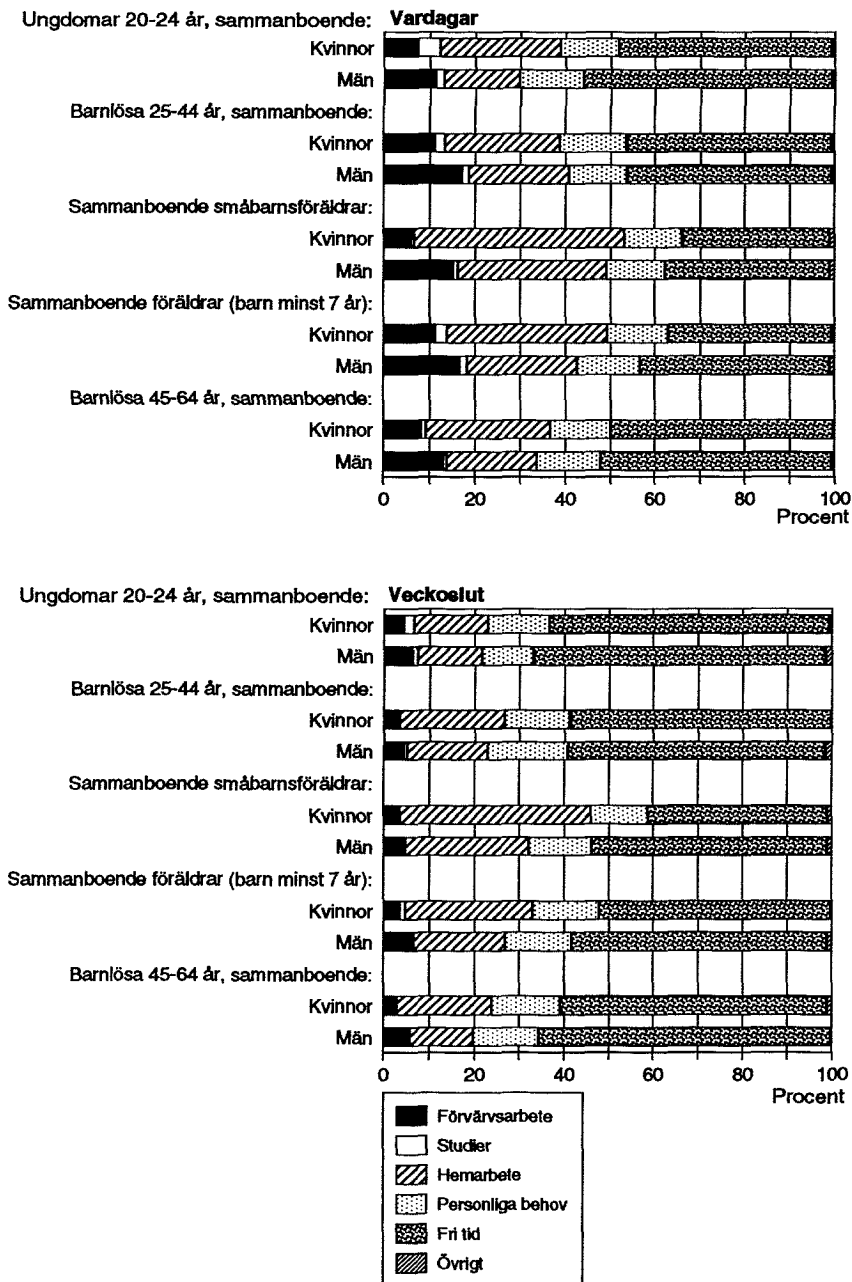

Diagram 5.3 Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, vardagar och veckoslut mellan klockan 17.00 och 21.30, procent

arbete förklaras av att kvinnor ägnar mer tid än män åt hushållsarbete och omsorg om barnen. Och männens längre fritid fylls huvudsakligen med TV-tittande (se tabell 10a och 10b i tabellrapporten).

Sammanboende barnlösa i åldern 25–44 år är den grupp där kvinnors och mäns eftermiddagar i genomsnitt mest liknar varandra när det gäller tidsanvändningens struktur. Det förutsätter dock att obetalt och betalt arbete får bilda en enhet.

Fördelningen av kvinnors och mäns tid på arbete (betalt och obetalt) och fri tid visar större likhet om tidsenheten är hela dygn än om den är eftermiddag och kväll. En förklaring till detta kan spåras i diagrammen över tidsrytm. Andelarna kvinnor som åtnjuter fri tid fördelar sig något jämnare över dagen än motsvarande andelar för män. För även om den totala genomsnittliga mängden är ungefär densamma så kan fördelningarna skilja sig åt. Det är alltså en något större andel män än kvinnor som är i arbete (betalt eller obetalt) en genomsnittlig vardag och det är en större andel män än kvinnor som åtnjuter fri tid under kvällen. Männens har en mer utpräglad dygnsrytm genom att stora (större än för kvinnor) andelar sysslar med verksamheter som tillhör samma aktivitetskategori vid samma tidpunkter. Männens arbete är koncentrerat till dagen och den fria tiden till kvällen. Så är det för kvinnor också, men uppenbarligen inte i lika stor utsträckning. Och många av de kvinnor som inte har fri tid under kvällen ägnar sig åt hemarbete i någon form.

Ytterligare en aspekt på den fria tidens fördelning belyses i avsnitt 5.4. Den fria tiden delas där upp i episoder, vilkas genomsnittliga varaktighet och antal beräknas.

5.3 Biaktiviteter

I den tidsdagbok som användes i undersökningen ombads respondenterna att anteckna vad de huvudsakligen ägnade sig åt. I samband med att en sådan huvudaktivitet angavs skulle också frågan: "Gjorde Du något annat samtidigt?" besvaras. De eventuella aktiviteter som då angavs benämns här biaktiviteter.

Det är ingen tvekan om att biaktiviteter mäts med betydligt sämre kvalitet än huvudaktiviteter. Det beror på att det i mätförfarandet inte finns någon inbyggd kontroll av om respondenterna verkligen beaktat frågan. När det gäller huvudaktivitet ska hela dygnet fyllas med någon aktivitet. Det fick inte förekomma tidsperioder då ingen aktivitet antecknats³. Med biaktiviteter är det tvärtom så att någon sådan inte behöver förekomma, det är ju inte nödvändigt att göra mer än en sak åt gången. Någon motsvarande kontroll är därför inte möjlig. Och det finns ingenting som säger att alla respondenter är lika benägna att anteckna sina biaktiviteter.

Redovisningen av biaktiviteter bör därför inte ses som en tillförlitlig uppskattning av tiden i undersökningspopulationen för biaktiviteter av olika slag.

Däremot bör data kunna tolkas på en ordinal nivå. Finns skillnader mellan grupper i tid för biaktiviteter av olika slag bör man kunna dra försiktiga slutsatser i termer av mer eller mindre i stället för i timmar och minuter.

Även om biaktiviteter kanske inte mäts med särskilt hög kvalitet, försvarar mätningen likväl sin plats i tidsdagboken. Risken för att respondenter antecknar flera huvudaktiviteter för en och samma tidsperiod (vilket är besvärande vid kodning av aktiviteterna; *vilken* aktivitet ska få representera den aktuella tidsperioden?) minskar.

Biaktiviteterna har kodats mycket grovt. Endast ett fåtal kategorier har utnyttjats (se tabell 5.1). Vissa biaktiviteter har inte kodats alls. Det gäller sådana som naturligt hänger samman med huvudaktiviteten. Ett exempel kan vara: huvudaktiviteten är att äta middag, hela familjen är samlad, biaktiviteten är "pratade". I detta fall bidrar biaktiviteten inte med någon information. Om man betraktar "pratade" som en upplysning som innehåller information så borde man tolka en utelämnad biaktivitet i en motsvarande situation som om tystnad rådde, vilket är helt orimligt.

³ Upptäckte intervjuarna tomma tidsperioder vid den första granskningen av de ifyllda dagböckerna var de instruerade att ringa upp respondenten och be om kompletterande uppgifter.

Kvinnor ägnar betydligt mer tid än män åt hemarbete. Det gäller inte minst de tunga posterna i hemarbetet, hushållsarbete och (för föräldrar, särskilt med små barn) omsorg om barnen. Och de sammanboende kvinnorna har (undantag finns säkert) huvudansvaret för större delen av hemarbetet i hushållen. Mot den bakgrunden bör man kanske förvänta att kvinnornas tid i högre grad än männens upptas av biaktiviteter inom detta område. Av tabell 5.1 framgår att så också är fallet. Visserligen är den totala uppgivna tiden för hemarbete (exklusive omsorg om barn) och omsorg om barn i form av biaktiviteter mycket begränsad. Icke desto mindre uppger kvinnor tre gånger så lång tid i dessa aktiviteter som män.

Sammanboende småbarnsföräldrar ägnar mer tid än andra till biaktiviteter inom dessa båda områden. Relationen tre till ett kvarstår, tre respektive en timme per vecka.

Tabell 5.1 Genomsnittlig tid för biaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Lyssna på radio	1.08	1.06	7.51	0.58	0.54	6.37	1.03	1.00	7.13
Lyssna på grammofoon	0.06	0.09	0.46	0.07	0.11	0.55	0.06	0.10	0.50
TV, video	0.14	0.18	1.45	0.11	0.14	1.20	0.12	0.16	1.32
Äta, dricka	0.09	0.10	1.02	0.08	0.12	1.02	0.08	0.11	1.02
Läsning	0.13	0.10	1.23	0.13	0.10	1.27	0.13	0.10	1.25
Handarbete	0.09	0.10	1.03	0.00	0.00	0.00	0.04	0.05	0.31
Hemarbete	0.06	0.07	0.42	0.02	0.02	0.15	0.04	0.05	0.29
Omsorg om barn	0.05	0.05	0.35	0.01	0.02	0.12	0.03	0.04	0.23

Tabell 5.2 Genomsnittlig tid för biaktiviteter i samband med fri tid efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan	Var-dagar	Vecko-slut	Hela veckan
Lyssna på radio	0.08	0.09	0.58	0.06	0.09	0.47	0.07	0.09	0.53
Lyssna på grammofoon	0.01	0.02	0.09	0.01	0.03	0.13	0.01	0.02	0.11
TV, video	0.04	0.05	0.33	0.04	0.04	0.27	0.04	0.05	0.30
Äta, dricka	0.06	0.07	0.46	0.06	0.10	0.50	0.06	0.09	0.48
Läsning	0.01	0.02	0.12	0.03	0.03	0.19	0.02	0.03	0.16
Handarbete	0.08	0.09	1.01	0.00	0.00	0.00	0.04	0.05	0.30
Hemarbete	0.02	0.04	0.19	0.01	0.01	0.06	0.02	0.02	0.12
Omsorg om barn	0.01	0.01	0.08	0.01	0.01	0.05	0.01	0.01	0.06

En annan fråga är: I samband med vilka typer av aktiviteter förekommer hemarbete och omsorg om barn som biaktiviteter? Den frågan belyses här indirekt genom att se i vilken utsträckning biaktiviteter förekommer i samband med fri tid. I tabell 5.2 framgår att hemarbete och omsorg om barn som biaktivitet i varje fall inte huvudsakligen sker i samband med fri tid. För sammanboende småbarnsföräldrar tar dessa båda biaktiviteter under fri tid knappt en timme (kvinnor) respektive en halvtimme (män). För de sammanboende småbarnsmammor sker alltså två tredjedelar av dessa biaktiviteter i samband med något annat än fri tid, troligen i första hand hemarbete. Data kan naturligtvis bearbetas i syfte att klarlägga denna fråga.

Man kan notera att radiolyssnande nästan uteslutande nämns som biaktivitet, i genomsnitt drygt 7 timmar per vecka. Som huvudaktivitet upptar radiolyssnande blott en halv timme per vecka (tabell 4.9). Även läsning tycks i ganska stor omfattning uppträda som biaktivitet, en och en halv timme respektive drygt fyra timmar per vecka som huvudaktivitet.

Med undantag för handarbete, något som endast kvinnor uppger som biaktivitet, sker biaktiviteterna huvudsakligen inte i samband med fri tid.

Slutsatsen blir att förekomst av biaktiviteter i form av hemarbete knappast kan sägas vara något som särskiljer kvinnor och män. Möjligen utgör de sammanboende småbarnsföräldrarna härvid ett undantag. Det är inte uteslutet att dessa båda biaktiviteter tar en inte obetydlig tid i anspråk för mammorna.

5.4 Den fria tidens uppdelning

Vi har tidigare konstaterat att andelen kvinnor som har fri tid varierar något mindre från en tidpunkt på dagen till en annan och mellan vardagar, lördagar och söndagar än vad motsvarande andel gör för män. Det är så säga större skillnad mellan veckodagar och helger och mellan olika tidpunkter på dagen för män än för kvinnor. Det är knappast förvånande med tanke på kvinnornas ansvar för hemarbetet, ett arbete som måste utföras när behovet uppstår, även under veckosluten.

Man kan anta att kvinnors tid mer än mäns har jourkaraktär, en beredskap att gripa in när något av vardagslivets hemarbetsysslor behöver utföras. Det skulle kunna innebära att den fria tiden, för kvinnor mer än för män, tenderar att få karaktär av restpost eller summan av en rad pauser mellan ingripanden och andra sysselsättningar som måste få komma i första hand.

Ett sätt att närma sig denna frågeställning kan eventuellt vara att undersöka om kvinnors fria tid är mer fragmenterad och därmed uppdelad på fler och kortare sammanhängande episoder än mäns. Man kan också ställa sig frågan om kvinnors fritidsepisoder oftare än mäns avbryts eller följs av aktiviteter som har en mer "nödvändig" karaktär, särskilt då i form av hemarbete.

I tabell 5.3 har fritidsepisodernas genomsnittliga antal och längd beräknats. En fritidsepisod utgörs av den tid en viss fritidsaktivitet utövas. Byts aktiviteten mot en annan aktivitet, oavsett vilken, är episoden slut och en ny påbörjas. Mätinstrumentet (tidsdagboken) mäter tidsanvändningen med en noggrannhet av 10 minuter, dvs. klockan i dagboken tickar fram 10 minuter åt gången. Episoderna mäts alltså i antal tiominutersperioder. Kortare avbrott i en episod än större delen av en tiominutersperiod registreras därför inte. Måttstocken är väl grov för mätning av episodlängd om syftet är något annat än att jämföra grupper; kortare eller längre episoder, stora eller små skillnader. Siffrorna i tabellen ska alltså inte tolkas så att kvinnornas genomsnittliga fritidsepisodlängd faktiskt är 45 minuter under vardagar utan detta resultat måste kopplas till mätinstrumentets känslighet.

Kvinnors fria tid mer uppdelad

Det råder emellertid ingen tvekan om att kvinnors fria tid i genomsnitt är uppdelad på fler och kortare episoder än mäns. Det gäller vardag som helgdag och möjligen är skillnaden betydande. I genomsnitt är mäns fritidsepisoder cirka 20 procent längre än kvinnors, givet att episodlängden mäts i tiominutersperioder. Sett över veckans alla dagar gäller i samtliga familjecykelgrupper av sammanboende att kvinnors sammanhängande fritidsepisoder är kortare än mäns.

Tabell 5.3 Fritidsepisoders längd och antal i genomsnitt samt fri tid totalt (exkl resor) efter kön och familjecykel, antal respektive timmar och minuter

	Antal fritidsepisoder			Episodlängd			Fri tid, totalt		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:									
Kvinnor
Män	4.60	6.20	5.10	1.07	1.18	1.10	4.12	7.21	5.06
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:									
Kvinnor	5.80	7.70	6.40	1.09	1.24	1.14	4.37	7.42	5.30
Män	5.00	6.10	5.30	1.04	1.22	1.09	4.08	6.44	4.53
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:									
Kvinnor	5.00	6.50	5.50	0.50	1.09	0.55	3.45	6.30	4.32
Män	4.70	5.70	5.00	1.03	1.16	1.07	4.17	6.20	4.52
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:									
Kvinnor	4.90	7.30	5.60	0.52	1.13	0.58	3.41	6.26	4.28
Män	4.40	6.30	5.00	0.56	1.10	1.00	3.44	6.33	4.32
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:									
Kvinnor	5.80	7.70	6.40	0.51	1.01	0.54	4.23	6.37	5.01
Män	5.00	6.60	5.40	1.00	1.20	1.06	4.23	7.24	5.15
Sammanboende småbarnsföräldrar:									
Kvinnor	5.60	6.50	5.80	0.39	0.50	0.42	3.06	4.32	3.31
Män	4.20	6.60	4.90	0.46	1.03	0.51	2.58	5.47	3.46
Ensamstående småbarnsföräldrar:									
Kvinnor	5.30	7.10	5.80	0.41	0.50	0.44	3.15	5.16	3.50
Män
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):									
Kvinnor	5.10	6.80	5.60	0.43	0.57	0.47	3.16	5.29	3.54
Män	4.40	6.30	5.00	0.51	1.10	0.57	3.23	6.15	4.12
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):									
Kvinnor	5.20	6.90	5.60	0.42	0.57	0.46	3.13	5.39	3.55
Män
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:									
Kvinnor	6.40	7.70	6.80	0.43	0.58	0.47	4.16	6.17	4.50
Män	5.40	7.00	5.80	0.52	1.07	0.56	4.12	6.56	4.59
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:									
Kvinnor	6.30	8.10	6.80	0.53	0.56	0.54	4.46	6.45	5.20
Män	5.60	6.90	6.00	0.57	1.11	1.01	4.47	7.14	5.29
Samtliga:									
Kvinnor	5.70	7.20	6.10	0.45	0.58	0.49	3.45	5.52	4.21
Män	4.80	6.50	5.30	0.54	1.10	0.59	3.48	6.36	4.36

5.5 Samvaro med andra

I dagboken ställdes följande fråga: "Var Du ensam eller tillsammans med någon? I så fall, med vem eller vilka?". Liksom frågorna om huvud- och biaktiviteter i tidsdagboken, kopplades frågan om samvaro till en tidsaxel som var indelad i 10-minutersintervaller. Frågan skulle inte besvaras för tiden för nattsömn och personliga behov. Endast hushållsmedlemmar skulle preciseras, alla övriga personer noterades som "andra". De insamlade uppgifterna för tid i förvärvsarbete är därför inte särskilt informationsbärande och redovisas inte.

Frågan om samvaro gäller *inte* om en aktivitet *utövades tillsammans* med någon utan om någon annan var *närvarande*. Ett barn som sitter vid köksbordet och läser läxor när pappa står vid spisen och lagar mat är närvarande, med de utöver knappast en aktivitet tillsammans.

Kartläggningen av hushållets samvaro kan bearbetas och redovisas på många olika sätt beroende på frågeställning.

När utgångspunkten är att belysa aspekter på jämställdhet kan det vara motiverat att något se på hur föräldrar kan tänkas framstå för sina barn som förebilder på olika områden; hur lång tid ser barn sina mammor och pappor sysselsatta med t.ex. hemarbete i någon form. Och hur lång tid ser de föräldrarna sitta framför TV:n eller i övrigt ägna sig åt fri tid.

Vi har valt att hålla isär tiden för hemarbete och fri tid och för var och en av dessa redovisa några få av alla de tänkbara utfall som samvarovariabeln kan anta. I tabell 5.5 sammanfattas barns närvaro. I tabellerna 5.6 och 5.7 redovisas barns, make/makas och andras (dvs. icke hushållsmedlemmars) närvaro efter familjecykel. Dessutom redovisas i vilken utsträckning de olika grupperna av aktiviteter utövas i ensamhet eller ej.

Tabell 5.5 Genomsnittlig tid för föräldrars samvaro med barn i samband med hemarbete och fri tid, alla dagar, timmar och minuter per vecka

	Hemarbete	Fri tid	Summa
Sammanboende småbarnsföräldrar:			
Kvinnor	35.40	12.29	48.09
Män	14.39	11.14	25.53
Ensamstående småbarnsföräldrar:			
Kvinnor	27.34	11.34	39.08
Sammanboende föräldrar, barn minst 7 år:			
Kvinnor	10.56	10.03	20.59
Män	5.13	11.17	16.30
Ensamstående föräldrar, barn minst 7 år:			
Kvinnor	12.15	9.29	21.44

I tabellerna 5.6 och 5.7 redovisas dels tiden för samvaro/närvaro av olika slag dels den andel som denna tid utgör av den sammanlagda tiden som aktiviteten i fråga utövats. Uppgifterna avser alla veckans dagar och grovt aggregerade aktiviteter, men ingenting hindrar att vardagar, lördagar och söndagar redovisas var för sig⁴. Likaså kan andra aktiviteter, mer eller mindre aggregerade, särskiljas. Detta är dock inte gjort.

5.5.1 Samvaro i samband med hemarbete

Man kan till att börja med notera att hemarbete utförs i ensamhet i mycket olika utsträckning (tabell 5.6). Det tycks inte i första hand bero av om man är ensamstående eller ej utan om det finns hemmavarande barn (särskilt om de är små) i hushållet. Mindre än 30 procent av småbarnsföräldrarnas samlade hemarbete sker i ensamhet. Detta kan nu möjligen vara trivialt eftersom omsorgen om barnen ingår i hemarbetet.

En central punkt gäller barnens närvaro. Småbarnsmammorna vistas i barnens närhet i genomsnitt nära 36 timmar per vecka när de är verksamma med någon typ av hemarbete. Det är nästan tre fjärdedelar av den tid de totalt ägnar sig åt hemarbete. På motsvarande sätt finns papporna i barnens närhet knappt 15 timmar vilket utgör mindre än 60 procent av deras hemarbete. Om det yngsta barnet åtminstone har nått skolåldern finns en motsvarande skillnad men på mycket lägre nivå, mammor hemarbetar 11 timmar och pappor drygt 5 timmar i något barns närvaro. Det utgör en tredjedel respektive en fjärdedel av deras hemarbete.

Det är alltså inte bara så att kvinnor i genomsnitt (i de aktuella grupperna) gör mer än dubbelt så mycket hemarbete i barns närvaro som män i motsvarande situation. Det är också så att mäns hemarbete till större *andel* sker i barnens frånvaro. Troligen har det senare med specialiseringen inom hemarbetet att göra (se avsnitt 4), där män oftare sysslar med underhållsarbete. Frågan är möjlig att analysera genom ytterligare bearbetningar av data.

⁴ I tabellrapporten finns dessutom uppdelning på vardagar och veckoslut.

Tabell 5.6 Genomsnittlig tid för samvaro i samband med hemarbete efter kön och familjecykel, alla dagar, timmar och minuter per vecka respektive procent

	Ensam		Ej ensam		Endast barn		Endast andra		Barn, totalt		Maka, totalt		Andra, totalt		Ej uppgivet		Totalt Tim	
	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%		
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:																		
Kvinnor
Män	4.11	38	6.41	61	0.00	0	4.23	40	0.00	0	0.00	0	4.44	43	0.04	1	10.56	
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:																		
Kvinnor	9.51	63	5.44	36	0.00	0	5.44	36	0.00	0	0.00	0	5.44	36	0.09	1	15.44	
Män	7.25	54	5.55	43	0.00	0	5.54	43	0.00	0	0.00	0	5.55	43	0.19	2	13.39	
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:																		
Kvinnor	10.06	46	11.26	53	0.00	0	2.07	10	0.00	0	9.16	43	3.51	18	0.12	1	21.44	
Män	5.06	36	9.06	64	0.00	0	2.18	16	0.00	0	6.48	48	3.14	23	0.01	0	14.13	
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:																		
Kvinnor	14.23	58	10.18	42	0.00	0	2.25	10	0.00	0	7.45	31	3.34	14	0.05	0	24.46	
Män	9.36	48	10.18	52	0.00	0	2.26	12	0.00	0	7.43	39	3.26	17	0.01	0	19.55	
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:																		
Kvinnor	14.02	70	5.51	29	0.00	0	4.58	25	0.00	0	0.00	0	5.10	26	0.05	0	19.58	
Män	10.17	66	5.16	34	0.00	0	4.29	29	0.00	0	0.00	0	4.33	29	0.06	1	15.39	
Sammanboende småbarnsföräldrar:																		
Kvinnor	10.02	20	39.25	79	22.48	46	1.24	3	35.40	72	11.55	24	6.27	13	0.16	1	49.43	
Män	7.16	28	18.27	71	7.51	30	1.28	6	14.39	57	8.30	33	3.05	12	0.10	1	25.53	
Ensamstående småbarnsföräldrar:																		
Kvinnor	8.43	22	30.39	77	21.56	55	2.54	7	27.34	69	0.00	0	8.16	21	0.22	1	39.44	
Män	
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):																		
Kvinnor	14.52	45	18.00	55	5.47	18	2.01	6	10.56	33	9.04	27	4.04	12	0.08	0	33.00	
Män	9.11	46	10.41	53	2.33	13	1.24	7	5.13	26	6.07	31	2.26	12	0.09	1	20.00	
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):																		
Kvinnor	13.37	44	16.52	55	9.40	31	4.23	14	12.15	40	0.00	0	6.47	22	0.15	1	30.43	
Män	
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:																		
Kvinnor	17.24	54	14.46	46	0.00	0	3.14	10	0.00	0	11.11	34	4.50	15	0.17	1	32.27	
Män	10.29	50	10.21	49	0.00	0	1.56	9	0.00	0	8.17	40	3.33	17	0.06	0	20.55	
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:																		
Kvinnor	20.35	75	6.46	25	0.00	0	5.51	21	0.00	0	0.00	0	5.52	21	0.05	0	27.27	
Män	15.16	76	4.44	24	0.00	0	4.23	22	0.00	0	0.00	0	4.24	22	0.05	0	20.05	

Tabell 5.7 Genomsnittlig tid för samvaro i samband med fri tid efter kön och familjecykel, alla dagar, timmar och minuter per vecka respektive procent

	Ensam		Ej ensam		Endast barn		Endast andra		Barn, totalt		Maka, totalt		Andra, totalt		Ej uppgivet		Totalt	
	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	%	Tim	
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:																		
Kvinnor
Män	10.53	26	31.29	74	0.00	0	22.58	54	0.00	0	0.00	0	25.56	61	0.02	0	42.24	
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:																		
Kvinnor	13.39	32	28.38	67	0.00	0	28.38	67	0.00	0	0.00	0	28.38	67	0.35	1	42.52	
Män	14.44	37	24.06	61	0.00	0	24.02	61	0.00	0	0.00	0	24.04	61	0.29	1	39.19	
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:																		
Kvinnor	7.29	21	28.26	79	0.00	0	8.33	24	0.00	0	19.49	55	16.02	44	0.08	0	36.02	
Män	8.30	22	29.27	78	0.00	0	9.06	24	0.00	0	20.19	54	16.29	43	0.01	0	37.58	
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:																		
Kvinnor	9.00	26	24.33	72	0.00	0	5.28	16	0.00	0	19.01	56	11.03	32	0.39	2	34.12	
Män	8.27	24	26.57	76	0.00	0	8.13	23	0.00	0	18.41	53	14.06	40	0.02	0	35.26	
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:																		
Kvinnor	19.18	50	18.49	49	0.00	0	17.38	46	0.00	0	0.00	0	17.59	47	0.15	1	38.21	
Män	17.41	43	23.03	56	0.00	0	21.16	52	0.00	0	0.00	0	21.40	53	0.19	1	41.03	
Sammanboende småbarnsföräldrar:																		
Kvinnor	4.30	17	21.41	82	3.18	13	2.10	8	12.29	47	14.20	54	8.00	30	0.10	1	26.20	
Män	5.32	19	22.43	80	1.57	7	3.23	12	11.14	39	16.31	58	8.37	30	0.13	1	28.27	
Ensamstående småbarnsföräldrar:																		
Kvinnor	9.49	33	19.28	66	6.15	21	7.33	26	11.34	39	0.00	0	12.53	44	0.05	0	29.23	
Män	
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):																		
Kvinnor	6.24	22	22.41	77	1.39	6	4.20	15	10.03	34	15.34	53	9.45	33	0.18	1	29.22	
Män	7.35	24	24.13	75	1.50	6	3.24	11	11.17	35	18.07	56	8.09	25	0.16	1	32.05	
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):																		
Kvinnor	11.13	38	17.54	61	5.39	19	8.08	28	9.29	32	0.00	0	11.54	40	0.18	1	29.26	
Män	
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:																		
Kvinnor	9.24	26	26.14	72	0.00	0	3.37	10	0.00	0	22.19	62	9.08	25	0.35	2	36.14	
Män	10.10	27	27.06	72	0.00	0	3.46	10	0.00	0	23.08	62	8.37	23	0.11	1	37.28	
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:																		
Kvinnor	25.36	65	13.56	35	0.00	0	12.44	32	0.00	0	0.00	0	12.48	32	0.02	0	39.34	
Män	27.25	67	13.17	32	0.00	0	11.26	28	0.00	0	0.00	0	11.49	29	0.19	1	41.01	

5.5.2 Samvaro i samband med fri tid

Det är mycket stora skillnader mellan livsfaserna i hur stor andel av den fria tiden som tillbringas i ensamhet (tabell 5.7). Män och kvinnor i motsvarande situation skiljer sig emellertid mycket lite åt.

Särskilt de äldre ensamstående tillbringar en stor del, cirka två tredjedelar av sin (jämfört med vissa andra grupper) långa fria tid på egen hand (drygt 25-27 timmar per vecka). Denna andel avtar med sjunkande ålder till ungefär en tredjedel för de yngsta ensamstående utan barn (motsvarar mindre än 15 timmar). Det är naturligtvis främst samvaro med icke hushållsmedlemmar som ersätter ensamheten för dem.

Sammanboende småbarnsföräldrar tillbringar inte mycket fri tid på egen hand, cirka 5 timmar per vecka vilket motsvarar en knapp femtedel av deras totala fria tid. För de sammanboende föräldrarna till barn som har nått sju-årsåldern (eller mer), är möjligen andelen fri tid i ensamhet något lite större.

Småbarnsmammorna tillbringar nästan halva sin fria tid (12 och en halv timme per vecka) i närvaro av något av barnen. För småbarnspapporna är såväl andelen som tiden mindre. Men för föräldrarna till de äldre barnen är förhållandet ett annat. Där är det möjligen så att papporna har mer fri tid tillsammans med barn än vad mammorna har, även om skillnaden härvidlag inte är särskilt stor. I timmar räknat skiljer sig små- och storbarnspappor i genomsnitt inte åt. Det gör däremot mammorna, de små barnen får mer tid än de äldre barnen med mamma när hon har fri tid.

Sammanboende föräldrar tillbringar mycket lite fri tid uteslutande tillsammans med barn, dvs. utan att någon annan finns närvarande. Det handlar i genomsnitt om en eller två timmar per vecka, möjligen urskiljer sig småbarnsmammorna med drygt 3 timmar per vecka. Inte oväntat utgör här de ensamstående mammorna ett undantag, de tillbringar nämligen betydligt mer tid uteslutande med barn.

Det kan synas märkligt att sammanboende män med hemmavarande barn tillbringar fler fritidstimmar tillsammans med sin maka än vice versa. Förklaringen torde vara att män i högre grad än kvinnor ägnar sig åt någon fritidsaktivitet i närvaro av en (t.ex.) hemarbetande maka än tvärt om.

Det framgår tydligt i tabellen att närvaro av andra, icke hushållsmedlemmar, varierar starkt mellan grupperna. Särskilt yngre, ensamstående kvinnor och män tillbringar en betydande del av sin fria tid tillsammans med andra personer.

En obesvarad men intressant fråga är *vad* föräldrar (och andra) sysslar med tillsammans med barn (och övriga) under den fria tiden och inom hemarbetets ram. *Vad* ser barnen sina föräldrar syssla med? Vilken arbetsfördelning visar föräldrarna upp? Skiljer det sig åt beroende på om barnen är pojkar eller flickor eller i olika åldrar? Även om det skulle bli fråga om komplicerade bearbetningar av data, är det fullt möjligt att kasta en hel del ljus över denna typ av frågor med hjälp av tidsanvändningsundersökningens datamaterial.

5.6 Uppehållsplats

I tidsdagboken fanns en fråga vars svar innehåller uppgifter om huruvida uppgiftslämnarna befann sig hemma eller ej vid mätdagens början och slut. Dessa uppgifter, tillsammans med de uppgifter om förflyttningar och resor under mätdagens lopp som antecknats i dagböckerna, har tagits till utgångspunkt för en enkel och grov kodning av var uppgiftslämnarna befann sig under mätdagens lopp.

Här redovisas var den fria tiden tillbringas (dock ej resor i samband med fri tid). Vilken betydelse har t.ex. bostaden för kvinnors och mäns fria tid? Tillbringas den i samma eller olika utsträckning hemma eller på någon annan plats?

I tabell 5.8 ges tiden för vistelse på olika platser. Den absolut övervägande delen av den fria tiden tillbringas i eller i anslutning till bostaden. "Övrigt" i tabellen representerar de platser som inte täcks av alternativen, i bostaden, vid fritidshus och hemma hos andra personer.

Skillnaderna mellan kvinnor och män är små. Män har något lite längre fri tid än kvinnor. Möjligen tillbringas män lite mer tid än kvinnor utom hemmet.

I tabell 5.9 har den fria tiden fördelats procentuellt efter var den tillbringas. Också här är skillnaderna små, och finns någon skillnad så går den i riktning mot att kvinnor vistas en något större andel av sin fria tid hemma och en något mindre andel utom hemmet jämfört med vad män gör.

Tabell 5.8 Genomsnittlig tid för vistelse på olika platser i samband med fri tid (exkl. resor) efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka

	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var- dagar	Vecko- slut	Hela veckan	Var- dagar	Vecko- slut	Hela veckan	Var- dagar	Vecko- slut	Hela veckan
I (vid) bostaden	2.50	3.48	21.46	2.42	3.59	21.28	2.46	3.54	21.37
Vid fritidshus	0.02	0.05	0.18	0.01	0.05	0.13	0.01	0.05	0.16
Hemma hos andra	0.21	0.52	3.27	0.22	1.00	3.50	0.21	0.56	3.38
Övrigt	0.31	1.02	4.36	0.42	1.24	6.15	0.36	1.13	5.26
Oklart var	0.01	0.03	0.14	0.01	0.05	0.18	0.01	0.04	0.16
Uppgift saknas	0.01	0.02	0.06	0.01	0.02	0.08	0.01	0.02	0.07
Fri tid, totalt	3.45	5.52	30.26	3.48	6.36	32.12	3.46	6.14	31.20

Tabell 5.9 Genomsnittlig tid för vistelse på olika platser i samband med fri tid (exkl. resor) efter kön, procent

	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar	Var- dagar	Vecko- slut	Alla dagar
I (vid) bostaden	76	65	71	71	60	67	73	62	69
Vid fritidshus	1	1	1	0	1	1	0	1	1
Hemma hos andra	9	15	11	10	15	12	9	15	12
Övrigt	14	18	15	18	21	19	16	19	17
Oklart, uppgift saknas	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Fri tid, totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100

5.7 Resor och färdmedel

I dagboken uppmanades uppgiftslämnarna att anteckna vilket färdmedel de använde vid varje förflyttning eller resa. Dessa uppgifter kodades senare i de kategorier som visas i tabell 5.10. Eftersom syftet med resorna också kodats finns uppgifter om såväl syfte som färd sätt.

I tabellen nedan åtskiljs resor med fyra olika syften, nämligen arbetsresor⁵, resor i samband med hemarbete, i samband med fri tid och övriga resor. De tre första typerna av resor tar lika lång tid i anspråk, cirka tre timmar per vecka i genomsnitt, övriga resor en knapp timme.

⁵ Med arbetsresor avses resor till och från förvärvsarbete. Resor under arbetstid och som en del av förvärvsarbetet (chaufförer, etc.) är inte registrerade.

Män åker bil

Till att börja med kan man konstatera att män i genomsnitt kanske ägnar något mer tid än kvinnor åt resande av det undersökta slaget (drygt tio respektive knappt nio timmar per vecka). Fördelas detta resande på färdmedel finner man att bilen har större betydelse som transportmedel för män än för kvinnor. Drygt 60 procent av tiden för männens resande sker med bil vilket ska jämföras med drygt 50 procent för kvinnorna. Och räknat i timmar tillbringar den genomsnittlige mannen i Sverige i åldern 20-64 år sex och en halv timme per vecka resande (utom arbetet) i bil. För kvinnornas del ligger genomsnittet på fyra och en halv timme per vecka. Allmänna färdmedel, dvs. buss, tåg, spårvagn, tåg, etc., används ungefär lika lång tid av kvinnor och män.

5.7.1 Arbetsresor

Hela gruppen män ägnar i genomsnitt mer tid än kvinnor till att resa till och från förvärvsarbetet. Det beror naturligtvis åtminstone till en del på att fler män än kvinnor förvärvsarbetar en genomsnittlig dag. Men bortsett från detta skiljer sig sammansättningen av färdmedel åt. Mer än 60 procent av tiden för männens resande till jobbet sker med bil och 15 procent med allmänna färdmedel. För kvinnorna är motsvarande andelar drygt 40 respektive drygt 20 procent. Skillnaden i användandet av bil är betydande, i tid räknat använder män bil drygt dubbelt så mycket tid som kvinnor för resor till och från arbetet.

Hela 22 procent av tiden för kvinnogruppens arbetsresor sker till fots, vilket är en lika stor andel som de allmänna färdmedlen står för. Män till fots på väg till arbetet är en betydligt mer sällsynt förekomst, knappt tio procent av tiden för arbetsresandet sker på det sättet.

5.7.2 Resor med anknytning till hemarbete

Om nu männen tar bilen till jobbet kunde man kanske tänka sig att kvinnor utnyttjar den mer i samband med inköp av olika slag, vilket torde utgöra en väsentlig del av resandet i samband med hemarbete⁶. Så tycks dock inte alls vara fallet. Totalt ägnar kvinnor mer eller i varje fall lika mycket tid åt resor av detta slag som vad män gör. Men den andel av resandet som sker med bil är större för män än för kvinnor (drygt 70 respektive knappt 60 procent). En

⁶ Datamaterialet medger en finare uppdelning av resorna än vad som redovisas här. Det är t. ex. möjligt att studera inköpsresor (och andra typer av resor) för sig. Det är dock inte gjort.

fjärdedel av restiden inom detta område använder kvinnor fötterna, för männen är det fråga om en sjundedel.

För såväl män som kvinnor tycks bilen spela en större roll vid resor i samband med hemarbete än vid resor i samband med förvärvsarbete.

5.7.3 Fritidsresor

För resor som sker i samband med fri tid tycks bilen ha nästan samma betydelse för kvinnor och män, åtminstone är skillnaderna betydligt mindre än tidigare. Den intar också för dessa typer av resor en framskjuten plats, 60 procent av restiden används bil. Inte heller de övriga färdssätten skiljer könen åt.

Övriga resor, slutligen, d. v. s . resor som inte kan hänföras till någon av ovanstående kategorier, tar en mer begränsad tid i anspråk. Det finns här ingenting som på något markant sätt skiljer män och kvinnor.

Tabell 5.10 Genomsnittlig tid för resor av olika slag med uppdelning på färdmedel efter kön, timmar och minuter per vecka respektive procent

	Kvinnor		Män		Samtliga	
	Tim	%	Tim	%	Tim	%
Arbetsresor, totalt	2.19	100	3.25	100	2.53	100
Bil	0.58	42	2.09	63	1.34	54
Allmänna färdmedel	0.32	23	0.30	15	0.31	18
Till fots	0.30	22	0.19	9	0.25	14
Cykel	0.11	8	0.14	7	0.12	7
Annat färdmedel	0.02	2	0.02	1	0.02	1
Okänt färdmedel	0.02	1	0.07	4	0.05	3
Väntan	0.04	3	0.03	2	0.04	2
Hemarbetsresor, totalt	3.12	100	2.55	100	3.04	100
Bil	1.52	58	2.09	74	2.01	66
Allmänna färdmedel	0.19	10	0.08	4	0.13	7
Till fots	0.48	25	0.25	14	0.37	20
Cykel	0.08	4	0.06	4	0.07	4
Annat färdmedel	0.00	0	0.01	1	0.01	0
Okänt färdmedel	0.03	2	0.05	3	0.04	2
Väntan	0.01	1	0.01	1	0.01	1
Fritidsresor, totalt	2.28	100	3.08	100	2.49	100
Bil	1.27	58	1.56	62	1.41	60
Allmänna färdmedel	0.24	16	0.29	15	0.27	16
Till fots	0.24	16	0.23	12	0.24	14
Cykel	0.04	3	0.04	2	0.04	3
Annat färdmedel	0.04	3	0.07	4	0.05	3
Okänt färdmedel	0.03	2	0.04	2	0.03	2
Väntan	0.02	2	0.05	3	0.04	2
Övriga resor, totalt	0.42	100	0.48	100	0.45	100
Bil	0.18	42	0.22	47	0.20	44
Allmänna färdmedel	0.10	24	0.09	19	0.09	21
Till fots	0.11	26	0.11	23	0.11	24
Cykel	0.02	4	0.03	7	0.02	6
Annat färdmedel	0.01	1	0.01	1	0.01	1
Okänt färdmedel	0.01	2	0.01	3	0.01	2
Väntan	0.00	1	0.00	1	0.00	1
Resor, totalt	8.42	100	10.16	100	9.29	100
Bil	4.35	53	6.36	64	5.36	59
Allmänna färdmedel	1.25	16	1.16	12	1.21	14
Till fots	1.53	22	1.19	13	1.36	17
Cykel	0.25	5	0.28	5	0.26	5
Annat färdmedel	0.07	1	0.10	2	0.09	2
Okänt färdmedel	0.09	2	0.17	3	0.13	2
Väntan	0.08	2	0.10	2	0.09	2

6 Tidsbrist, ansvarsfördelning, omsorg

Tidigare avsnitt har helt baserats på de uppgifter om tidsanvändningen som hämtats in genom uppgiftslämnarnas dagbokföring. I samband med den inledande besöksintervjun ställdes en del frågor som anknyter till eller kompletterar bilden av hur tiden används. Tre frågor ska tas upp. Dessa är upplevd tidsbrist, fördelning inom hushåll av ansvar för några olika hemarbetsysslor och omsorg om personer som inte tillhör det egna hushållet.

6.1 Upplevd tidsbrist

Följande frågor ställdes i samband med den inledande besöksintervjun:

Brukar Du ha så mycket att göra på vardagarna att Du har svårt att hinna med allt som behöver göras?

Finns det saker Du skulle vilja göra vanliga vardagar som Du tvingas avstå ifrån på grund av tidsbrist?

Om ja på föregående fråga:

Om Du hade bättre med tid på vardagarna, vad skulle Du då i första hand ägna mer tid åt?

Vi har tidigare konstaterat att vissa grupper förefaller mer tidspressade än andra genom att de har mer begränsad fri tid och ägnar mer tid åt arbete i någon form. Särskilt småbarnsföräldrarna tillhör denna grupp. Frågan är om denna tolkning av situationen återspeglas i svaren på ovanstående frågor.

Den tredje frågan, ovan, gäller vad uppgiftslämnaren skulle vilja ägna mer tid åt i mån av möjlighet. Tanken bakom den frågan är ett försök att klassificera den upplevda tidsbristen. Kanske är det så att en person som upplever tidsbrist för att hon eller han inte får tillräckligt mycket tid för fritidssysselsättningar kan tänkas vara av en annan karaktär än om tidsbristen eftersätter förvärvs- eller hemarbete. Hypotesen är att den senare typen av tidsbrist på sikt kanske kan få allvarigare konsekvenser. Det skulle ju t.ex. kunna innebära att veckosluten mer måste tas i anspråk för verksamheter som är direkt eller indirekt viktiga för försörjningen eller av andra tvingande skäl inte kan uppskjutas i längden. Naturligtvis kan det vara illa nog om vardagen inte ger utrymme för fritidsaktiviteter i önskad utsträckning, i varje fall om den fria tiden är starkt begränsad.

I tabell 6.1 visas hur svaren på dessa frågor fördelar sig. De som har klassificerats som om de har ont om tid har svarat "ja" på de två första frågorna ovan. Övriga klassificerades som om de ej har ont om tid. De som uppger sig ha ont om tid har sedan fördelats med hänsyn till vilka aktiviteter de i första hand skulle vilja ha mer tid till.

Ser vi först till samtliga kvinnor och män finns uppenbarligen inte någon skillnad, varken när det gäller andel som upplever sig lida av tidsbrist (55 procent) eller huvudkategori av aktiviteter som de skulle ägna mer tid åt i mån av möjlighet. En knapp tredjedel av befolkningen i åldersgruppen 20 till 64 år skulle vilja ha mer tid under vardagarna för fritidssysselsättningar av olika slag. En sjättedel skulle vilja ägna mer tid till hushållsarbete. Men det är ytterligt få som på dessa frågor uppger att de skulle vilja ägna mer tid till förvärvsarbete.

Det är alltså ytterst få personer som uppger att de lider brist på tid för förvärvsarbete (och för personliga behov). Frågan är om inte detta kan vara ett uttryck för förvärvsarbetets starka ställning i förhållande till andra aktiviteter, att det inkomstbringande arbetet får den tid som situationen kräver, vilket för män tycks vara heltidsarbete (i princip) oavsett stadium i livscykeln, för kvinnor hel eller deltid, beroende på livssituation.

Och när förvärvsarbetet och de personliga behoven fått sin tid, återstår ett antal timmar som ska räcka till att sköta barn och hem och till fri tid. Intervjufrågan om att ha ont om tid tycks uppfattas så: räcker resten av tiden till att sköta hem och barn och till fri tid eller blir något eftersatt?

Skillnaderna i upplevd tidsbrist mellan livsfaserna är betydande.

Småbarnsföräldrar lider brist på tid

Mest utsatta på denna punkt är inte oväntat småbarnsföräldrarna. Omkring 70 procent uppger att de har ont om tid. Visserligen är det fritidsaktiviteter som är mest eftersatta för de sammanboende men det är nästan lika vanligt att de vill ha mer tid för hemarbete, där omsorgen om barnen intar den främsta platsen. Var fjärde småbarnspappa tycker att tiden inte räcker till för barnen. Var sjätte eller sjunde sammanboende småbarnsmamma är i motsvarande situation. I övrigt är skillnaderna mellan kvinnor och män inte särskilt framträdande.

Men nästan var tredje ensamstående småbarnsmamma har ont om tid och skulle i första hand vilja kunna ägna barnen mer tid. Och detta är den enda gruppen i vilken fler vill ha mer tid för barnen (och hemarbete som helhet) än till fritidsaktiviteter.

Tabell 6.1 Upplevd tidsbrist och eftersatta aktiviteter efter familjecykkel och kön, vardagar, procent

	Ej ont om tid	Ont om tid:						Uppgift saknas		
		Totalt	därför:							
			Förvärvsarbete	Hemarbete därför för barn:	Studier	Fri tid	Annat		Ej uppgivet	
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:										
Kvinnor
Män	53	46	0	8	..	3	33	1	1	1
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:										
Kvinnor	53	47	0	3	..	14	30	0	0	0
Män	43	55	0	4	..	7	41	1	2	1
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:										
Kvinnor	33	68	0	13	..	5	48	0	1	0
Män	47	53	2	12	..	2	36	0	1	0
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:										
Kvinnor	43	56	1	13	..	6	35	1	0	1
Män	37	62	1	14	..	1	42	3	1	1
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:										
Kvinnor	40	60	0	9	..	8	41	0	2	0
Män	51	48	0	9	2	3	34	0	1	1
Sammanboende småbarnsföräldrar:										
Kvinnor	31	69	0	26	15	8	34	0	1	0
Män	28	72	1	32	24	2	36	1	1	0
Ensamstående småbarnsföräldrar:										
Kvinnor	32	68	0	38	31	5	25	0	0	0
Män
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):										
Kvinnor	39	61	0	18	4	6	34	1	1	0
Män	38	61	2	20	7	2	35	0	3	0
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):										
Kvinnor	34	65	0	24	15	11	29	0	0	0
Män
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:										
Kvinnor	62	37	0	11	..	3	22	0	2	0
Män	59	41	3	10	..	3	22	1	2	0
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:										
Kvinnor	64	35	0	12	..	4	15	2	2	1
Män	69	31	1	9	..	2	18	1	0	1
Samtliga:										
Kvinnor	45	55	0	17	..	6	30	1	1	1
Män	45	55	1	16	..	3	32	1	2	0

För sammanboende föräldrar till de lite större barnen är upplevd tidsbrist nästan lika vanlig (cirka 60 procent). Och av de ensamstående storbarnsmammorna är det 65 procent som lider brist på vardagstid, var sjätte vill ha mer tid för sina barn.

Av de äldre, barnlösa har uppemot två tredjedelar inte ont om tid. För de som har ont om tid är det huvudsakligen fritidsaktiviteter men också hemarbete som fått stryka på foten.

Av de unga utan barn, sammanboende eller ensamstående, är det en något större andel som upplever tidsbrist under vardagarna. Här dominerar mycket kraftigt fritidsaktiviteter som eftersatta aktiviteter. Av de ensamstående unga tycker fler män än kvinnor att de har ont om tid, men av de sammanboende är det tvärt om.

Det är naturligtvis fullt möjligt att undersöka hur tidsanvändningen skiljer sig mellan de som anser sig ha och de som inte anser sig ha ont om tid. Det har dock inte kunnat göras inom ramen för denna rapport.

6.2 Fördelning av ansvar för hemarbete

I tidigare avsnitt har kvinnor och män jämförts med avseende på hur mycket tid de i genomsnitt lägger ner på olika hemarbetssysslor. Det är alltså deltagande. Men hur fördelas ansvaret, vem tar initiativ inom olika områden? Frågan är: återspeglar arbetsfördelningen, mätt med tidsinsatser, också ansvarsfördelningen?

Det är inte meningen att här försöka ge något mer omfattande svar på den frågan utan bara att redovisa svaren på några frågor om ansvarsfördelningen som ställdes i samband med den inledande besöksintervjun.

De fyra första frågorna, som riktade sig till alla sammanboende lyder:

Vem tar normalt ansvar för att hushållets räkningar blir betalda?

Vem ansvarar för att det finns mat hemma?

Vem brukar ta initiativ till att Ni städar hemma?

När något i bostaden behöver repareras, vem brukar då se till att det blir åtgärdat?

De tre sista frågorna, ovan, gäller sysslor som har mer eller mindre goda motsvarigheter i tidsanvändningsmätningen. Därmed finns också uppgifter om hur mycket tid kvinnor och män faktiskt ägnar dessa aktiviteter.

Till sammanboende föräldrar med hemmavarande barn ställdes två frågor:

Om det yngsta barnet är upp till 12 år:

Vem ansvarar för att det finns hela och rena kläder till barnet/barnen?

Om det yngsta barnet är upp till 16 år:

Vem tar normalt hand om kontakterna med barnets/barnens skola, daghem, fritidshem, barnavårdscentral?

Frågan om hela och rena kläder anknyter till arbetet med tvätt, strykning och vård av kläder. Just här finns de allra största skillnaderna mellan kvinnor och män, kvinnorna lägger ner åtminstone fem gånger så mycket tid på att tvätta och stryka som vad män gör.

I diagram 6.1-6.6 visas hur svaren på frågorna ovan fördelar sig. Den vänstra delen av staplarna anger hur stor andel av uppgiftslämnarna som uppger att de själva alltid eller oftast tar ansvar för eller initiativ till det frågan gäller. Den därpå följande, prickiga delen anger hur stor andel som uppger att svaret delas lika, och den tredje, spräckliga anger hur stor andel som säger att make/maka/sambo alltid eller oftast tar ansvaret. Vore alla sammanboende överens om hur ansvarsfördelningen inom dessa olika områden faktiskt är, skulle man förvänta sig att kvinnor och män ger svar som utgör varandras spegelbilder. Den prickiga delen (andelen som uppger sig dela lika på svaret) borde vara ungefär lika lång för kvinnor och män och kvinnors vänstra del borde vara lika lång som männens tredje, spräckliga del och vice versa. Och finns inte denna symmetri i diagrammen kan det bero på att antingen kvinnor eller män har en benägenhet att överdriva eller underskatta sin del av ansvaret.

I de flesta diagram finns en påtaglig sådan symmetri. Det finns (med några undantag) alltså inte någon stor brist på överensstämmelse mellan kvinnors och mäns uppfattningar om vem som ansvarar för vad.

6.2.1 Ansvar för att betala räkningar

Att ansvara för att hushållets räkningar blir betalda är ganska jämnt fördelat, det är i varje fall inte någonting som påtagligt skiljer könen åt. Ungefär 30 procent av samtliga kvinnor och män, men betydligt fler bland de yngre,

barnlösa, uppger att ansvaret delas lika (diagram 6.1). Möjligen anser större andel män att de själva har ansvaret än att deras maka/sambo har det. För kvinnor finns inte någon sådan skillnad.

6.2.2 Ansvar för att det finns mat hemma

Kvinnor och män ägnar ungefär lika mycket tid åt att handla dagligvaror. Men både kvinnor och män är överens om att det i de allra flesta fall är kvinnorna som tar ansvar för detta (diagram 6.2). Men det står därmed uppenbarligen inte i någon rimlig proportion till hur själva inköpsarbetet är fördelat. Kanske är det så att män i högre grad än kvinnor gör inköp av dagligvaror på makens/makans initiativ ("Vill Du vara vänlig och handla mjölk och kaffe på vägen hem").

Även här är ansvaret jämnast fördelat bland de yngre, barnlösa.

6.2.3 Initiativ till städning

Att ta initiativ till att städa är liksom att utföra städningen mycket ojämnt fördelat (diagram 6.3). Kvinnorna tar både initiativ till och städar. Männen gör i mycket liten utsträckning anspråk på att det är de själva som tar sådana initiativ. Bland de yngre, barnlösa verkar inte kvinnor och män ha samma uppfattning om i vilken utsträckning initiativet delas lika. En större andel av männen än kvinnorna anser att initiativet tas lika ofta av dem själva som av sina sambor.

6.2.4 Reparationer i bostaden

Här är kvinnor och män överens om att det till övervägande delen är männen som ser till att reparationer i bostaden blir utförda (diagram 6.4). Det är också män som lägger ner tid på reparations- och underhållsarbete hemma. Skillnaderna mellan livsfaserna är små.

6.2.5 Ansvar för att barnen har hela och rena kläder

På denna punkt finner man en praktiskt taget fullständigt genomförd ansvarsfördelning; drygt 90 procent av kvinnorna uppger att de alltid eller oftast har ansvaret (diagram 6.5). 85 procent av männen uppger att deras maka har detta ansvar. Det är därmed så att kvinnorna nästan helt och hållet både ansvarar för och utför detta arbete.

Diagram 6.1 Ansvar för att hushållets räkningar blir betalda efter kön och familjecykel, procent

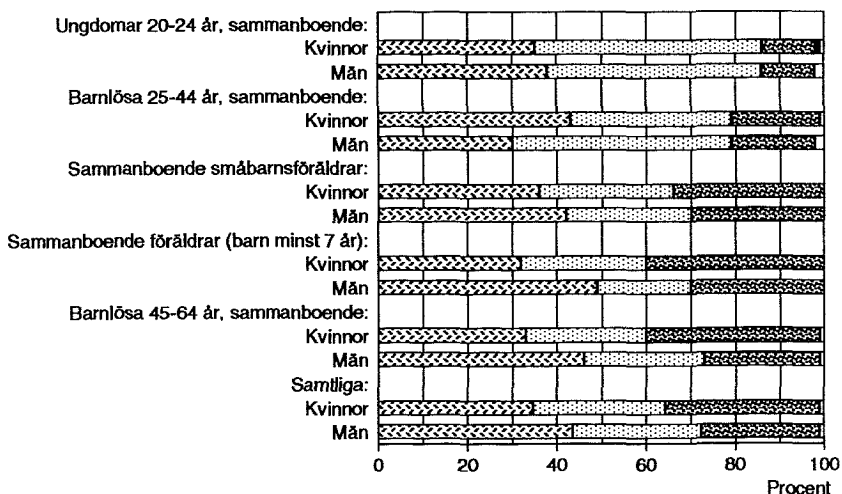

Diagram 6.2 Ansvar för att det finns mat hemma efter kön och familjecykel, procent

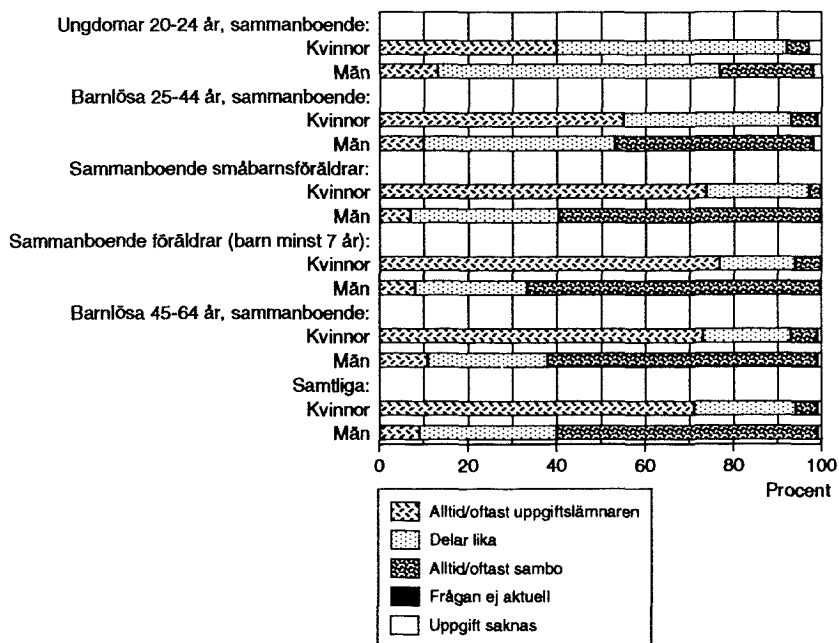

Diagram 6.3 Initiativ till att städa hemma efter kön och familjecykel, procent

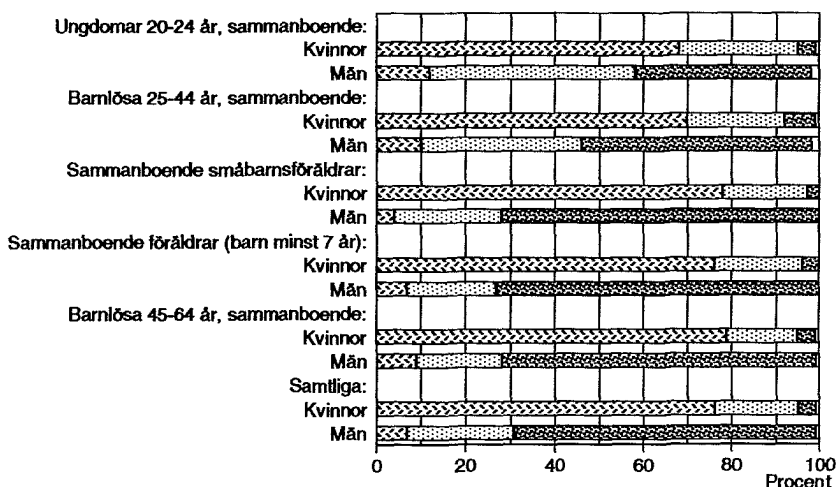
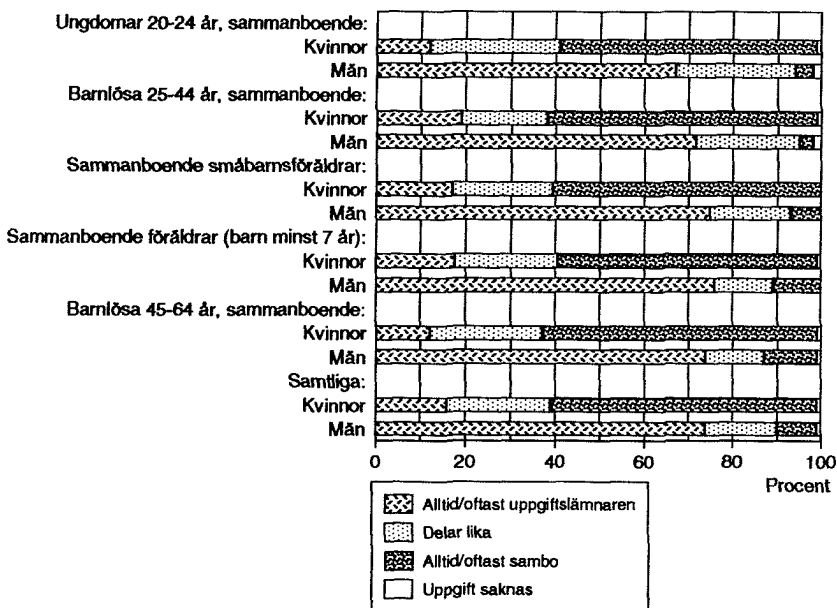

Diagram 6.4 Initiativ till att åtgärda reparationsbehov i hemmet efter kön och familjecykel, procent

6.2.6 Kontakter med barnens institutioner

Denna fråga skiljer sig i viss mån från de övriga genom att den frågar vem som "tar hand om" kontakterna, dvs. vem som tar sig tid till kontakterna.

Även detta är till övervägande delen kvinnornas område, även om upp emot en tredjedel uppger att det delas lika (diagram 6.6).

En fråga infinner sig här; finns någon skillnad i beteende beroende på inställning i ansvarsfrågorna? Städar t.ex. de män mer som uppger att de delar på initiativet än de män som aldrig tar initiativ till städning? Givetvis kan datamaterialet i tidsanvändningsundersökningen bearbetas med utgångspunkt i frågeställningar av detta slag. Det är dock inte gjort.

Diagram 6.5 Ansvar för att barnen har hela och rena kläder efter kön, sammanboende föräldrar med barn upp till 12 år, procent

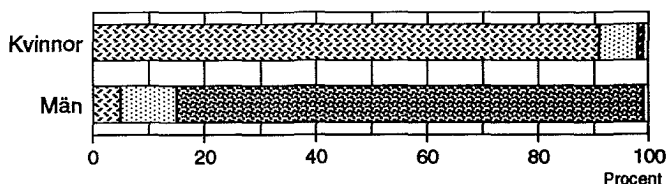
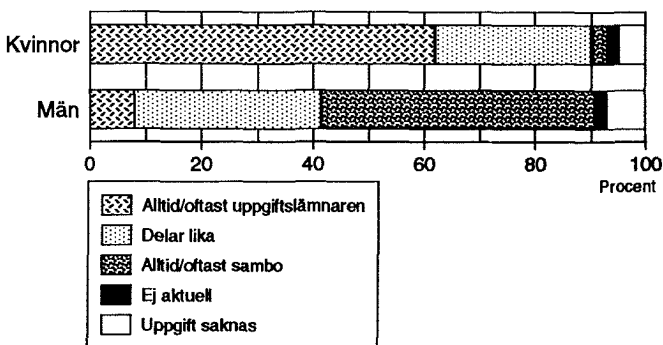

Diagram 6.6 Tar hand om kontakter med barnens skola, dagis, etc., efter kön, sammanboende föräldrar med barn upp till 16 år, procent

6.3 Omsorg om personer som inte tillhör hushållet

I avsnitt 4.2 nämndes att den tid som används för omsorg om personer som inte tillhör det egna hushållet är en av de aktiviteter som inte mäts med någon högre kvalitet i tidsanvändningsundersökningens dagbokföringsdel. Bland annat av det skälet ställdes vid besöksintervjun följande frågor:

Finns det någon eller några personer som inte tillhör Ditt eget hushåll som är beroende av Din hjälp i form av matinköp, städning, tvätt, regelbunden barnpassning eller något liknande? Jag menar då inte personer som är beroende av Dig i Din yrkesutövning.

Om svaret på föregående fråga var "Ja":
Ungefär hur lång tid per vecka brukar Du hjälpa den personen/de personerna?

På den första frågan uppger 14 procent av kvinnorna att de har en (10 procent) eller fler personer (4 procent) som är beroende av deras hjälp. För männen är denna andel något lägre, 9 procent (6 procent uppger att det är en beroende person, 3 procent att det är flera personer).

För många är det naturligtvis mycket svårt att ge en tillförlitlig uppskattning av hur mycket tid som används för sådan omsorg. Det kan ju variera från en tid till en annan liksom att olika veckor och dagar kan skilja sig åt. Om mätningen är osäker kan det finnas anledning att tillgripa ett robustare mått på den tidsmässiga omfattningen än medelvärde eller genomsnitt. Här redovisas därför medianvärdet för dem som utför omsorg. För kvinnor är denna mediantid 4 timmar per vecka och för män 3 timmar. Det innebär att av de 14 procent av kvinnorna som utövar sådan omsorg, tar omsorgen 4 timmar per vecka eller mer för den ena hälften och 4 timmar eller mindre för den andra hälften.

Det är således något fler kvinnor än män som uppger att det finns personer som inte tillhör det egna hushållet som är beroende av deras hjälp och att denna hjälp tar lite längre tid per vecka för kvinnorna än för männen.

Materialet medger att de åldersvariationer (och andra) som troligen finns, kan studeras. Det är inte gjort.

Vad gjorde Du mellan 14.30 och 17.00?

Klockan	Vad gjorde Du huvudsakligen mellan klockslagen? <ul style="list-style-type: none"> ● Gjorde Du flera saker efter varandra, anteckna den sysselsättning som tog längst tid. ● OBS Endast en aktivitet per rad! ● Glöm inte att anteckna resor och färdstråk 	Gjorde Du något annat samtidigt? <ul style="list-style-type: none"> ● Anteckna den viktigaste samtliga sysselsättningen. 	Var Du ensam eller tillsammans med någon? I så fall, med vem eller vilka?		För SCBs anteckningar								
			Var ensam	Andra	UB-nr	Rad	HA	BA	L				
			Hushållsmedlemmar										
			2	3	4	5	6	7					
14.30-									060				
14.40-									061				
14.50-									062				
15.00-									063				
15.10-									064				
15.20-									065				
15.30-									066				
15.40-									067				
15.50-									068				
16.00-									069				
16.10-									070				
16.20-									071				
16.30-									072				
16.40-									073				
16.50-									074				
17.00-													

Ett förmånskat uppslag ur den tidsdagbok som användes i tidsanvändningsundersökningen 1990/91.

Gruppering av aktiviteter i tidsanvändningsundersökningen 1990/91

Nivå I	Nivå II	Nivå III
Förvärvsarbete	Förvärvsarbete, mm	Ordinarie arbete i huvudycke Övertidsarbete i huvudycke Bisyssla, extraknäck Måltider i samband med arbete Annan tid på arbetsplatsen
	Arbetsresor	Arbetsresor
Hemarbete	Hushållsarbete	Matlagning Brödbakning Egenproduktion av matvaror Diskning, avdukning Städning av bostaden Tvätt, strykning Vård, tillverkning av kläder Eldning, vedhuggning
	Underhållsarbete	Skötsel av tomt och trädgård Rastning av hund Annan skötsel av sällskapsdjur Byggnadsarbeten, ombyggnader Reparationer, underhåll i hemmet Reparation, underhåll av fordon Reparation, underhåll av annat Ospecificerat underhåll
	Omsorg om egna barn	Tillsyn och hjälp till barn Hjälp med läxläsning Lek med barn Samtal med barn Högläsning för barn Föräldramöten mm Närvaro vid barns aktiviteter Annan omsorg om barn
	Omsorg om andra	Hjälp till vuxna i eget hushåll Hjälp till barn i andras hushåll Annan hjälp till andras hushåll Besök av patient på sjukhus
	Inköp varor o tjänster	Inköp av dagligvaror Inköp av andra varor Medicinsk behandling utom hemmet Ärenden, offentliga inrättningar Andra och ospecificerade ärenden
	Annat hemarbete	Annat hemarbete
	Resor i samband med hemarbete	Resor i samband med hemarbete
Personliga behov	Personlig omvårdnad	Nattsömn Middagslur Sängliggande pga sjukdom Personlig hygien, av-, påklädning Bastu, solarium Annan personlig omvårdnad
	Måltider	Måltider Kaffe, förfriskningar
	Resor i sb med personliga behov	Resor i sb med personliga behov

Gruppering av aktiviteter i tidsanvändningsundersökningen, forts.

Nivå I	Nivå II	Nivå III
Studier	Studier	Målinriktade studier, lektioner Målinriktade studier, hemarbete Studiecirklar och liknande Läsning av facklitteratur o dyl Resor i samband med studier
Fri tid	Idrott och friluftsliv	Promenader i skog och mark Andra promenader Jakt Fiske Idrott, motion utomhus Idrott, motion inomhus Bilutflykter Annat idrotts- eller friluftsliv
	Föreningsverksamhet, mm	Föreningsverksamhet (ej religiös) Religiös verksamhet
	Underhållning, kultur	Åskådare vid idrottsevenemang Biobesök Teater, konsert, utställningar Biblioteksbesök Annan underhållning
	Social samvaro	Fest, kalas Besök hos släkt och vänner Besök av släkt och vänner Samtal Telefonsamtal Besök på restaurang, kafé, bar Dans, diskotek Spel, sällskapslekar Andra sociala sammankomster
	TV och radio	TV-, videotittande Radiolyssnande
	Läsning	Dagstidningsläsning Veckotidningsläsning Bokläsning Övrig, ospecificerad läsning
	Hobbies	Stickning Annat handarbete Dator Tekniska hobbies, samling Spel, lek ensam Penningspel Lyssnande, grammofon, bandspelare Musikutövning Andra hobbies
	Övrig fri tid	Vila, meditera, göra ingenting Övrig och ospecificerad fri tid
	Resor i sb med fri tid	Resor i sb med fri tid
Övrigt, okodbart	Övrigt, okodbart	Förde tidsdagbok Ospecifierade resor Ej uppgiven eller okodbar akt.

Redovisningsgruppernas storlek

	Män Kvinnor		däruv: AKU-urval
	1833	1803	
Samtliga	1833	1803	
<i>Alder</i>			
20-34 år	642	655	
35-49 år	699	702	
50-64 år	492	446	
<i>Familjecykel</i>			
Ungdomar 20-24 år, boende hos föräldrar:	71	-	
Ungdomar 20-24 år, ensamstående:	90	59	
Ungdomar 20-24 år, sammanboende:	52	77	
Barnlösa 25-44 år, sammanboende:	143	110	
Barnlösa 25-44 år, ensamstående:	216	109	
Sammanboende småbarnsföräldrar:	359	406	
Ensamstående småbarnsföräldrar:	-	158	119
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):	367	367	
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):	-	262	188
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:	398	404	
Barnlösa 45-64 år, ensamstående:	108	132	
<i>Sammanboende småbarnsföräldrar</i>			
Sammanboende föräldrar med yngsta barn 0-3 år:	253	296	
Sammanboende föräldrar med yngsta barn 4-6 år:	106	110	
<i>Livssituation med avseende på normal arbetstid, samboförhållande och barn i olika åldersgrupper</i>			
Arbetar heltid, ensamstående, ej barn	353	200	
Arbetar heltid, ensamstående, små barn	-	65	52
Arbetar heltid, ensamstående, barn 7-18 år	-	176	132
Arbetar ej, ensamstående, ej barn	108	69	
Arbetar heltid, make/maka heltid, ej barn	267	220	
Arbetar heltid, make/maka heltid, små barn	92	102	
Arbetar heltid, make/maka heltid, barn 7-18 år	174	182	
Arbetar heltid, maka deltid, ej barn	148	-	
Arbetar heltid, maka deltid, små barn	154	-	
Arbetar heltid, maka deltid, barn 7-18 år	161	-	
Arbetar heltid, maka arbetar ej, ej barn	65	-	
Arbetar heltid, maka arbetar ej, små barn	88	-	
Arbetar deltid, make heltid, ej barn	-	134	
Arbetar deltid, make heltid, små barn	-	165	
Arbetar deltid, make heltid, barn 7-18 år	-	142	
Arbetar ej, make heltid, små barn	-	118	
<i>H-region</i>			
Stockholm	258	263	
Göteborg och Malmö	260	242	
Större kommuner	646	630	
Södra mellanbygden	414	411	
Norra tätbygden	126	122	
Norra glesbygden	129	135	
<i>Socioekonomisk grupp</i>			
Ej förvärvsarbetande	207	363	
Arbetare	712	648	
Tjänstemän	696	698	
Jordbrukare/företagare	217	91	
(Uppgift saknas	1	3)	

Redovisningsgruppernas storlek

	Män Kvinnor		dårv: AKU-urval	
<i>Familjcykel (reviderad) och region</i>				
Barnlösa 20-44 år, ensamstående:				
Storstadsområden	92	53		
Övriga landet	214	115		
Barnlösa 20-44 år, sammanboende:				
Storstadsområden	57	55		
Övriga landet	138	132		
Sammanboende småbarnsföräldrar:				
Storstadsområden	97	115		
Övriga landet	262	291		
Ensamstående småbarnsföräldrar:				
Storstadsområden	-	75	56	
Övriga landet	-	83	63	
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):				
Storstadsområden	109	107		
Övriga landet	258	260		
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):				
Storstadsområden	-	95	73	
Övriga landet	-	167	115	
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:				
Storstadsområden	98	91		
Övriga landet	300	313		
<i>Familjcykel och socioekonomisk grupp, endast förvärvsarbetande</i>				
Barnlösa 20-44 år, ensamstående:				
Arbetare	143	64		
Tjänstemän	84	68		
Barnlösa 20-44 år, sammanboende:				
Arbetare	98	61		
Tjänstemän	73	82		
Sammanboende småbarnsföräldrar:				
Arbetare	151	129		
Tjänstemän	149	132		
Ensamstående småbarnsföräldrar:				
Arbetare	-	66	52	
Tjänstemän	-	51	40	
Sammanboende föräldrar (barn minst 7 år):				
Arbetare	120	127		
Tjänstemän	181	189		
Jordbrukare/företagare	61	-		
Ensamstående föräldrar (barn minst 7 år):				
Arbetare	-	105	78	
Tjänstemän	-	126	93	
Barnlösa 45-64 år, sammanboende:				
Arbetare	124	162		
Tjänstemän	149	130		
<i>Ensamboende</i>				
Ensamboende	367	269		
Ej ensamboende	1466	1534		

Standardavvikelser, genomsnittlig tid för aktiviteter efter kön, minuter per dygn

	Kvinnor			Män			Samtliga		
	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar	Var-dagar	Vecko-slut	Alla dagar
Förvärsarbete, mm	6	3	4	6	4	4	4	3	3
Arbetsresor	1	0	1	1	1	1	1	1	1
Förvärsarbete, totalt	6	4	5	6	5	5	5	3	3
Hushållsarbete	2	3	2	1	2	1	1	2	1
Underhållsarbete	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Omsorg om egna barn	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Omsorg om andra	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Inköp av varor och tjänster	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Annat hemarbete	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Resor i samband med hemarbete	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Hemarbete, totalt	4	4	3	3	4	2	3	3	2
Personlig omvårdnad	2	3	2	3	3	2	2	2	1
Måltider	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Resor i sb med personliga behov	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Personliga behov, totalt	3	3	2	3	3	2	2	2	2
Studier	2	1	2	2	1	1	1	1	1
Resor i samband med studier	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Studier, totalt	2	1	2	2	1	2	2	1	1
Idrott och friluftsliv	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Föreningsverksamhet mm	1	1	1	1	1	1	0	1	0
Underhållning, kultur	0	1	0	0	1	0	0	1	0
Social samvaro	2	3	2	2	3	1	1	2	1
TV och radio	2	2	1	2	3	2	1	2	1
Läsning	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hobbies	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Övrig fri tid	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Resor i sb med fri tid	1	2	1	2	2	1	1	1	1
Fri tid, totalt	4	4	3	4	5	3	3	3	2
Övrigt, okodbart	1	1	1	1	1	0	0	1	0

Beräkning av konfidensintervall

En skattnings osäkerhet kan uttryckas i ett konfidensintervall. Ett 95-procentigt konfidensintervall täcker med 95 procents säkerhet det sanna värdet, dvs. värdet i populationen. Ett sådant 95-procentigt konfidensintervall beräknas på följande sätt:

Skattningen $\pm 2 \cdot$ standardavvikelsen för skattningen.

Exempel: I tabell 4.3a framgår att kvinnor i genomsnitt ägnar sig åt hushållsarbete 2 timmar och 19 minuter per vardag. Av bilaga 4 erhålls standardavvikelsen för denna skattning, nämligen 2 minuter. Konfidensintervallet blir då $2.19 \pm 2 \cdot 2$ eller 2.19 ± 4 minuter. Med 95 procents säkerhet ligger således det sanna värdet i intervallet mellan 2 timmar och 15 minuter och 2 timmar och 23 minuter.

Standardavvikelserna i bilaga 4 är beräknade i enheten minuter per dag. Genom att multiplicera med 7 erhålls standardavvikelsen i enheten minuter per vecka.

På motsvarande sätt kan ett konfidensintervall för skillnader mellan två grupper beräknas.

Låt s_{g1} , s_{g2} och s_{g1-g2} beteckna standardavvikelserna för två olika gruppers medelvärde respektive standardavvikelsen för skillnaden mellan medelvärdena.

Då blir standardavvikelsen (approximativt) för skillnaden:

$$s_{g1-g2} = \sqrt{s_{g1}^2 + s_{g2}^2}.$$

Konfidensintervallet för skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga tid för hushållsarbete under vardagar blir då:

Män ägnar sig åt hushållsarbete i genomsnitt 48 minuter och kvinnor 2 timmar och 19 minuter, dvs. skillnaden blir 1 timme och 31 minuter.

Standardavvikelsen blir: $\sqrt{2^2 + 1^2} = 2,2$ och konfidensintervallet

$1.31 \pm 2 \cdot 2,2 = 1.31 \pm 4$ minuter. Med 95 procents säkerhet ligger den sanna skillnaden således mellan 1 timme och 27 minuter och 1 timme och 35 minuter. Täcker intervallet 0 så innebär det att skillnaden inte är statistiskt säkerställd.

Standardavvikelseerna för skattningarna av andel personer som utövat aktiviteter kan beräknas approximativt på ett enkelt sätt. Låt p vara procentandelen i en redovisningsgrupp som utövat en aktivitet. Redovisningsgruppens storlek är n (redovisningsgruppernas storlek finns i bilaga 3). Standardavvikelsen blir då approximativt

$$s = \sqrt{\frac{p \cdot (100 - p)}{n}}$$

Konfidensintervall för andel som utövat aktiviteter beräknas sedan på samma sätt som för tiden för aktiviteterna, se ovan.

Tabell- och diagramförteckning

Avsnitt 3		Sid.
Tabell 3.1	Andel som utövat aktiviteter efter kön och ålder, procent	26
Tabell 3.2	Andel som utövat aktiviteter efter kön och familjecykel, procent	34
Tabell 3.3	Andel som utövat aktiviteter, kvinnor efter livssituation med avseende på egen och i förekommande fall makes vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, procent	41
Tabell 3.4	Andel som utövat aktiviteter, män efter livssituation med avseende på egen och i förekommande fall makas vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, procent	41
Tabell 3.5	Andel som utövat aktiviteter efter kön och H-region, procent	47
Tabell 3.6	Andel som utövat aktiviteter efter kön och socioekonomisk grupp, procent	47
Diagram 3.1	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter kön, procent	25
Diagram 3.2	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter ålder och kön, procent	29
Diagram 3.3	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, vardagar, procent	31
Diagram 3.4	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, veckoslut, procent	32
Diagram 3.5	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, alla dagar, procent	33
Diagram 3.6	Genomsnittlig tid för aktiviteter, sammanboende småbarnsföräldrar efter kön och yngsta barnets ålder, procent	36

		Sid.
Diagram 3.7	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter egen och i förekommande fall make/makas vanliga arbetstid, förekomst av barn i olika åldersgrupper samt kön, alla dagar, procent	38
Diagram 3.8	Genomsnittlig tid för aktiviteter, kvinnor i olika situationer med avseende på egen och i förekommande fall makes vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, alla dagar, procent	40
Diagram 3.9	Genomsnittlig tid för aktiviteter, män i olika situationer med avseende på egen och i förekommande fall makas vanliga arbetstid samt förekomst av barn i olika åldersgrupper, alla dagar, procent	40
Diagram 3.10	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter H-region och kön, alla dagar, procent	42
Diagram 3.11	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter socioekonomisk grupp och kön, procent	44
Diagram 3.12	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel (reviderad), H-region (reviderad) och kön, alla dagar, procent	45
Diagram 3.13	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel (reviderad), socioekonomisk grupp och kön, alla dagar, procent	46

Avsnitt 4

Tabell 4.1	Genomsnittlig tid för aktiviteter med anknytning till förvärvsarbete efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	51
Tabell 4.2	Andel som utövat aktiviteter med anknytning till förvärvsarbete efter kön, procent	51
Tabell 4.3	Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	54

		Sid.
Tabell 4.4	Andel som utövat hemarbetsaktiviteter efter kön, procent	56
Tabell 4.5	Genomsnittlig tid för personliga behov efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	64
Tabell 4.6	Andel som utövat aktiviteter med anknytning till personliga behov, procent	64
tabell 4.7	Genomsnittlig tid för aktiviteter med anknytning till studier, timmar och minuter per dygn respektive vecka	65
Tabell 4.8	Andel som utövat aktiviteter med anknytning till studier, procent	65
Tabell 4.9	Genomsnittlig tid för fritidsaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	68
Tabell 4.10	Andel som utövat fritidsaktiviteter efter kön, procent	70
Diagram 4.1	Fördelning för arbetsdagens längd efter kön, bruttoarbetstid för de som förvärvsarbetat, vardagar, procent	52
Diagram 4.2	Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter familjecykel och kön, timmar per vecka	60
Diagram 4.3	Genomsnittlig tid för fritidsaktiviteter efter familjecykel och kön, timmar per vecka	73
Diagram 4.4	Etermedias andel av den fria tiden efter familjecykel och kön, alla dagar, procent	74
Avsnitt 5		
Tabell 5.1	Genomsnittlig tid för biaktiviteter efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	87
Tabell 5.2	Genomsnittlig tid för biaktiviteter i samband med fri tid efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	87

		Sid.
Tabell 5.3	Fritidsepisoders längd och antal i genomsnitt samt fri tid totalt (exkl. resor) efter kön och familjecykel, antal respektive timmar och minuter	90
Tabell 5.4	Fördelning för aktiviteter som följer på fritidsepisoder efter kön, procent	91
Tabell 5.5	Genomsnittlig tid för föräldrars samvaro med barn i samband med hemarbete och fritid, alla dagar, timmar och minuter per vecka	92
Tabell 5.6	Genomsnittlig tid för samvaro i samband med hemarbete efter kön och familjecykel, alla dagar, timmar och minuter per vecka respektive procent	94
Tabell 5.7	Genomsnittlig tid för samvaro i samband med fri tid efter kön och familjecykel, alla dagar, timmar och minuter per vecka respektive procent	95
Tabell 5.8	Genomsnittlig tid för vistelse på olika platser i samband med fri tid (exkl. resor) efter kön, timmar och minuter per dygn respektive vecka	98
Tabell 5.9	Genomsnittlig tid för vistelse på olika platser i samband med fri tid (exkl. resor) efter kön, procent	98
Tabell 5.10	Genomsnittlig tid för resor av olika slag med uppdelning på färdmedel av olika slag efter kön, timmar och minuter per vecka respektive procent	101
Diagram 5.1a	Andel som utövat aktiviteter vid olika tidpunkter, kvinnor, procent	78
Diagram 5.1b	Andel som utövat aktiviteter vid olika tidpunkter, män, procent	79
Diagram 5.2	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter kön, vardagar, veckoslut och alla dagar mellan klockan 17.00 och 21.30, procent	83
Diagram 5.3	Genomsnittlig tid för aktiviteter efter familjecykel och kön, vardagar och veckoslut mellan klockan 17.00 och 21.30, procent	84

Avsnitt 6

Sid.

Tabell 6.1	Upplevd tidsbrist och eftersatta aktiviteter efter familjecykel och kön, vardagar, procent	105
Diagram 6.1	Ansvar för att hushållets räkningar blir betalda efter kön och familjecykel, procent	109
Diagram 6.2	Ansvar för att det finns mat hemma efter kön och familjecykel, procent	109
Diagram 6.3	Initiativ till att städa hemma efter kön och familjecykel, procent	110
Diagram 6.4	Initiativ till att åtgärda reparationsbehov i hemmet efter kön och familjecykel, procent	110
Diagram 6.5	Ansvar för att barnen har hela och rena kläder efter kön, sammanboende föräldrar med barn upp till 12 år, procent	111
Diagram 6.6	Tar hand om kontakter med barns skola, dagis, etc. efter kön, sammanboende föräldrar med barn upp till 16 år, procent	111

Litteratur

Andersen, D (1988):

Danskernes dagligdag 1987. Bind 1 och 2. Socialforskningsinstituttet, Köpenhamn.

Baude, A m. fl. (1987):

Kvinnorarbetsliv. Arbetslivscentrum, Stockholm.

Bittman, M (1991):

Juggling Time. How Australian families use time. Office of the Status of Women, Department of the Prime Minister and Cabinet.

Boh, K (1989):

Changing Patterns of European Family Life. Routledge, London.

Dahlström, E (1989):

Theories and Ideologies of Family Functions, Gender Relations and Human Reproduction. I Boh (1989).

Engelstad, F (1991):

Hva mener vi med arbeid? Arbeidsnotat 91:9. Institutt for samfunnsforskning, Oslo.

FN: Report of the Conference to Review and Appraise the Achievements of the United Nations Decade of Women: Equality, Development and Peace. United Nations publication, Sales No. E.85.IV.10

Gershuny, J (1983):

Social Innovation and the Division of Labour. Oxford University Press.

Gershuny, J (1992):

Time Budget Research in Europe. Eurostat, DOC E3/IS/5/92.

Goldschmidt-Clermont, L (1982):

Unpaid work in the household. ILO.

Haraldsen, G & Kitterød, H (1992):

Døgnet rundt. Tidsbruk och tidsorganisering 1970-90. SØS nr. 76. Statistisk sentralbyrå, Oslo - Kongsvinger.

Harvey, A (Red.) (1984):

Time Budget Research. Campus Verlag, Frankfurt.

- Harvey, A (1990):
Guidelines for Time Use Data Collection. Working paper #5. General Social Survey, Statistics Canada.
- Hedlund, B & Österberg, C (1982):
Statistik från jämställdhetssynpunkt. SCB.
- Johansen, A (1984):
Tid är makt tid är pengar. Röda bokförlaget, Malmö.
- Jonung, C & Persson, I (Red.) (1990):
Kvinnors roll i ekonomin. Bilaga 23 till Långtidsutredningen 1990.
- Juster, T & Stafford, F (Red.) (1985):
Time, Goods and Well-Being. Survey Research Centre, Institute for Social Research, University of Michigan.
- Juster, T & Stafford, F (1991):
The Allocation of Time: Empirical findings, Behavioral Models, and Problems of Measurement. *Journal of Economic Literature*, Vol. XXIX, June 1991.
- Liljeström, R m. fl. (1976):
Roller i omvandling. SOU1976:71.
- Lindberg, A (1990):
Utlottning av mätdygn för 1990/91 års tidsanvändningsundersökning. SCB, stencil.
- Lindberg, A (1992):
Vem svarar på tidsanvändningsundersökningen 1990/91. SCB, stencil.
- Lyberg, I (1989a):
Sampling, Nonresponse and Measurement Issues in the 1984/85 Swedish Time Budget Survey. *Research-Methods-Development*: 1990:2. SCB.
- Lyberg, I (1989b):
Urval och estimation i 1984/85 års tidsanvändningsundersökning. SCB.
- Lyberg, I (1992):
Urvalsplan för 1990/91 års tidsanvändningsundersökning. SCB, stencil.

Niemi, I & Pääkkönen, H (1990):

Time use changes in Finland in the 1980s. Studies 174, Statistikcentralen, Helsingfors.

Nilsson, I & Wadeskog, A (1991):

Aspects of the informal economy. SCB, stencil.

Privara affärer. Tidskrift 1992.

Regeringens proposition 1987/88:105 om jämställdhetspolitiken inför 90-talet. Riksdagen 1987/88. 1 saml. Nr 105.

Robinson, J (1977):

How Americans use Time. Praeger, New York.

Robinson, J (1985):

The Validity and Reliability of Diaries versus Alternative Time Use Measures. I Juster & Stafford 1985.

Statistics Sweden (1988):

Så använder vi tiden. Rapport 59 i serien levnadsförhållanden, SCB.

Statistisk sentalbyrå (1992):

Tidsbruk och tidsorganisering, 1970-90, Norges offisielle statistikk, NOS C10.

Szalai, A (Red.) (1972):

The use of time. The Hauge, Mouton.

Wadel, C m. fl. (1983):

Dagliglivets organisering. Kvinners levekår och livsløp, Universitetsforlaget, Oslo.

Ås, D (1978):

Studies of Time-Use: Problems and Prospects. Acta Sociologica 1978, Vol. 21, No. 2.

I serien Levnadsförhållanden som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) har följande rapporter utkommit.

1 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1974	20 Hur jämställda är vi? 1975/77
2 Sysselsättning och arbetsplatsförhållanden 1974	21 Om barns villkor
3 Boendeförhållanden 1974	22 Social rapport om ojämlikheten i Sverige
4 Utbildning och studiedeltagande 1974	23 Våra dagliga resor. Behov och resurser
5 Ekonomiska förhållanden 1974	24 Offer för vålds- och egendomsbrott 1978
6 Levnadsförhållanden - utveckling och nuläge enligt tillgänglig statistik	25 Handikappad. Delaktig och jämlik? 1977/78
7 Sysselsättning och arbetstider 1975	26 Data om invandrare
8 Översikt över välfärdens fördelning 1975	27 Social Report on Inequality in Sweden
9 Invandrarnas levnadsförhållanden 1975	28 Välfärd för vem?
11 Hälsa och sjukvårdskonsumtion 1975	29 De studerandes ekonomi och levnadsstandard 1976/78
12 Arbetsmiljö 1975	30 Ekonomisk stagnation - vad har hänt med välfärden? 1975-1981
13 Boendeförhållanden 1975	31 Politiska resurser 1978
14 Utbildning, vuxenstudier och förvärvsarbete 1975	32 Arbetsmiljö 1979
15 Arbetsförhållanden och sjukfrånvaro	33 Perspektiv på välfärden 1982
16 Låginkomstfamiljerna - vilka de är och hur de lever 1975/76	34 Skattereformens fördelningseffekter
17 Fritidsaktiviteter 1976	35 Utbildning och utbildningseffekter
18 Ensamhet och gemenskap - perspektiv på social förankring 1976	36 Arbetslöshetens offer
19 Regionala levnadsnivåvariationer 1975/76	37 Oregelbundna och obekväma arbetstider
	38 Tema invandrare

39	Hushållens förmögenheter årsskiftet 1981/82	62	Barns levnadsvillkor
40	Vem utnyttjar den offentliga sektorns tjänster?	63	Leva i Västervik
41	Handikappade	64	Ungdomars inträde i arbetslivet 1973-1985
42	Ohälsa och sjukvård 1975-1983	65	Sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö 1986-1987
43	Pensionärer	66	Offer för vålds- och egendomsbrott 1978-1989
44	Våra dagliga resor. Behov och resurser 1978-1983	67	Vuxnas studiedeltagande 1975-1989
45	Boende 1975-1983	68	Ohälsa och sjukvård 1988-89. Preliminära resultat (tabeller)
46	Den svenske bonden	69	Tema invandrare
47	Sysselsättning 1975-1983 (tabellsammanställning)	70	Mer eller mindre arbete? – löntagarnas arbetstidsönskemål
49	Tandhälsa och tandvård	71	Familj i förändring
50	Det svenska klasssamhället 1975-1985	72	Sociala relationer 1988-89. Tabeller
51	Ojämligheter i Sverige 1975-1985	73	Några medicinska handikappgrupperns levnadsförhållanden
52	Socialbidragstagarna 1983-1985	74	Handikappade 1975-1989
53	Perspektiv på välfärden 1987	75	Facklig anslutning och aktivitet 1980-1989
54	Ett decennium av stagnerande realinkomster	77	Utbildning och uppväxtförhållanden
56	Fritid 1982-1983	78	Arbetsförhållanden, ohälsa och sjukfrånvaro 1975-1989
57	Minskad lönespridning 1968-1981	79	I tid och otid. En undersökning om kvinnor och mäns tidsanvändning 1990/91
58	Inequality in Sweden	80	Tidsanvändningsundersökningen 1990/91. Tabeller
59	Så använder vi tiden		
60	Jordbrukarnas levnadsförhållanden 1975-1987		
61	Arbetsmiljö 1986-1987. Preliminära resultat (tabeller)		

I SCBs statistiska meddelanden har dessutom utkommit SM:
 T 1981:20. Transportbehov och transportresurser. Några aspekter på levnadsförhållanden 1978.
 Be 40 SM 8601. Politiska resurser 1984.

Levnadsförhållanden rapport 79:

I tid och otid

En undersökning om kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91

Jämställdhet innebär bl. a. att "...var och en har ett arbete som ger en sådan lön att man kan svara för sin egen försörjning, att kvinnor och män delar ansvaret för barn och hemarbete och att båda könen engagerar sig lika mycket i fackliga och andra gemensamma angelägenheter i arbete och samhälle."

Så uttrycks målet för den svenska jämställdhetspolitiken.

Ett mått på jämställdheten är hur kvinnor och män fördelar sin tid på förvärvsarbete, hushållsarbete, omsorg om barnen, studier, fri tid, etc.

Förvärvsarbetar kvinnor och män i samma utsträckning? Hur mycket tid lägger de ner på hemarbete av olika slag? Hur fördelas omsorgen om barnen? Har kvinnor och män lika mycket fri tid? Och vad gör de under den fria tiden?

Frågor av detta slag behandlas i rapporten som baseras på data från SCB:s tidsanvändningsundersökning 1990/91. Det är den första fullskaliga tidsanvändningsundersökning som genomförts i Sverige för att publiceras i officiell statistik. Den bidrar till att spegla kvinnors och mäns bidrag till välfärden på ett mer rättvisande sätt genom att såväl obetalt som betalt arbete mäts och ställs sida vid sida i statistiska tabeller.

ISBN 91-618-0600-5
ISSN 0347-7193

Förlag

SCBs publikationer köps från **SCB Förlag**, 701 89 Örebro, tfn 019-17 68 00 eller telefax 019-17 69 32. De kan också köpas i bokhandeln eller i **SCBs statistikbutiker** Karlavägen 100, Stockholm eller Klostergatan 23, Örebro. I katalogen »Färska fakta« redovisas aktuell publicering. Föregående års publicering redovisas i »Årets tryck«. Dessa publikationer kan beställas gratis från SCB. SCBs **Upplysningstjänst** tfn 08-783 48 01 eller tfn 019-17 62 00 kan också ge ytterligare hjälp.